

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ 3 เรื่อง

การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
Networking the organization of active saving group for
sustainable welfare.

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน
The management of active saving group for sustainable community

โดย

พระธงชัย ขนติธโร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

พ.ศ. 2563

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800763023

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ 3 เรื่อง

การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
Networking the organization of active saving group for
sustainable welfare.

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน
The management of active saving group for sustainable community

โดย

พระธงชัย ขนดิธโร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

พ.ศ. 2563

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800763023

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Sub - Research Report 3

Networking the organization of active saving group for
sustainable welfare.

Under Research Program

The management of active saving group for sustainable community

By

Phra Thongchai Khantitharo

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Sisaket Buddhist Colleges

B.E. 2563

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

MCU RS 800763023

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
ผู้วิจัย:	พระธงชัย ขนติธโร
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
ปีงบประมาณ:	2563
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ (1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ (2) เพื่อการสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ (3) วิเคราะห์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน งานวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการ สมาชิกในพื้นที่ ที่มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นเครื่องมือที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ใช้ในการบริหารจัดการงานให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ เนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ทั้งนี้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ต้องสร้างระบบการดำเนินงานร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกันส่วนการมีส่วนร่วมแบ่งระดับได้ 5 เครือข่าย ได้แก่ 1) เครือข่ายพระสงฆ์ 2) เครือข่ายกลุ่มมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร. 3) เครือข่ายกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 4) เครือข่ายกลุ่มเทศบาล 5) เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่

การสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลแล้วถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม จนได้แนวคิดและวิธีการทำงาน รวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสมแล้ว วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ในฐานะสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และเป็นต้นสังกัดของนักวิจัย จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในการขับเคลื่อนการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่ม

สัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งได้เห็นบทบาทของหน่วยงานและพระสงฆ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการการสร้าง
เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ดังนี้ 1) บทบาทพระสงฆ์ 2) บทบาทสถานศึกษา 3) บทบาทองค์กร
บริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล 4) บทบาทเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่

รูปแบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน
จากการศึกษาการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน นั้นพบว่า กลุ่มสัจจะ
สะสมทรัพย์วัดท่าโสม ได้มีรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชน
อย่างยั่งยืน ร่วมกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมอุดม
โดยการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการบริหารกลุ่มในประเด็นที่ได้จากการศึกษาจากกลุ่มสัจจะสะสม
ทรัพย์ จังหวัดตราด เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในจังหวัดศรีสะเกษ
ซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเป็นแบบเครือข่าย 3 ระดับ ได้แก่ 1.ระดับกลุ่มหรือระดับวัด
2.ระดับเขต และ 3.ระดับจังหวัด

Research Title: Networking the organization of active saving group for sustainable welfare.

Researcher: Phra Thongchai Khantitharo

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Sisaket Buddhist Colleges,

Fiscal Year: 2563/2020

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this research are: (1) To study the participation of the saving group network (2) To establish a cooperation system for the saving group network (3) To analyze the construction of the saving group network for sustainable welfare. This research uses a qualitative research methodology from collecting data through in-depth study of documents and interviews. Among the main contributors are group leaders and committees, local members who participate in the formation of the group. The tools used are In-depth interview Data analysis using content analysis.

The results of this research were

Participation of the saving group network it's a tool that the group uses in the management of work for high performance, In order to participate in the management process, this is because the networking and participation processes are important factors that support and promote the saving group network to have the power to develop the country in a creative way that is the main purpose development of the saving group networking. In this regard, the saving group network association must establish a system of operations with the relevant parties. To create a systematic operational network together Participation can be divided into 5 networks: 1) clergy network 2) Mahachulalongkornrajavidyalaya University group network 3) Village fund group network 4) Municipal network 5) The saving group network in the area.

Establishing a cooperative system of the saving group, to collect assets for sustainable welfare. After collecting the data, removing the practical lessons from the saving group of Tha Som temple, Resulting in ideas and working methods including the method about the success of the saving group of Tha Som temple. Sisaket clergy college as an educational institution in the area and is affiliated with researchers will act as a collaborator between the local government organization, community leaders, and the saving group in driving the work according to the plan. On issues related to building a network of the savings group this has seen the roles of agencies and clergy involved in building a network of the Saving group as follows: 1) roles of monks 2) roles of educational institutions 3) roles of sub-district administration organizations (SAO) / (municipalities) 4) The role of the truth accumulation network in the area.

A model for building a network of the saving group for sustainable welfare. From the study of the construction of the network of the saving group for sustainable Welfare, it was found that: The saving group of Tha Som temple has the development model of the saving group network for sustainable community welfare in collaboration with the saving group of Kantromtai temple and the saving group of Kantrom Udom Temple. By having a group discussion with the group executive committee on the issues studied by the saving group, from Trat Province, to create a model for the development of The saving group network in Sisaket Province. There is a group management model in a network of 3 levels: 1. Group level or measurement level 2. District level and 3. Provincial-level.

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน” นี้ เป็นงานวิจัยย่อยเรื่องที่ 3 เรื่องการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ภายใต้แผนวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารระดับสูง ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่อนุมัติหัวข้อการวิจัย และให้การสนับสนุน พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร., ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้เมตตาแนะนำชี้ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการค้นคว้าทำวิจัยที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งและขอบคุณผู้บริหาร บุคลากรสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกรูป/คนที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการ กำกับดูแล ให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

ผู้วิจัยและคณะขอขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาครัฐ ที่ให้ข้อมูลสำคัญในการปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลงได้และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์เชิงนโยบาย การปฏิบัติการ และวิชาการต่อไป

พระธงชัย ขนฺติธโร

19 มกราคม 2564

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(ค)
กิตติกรรมประกาศ.....	(จ)
สารบัญ.....	(ฉ)
สารบัญรูปภาพ.....	(ช)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	(ณ)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ปัญหางานวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.6 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย.....	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	9
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย.....	15
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน.....	39
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์.....	51
2.4.1 ความหมายเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์.....	51
2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์.....	53
2.4.3 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์.....	56
2.4.4 การก่อตั้งโครงการออมทรัพย์แก่ชาวบ้าน.....	57
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	58
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
3.1 รูปแบบวิธีการวิจัย.....	69
3.2 พื้นที่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	71
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
3.6 การนำเสนอผลการวิจัย.....	78
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
4.1 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์.....	79
4.2 ผลการศึกษา การสร้างระบบความร่วมมือการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ สวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน.....	86
4.3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการ อย่างยั่งยืน.....	91
4.4 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย.....	96
บทที่ 5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	100
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	100
5.2 อภิปรายผล.....	103
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย.....	113
ภาคผนวก ข ภาพประกอบ.....	117
ภาคผนวก ค เอกสารรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	120
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	122
ภาคผนวก จ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย.....	126
ประวัติผู้วิจัย.....	129

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
รูปภาพที่ 4.1	การมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสหกรณ์สวัสดิการอย่างยั่งยืน.....	85
รูปภาพที่ 4.2	บทบาทในการสร้างความร่วมมือกลุ่มสัจจะสหกรณ์สวัสดิการอย่างยั่งยืน.....	90
รูปภาพที่ 4.3	แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสหกรณ์สวัสดิการอย่างยั่งยืน.....	96

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คัมภีร์พระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ อ้างอิงคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย และพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนั้น ใช้หมายถึงการระบุชื่อคัมภีร์และระบุเล่ม/ข้อ/หน้า ของพระไตรปิฎกเล่มนั้นๆ เช่น ที.ส. (ไทย), 9/406-443/175-196. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย) เล่มที่ 9 ข้อที่ 406-443 หน้าที่ 175-196. เป็นต้น อักษรย่อที่ใช้ในที่นี้ มีดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย)	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จุ. (ไทย)	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ภิกขุณี. (ไทย)	วินัยปิฎก	ภิกขุณีวิภังค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ม.อ. (ไทย)	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ข. (ไทย)	สังยุตตนิกาย	ขันธวารวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
อง.สตุตถ. (ไทย)	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุตถ. (ไทย)	อังคุตตรนิกาย	จตุตถวรรค	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.ส.อ. (บาลี)	ทีฆนิกาย	สุมฺมกฺลวิลาสิณี สีลกฺขนฺธวคฺคกอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.ข.อ. (บาลี)	ขุททกนิกาย	ขุทฺทกปาฐุปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.อติ.อ. (บาลี)	ขุททกนิกาย	ปรมตฺถทีปนี อิติวุตฺตกอฏฺฐกถา	(ภาษาบาลี)

ปกรณวิเลศ

มมงคลตถ. (บาลี)	มมงคลตฺทีปนี	(ภาษาบาลี)

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ได้พบว่าประชาชนในชนบทที่ประกอบอาชีพในด้านเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ และค้าขายรายย่อยมีความเป็นอยู่อย่างลำบากจึงต้องอาศัยหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาแนวทางการดำเนินชีวิต แนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระดับภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกเป็นอย่างดี ภาคการเกษตรเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญและเป็นอาชีพพื้นฐานของประเทศไทย และเป็นเครื่องกำหนดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งบุคคลที่อยู่ในกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมนั้น เป็นกลุ่มที่มีอัตราเพิ่มของรายได้ต่ำกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ความยากจนในภาพรวมของประเทศยังคงอยู่ในชนบทถึงร้อยละ 82.2¹ การได้รับในด้านสวัสดิการต่างๆ จากรัฐน้อยมาก ทั้งที่

---

¹กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, ฉบับที่ 1, (พ.ศ.2540-2544), (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์, 2539), หน้า 2-7.

บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่ทำงาน จัดส่งอาหารมาเลี้ยงคนในเมืองและส่งเป็นสินค้าออกสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละมากมาย ซึ่งต่อมารัฐได้ให้ความช่วยเหลือโดยจัดตั้งองค์การการเงินในรูปแบบต่างๆ เพื่อช่วยเหลือได้นำเงินไปบริหารจัดการในการนำไปประกอบอาชีพ เพื่อจะได้นำดอกผลมาจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อนำไปช่วยเหลือสมาชิกเหล่านั้น แต่องค์การการเงินส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องกองทุนสวัสดิการน้อยมาก จะมุ่งเน้นในเรื่องการปันผลเป็นสำคัญ สำหรับการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์นั้น พบว่า จุดด้อยคือมีการกักเงินมากซึ่งบางคนก็ขาดวินัยในการใช้เงินคืน คืนไม่ตรงตามเวลา การจัดสวัสดิการของกลุ่มต้องใช้เวลานาน เนื่องจากต้องรอให้มีเงินสวัสดิการมากพอก่อนจึงจะนำเงินมาใช้จ่ายได้ ซึ่งอย่างน้อยต้องใช้เวลา 1 ปี ขึ้นไป จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ครูชบ ยอดแก้ว ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านละหืมนงานเครือข่ายจึงได้ปรับให้มีนวัตกรรมองค์การการเงินชุมชนรูปแบบใหม่ โดยมุ่งเน้นการจัดการจัดทำสวัสดิการภาคประชาชน โดยใช้ชื่อว่า สัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ให้ชาวบ้านรู้จักการออมเงิน โดยการสะสมเงินไว้วันละ 1 บาท เมื่อครบ 1 เดือนก็จะนำไปฝากกับกรรมการซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อเก็บไว้เป็นสวัสดิการในด้านต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย เรียกว่าเป็น สวัสดิการครบวงจรชีวิต เช่น สวัสดิการด้านการได้รับเงินช่วยเหลือในการคลอดบุตร การรักษาพยาบาล ทุนการศึกษาของเด็กตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี ค่ารักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วยต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล เงินบำนาญเมื่อยามชรา เงินกู้ยืมสำหรับการลงทุนในการประกอบอาชีพ ตลอดจนเงินค่าฌาปนกิจศพเมื่อเสียชีวิต จำนวนเงินเหล่านี้แม้จะไม่มากแต่ก็สามารถช่วยเหลือให้ชาวชนบทที่ไม่ได้ประกอบอาชีพรับราชการหรือทำงานบริษัทเอกชน ซึ่งได้รับสวัสดิการจากรัฐและหน่วยงานช่วยเหลือเพราะสวัสดิการสังคมรัฐเป็นผู้จัดหาสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้ส่วนสวัสดิการชุมชนเป็นการจัดระบบสวัสดิการของชุมชนเพื่อชุมชน โดยสมาชิกของชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด โดยหลักการของการจัดสวัสดิการชุมชนนั้นเป็นความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลักทำให้สวัสดิการชุมชนสามารถเข้าถึงและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี

หลักคิดของระบบสวัสดิการชุมชน คือ การฟื้นฟูสวัสดิการให้สามารถเป็นหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตายเป็นการจัดสวัสดิการของชาวบ้าน โดยชาวบ้านเพื่อชาวบ้านเป็นการให้อย่างมีคุณค่าการรับอย่างมีศักดิ์ศรี การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนอย่างเคารพซึ่งกันและกันมีกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่น หลักศาสนาและการมีส่วนร่วมของคนใน

ชุมชน จากแนวคิดดังกล่าว ระบบสวัสดิการชุมชน – สวัสดิการชาวบ้านจึงมุ่งไปที่หลักการสำคัญ 3 ประการ² คือ

1.1 เป็นระบบสวัสดิการที่ยั่งยืน คิดและดำเนินการโดยชุมชนสามารถดูแลทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

1.2 เป็นระบบสวัสดิการที่ดูแลคนในชุมชนได้อย่างครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย

1.3 เป็นระบบสวัสดิการที่นำไปสู่ความมั่นคงในชีวิต โดยมีฐานคิดว่าสวัสดิการ คือ ความมั่นคงในชีวิต

นอกจากนี้ระบบสวัสดิการต้องประกอบด้วยสวัสดิการที่หลากหลายมาบูรณาการเข้าด้วยกัน ได้แก่ สวัสดิการทางสังคม เช่น ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อภูมิปัญญาความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชนสวัสดิการที่ธรรมชาติให้มาเพื่อให้คนอยู่ร่วมกันซึ่งความหลากหลายของสวัสดิการที่นำมาบูรณาการเข้าด้วยกันจะส่งผลให้ระบบสวัสดิการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

มาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และต้องการให้เกิดขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักในการส่งเสริม สนับสนุน รับรอง ติดตาม ประเมินผล และการประกันคุณภาพในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การสวัสดิการสังคม นักสังคมสงเคราะห์ และอาสาสมัคร³

แนวคิดการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อจัดทำกองทุนสวัสดิการชุมชนนี้เป็นการนำหลักการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้คือขรรยาวาสนธรรม 4 ประการ ธรรมสำหรับการครองเรือนหรือหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์⁴ ซึ่งได้แก่ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ให้เกิดขึ้นในตัวคน กระบวนการทำให้เกิดการร่วมตัวสร้างโอกาสให้ใช้เงินตราเป็นเครื่องพัฒนาคน เกิดการใช้สละของความเป็นมนุษย์ในมิติที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนพัฒนาคนในชุมชนให้รู้จักการให้ การเสียสละ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการให้ในรูปของตัวเงิน แรงงาน ความคิด และการเป็นผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี เพราะเงินที่ได้รับจาก

²ญาณกร พิชญานิน,สวัสดิการชุมชน : หนทางสู่ความมั่นคงของมนุษย์,(กรุงเทพมหานคร : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พ.ศ.2546)

³สำนักคณะกรรมการการส่งเสริมการจัดสวัสดิการแห่งชาติ,คู่มือการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมขององค์กรสวัสดิการ,(กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, พ.ศ.2551)

⁴พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ.2543), หน้า 135.

กองทุนสวัสดิการนั้นเป็นเงินซึ่งคนในชุมชนร่วมกันหา ร่วมกันทำ ร่วมกันลงแรง และจากดอกผลของเงินที่ได้มาจากการจัดทำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของชาวบ้านเอง เป็นการยกระดับจิตวิญญาณของคนให้สูงขึ้นโดยสร้างนิสัยให้ชาวบ้านมีสัจจะ มีความซื่อสัตย์ มีความอดทน เป็นผู้ให้ที่ดีผลกระทบที่เกิดขึ้นจะพัฒนาให้เกิดความสมดุล ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าทุกชุมชนของแต่ละจังหวัดและทุกๆภาคของประเทศไทย ได้นำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองและสร้างเครือข่ายของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ไปยังชุมชนอื่น การสร้างเครือข่ายนี้มีเป้าหมายดัง⁵นี้

1) เพื่อขยายวงความสัมพันธ์ให้กว้างขวางขึ้น นำไปสู่การขยายกิจการ ขยายความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีต่อกันตลอดจนพัฒนาศักยภาพของแต่ละองค์กรให้แสดงบทบาททั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” อย่างเหมาะสม

2) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันผ่านทางการติดต่อกันโดยตรงระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่างๆที่เข้าร่วมในเครือข่าย

3) เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางวัตถุแก่กันและยังเป็นการแบ่งปันทรัพยากรให้แก่ผู้ด้อยโอกาสกว่า

4) เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลระหว่างองค์กร

5) เพื่อเป็นแหล่งสำหรับการทำงานสนับสนุนต่างๆเปิดช่องให้สมาชิกสามารถเข้าถึงเรื่องนั้นๆได้ทุกแง่มุม เพื่อเอาไปปฏิบัติเป็นกิจกรรมต่างๆของตนและยังทำให้เกิดการรวมหมู่ที่มีพลังอิทธิพลมากกว่าองค์เดียวอย่างมากมาย

6) เป็นเวทีสำหรับการปฏิบัติงานรวมในพื้นที่

7) เพื่อนำไปสู่การสร้างแหล่งสะสมทุนเพื่อการพึ่งตนเองในด้านต่างๆในอนาคต

8) เพื่อเป็นการรวมตัวกันนำประเด็นปัญหาเรื่องร้องเรียนสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือนำไปสู่การเสนอหรือผลักดันนโยบายที่เหมาะสมมากกว่าเดิม

เมื่อกลุ่มในชุมชนได้สร้างเครือข่ายของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ไปยังชุมชนอื่นและเกิดการพัฒนากลุ่มก็จะทำให้ชุมชนนั้นๆสามารถช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนของตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทุกชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกมากเกินไป ส่งผลให้

⁵นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ,(กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ.2543) หน้า 25.

สังคมโดยรวมดีขึ้น และส่งผลต่อไปยังระดับประเทศทำให้ประเทศชาติมีความเข้มแข็ง ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี และอยู่อย่างมีความสุข

ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ในอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้กองทุนสวัสดิการในชุมชนและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทุกชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้และมีการนำหลักการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในชุมชนตลอดจนบุคคลในสังคมให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยอื่นๆ ในอนาคตสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 ศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 1.2.2 เพื่อการสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 1.2.3 วิเคราะห์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน

1.3 ปัญหาการวิจัย

- 1.3.1 ศึกษาการมีส่วนของการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร
- 1.3.2 วิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรค ระบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
- 1.3.3 แนวทางในการนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 3 ด้าน ดังนี้

- 1.4.1.1 ศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 1.4.1.2 ปัญหา และอุปสรรค ระบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
- 1.4.1.3 แนวทางแก้ไขการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่สนาม คือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ที่จะทำการศึกษาในท้องที่ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 1 อำเภอ 2 ชุมชน ,จังหวัดตราด จำนวน 1 อำเภอ 1 ชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และเป็นแหล่งที่มีประชาชนผู้อยู่อาศัยที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1.4.2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ วัดกันทรอมใต้ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญจังหวัดศรีสะเกษ ,วัดกันทรอมอุดม ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ,วัดท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

1.4.2.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ 30 รูป/คน เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) พระสงฆ์/ภิกษุ/ภิกษุณี 3 กลุ่ม	จำนวน 4 รูป/คน
3) ผู้นำกลุ่ม 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ได้แก่	จำนวน 13 คน
4) ประชาชนที่เป็นสมาชิก	จำนวน 13 คน
	รวม 30 รูป/คน

1.4.2.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามทั้งสิ้น 1 ปีงบประมาณ เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2562 ถึง เดือนกันยายน 2563

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

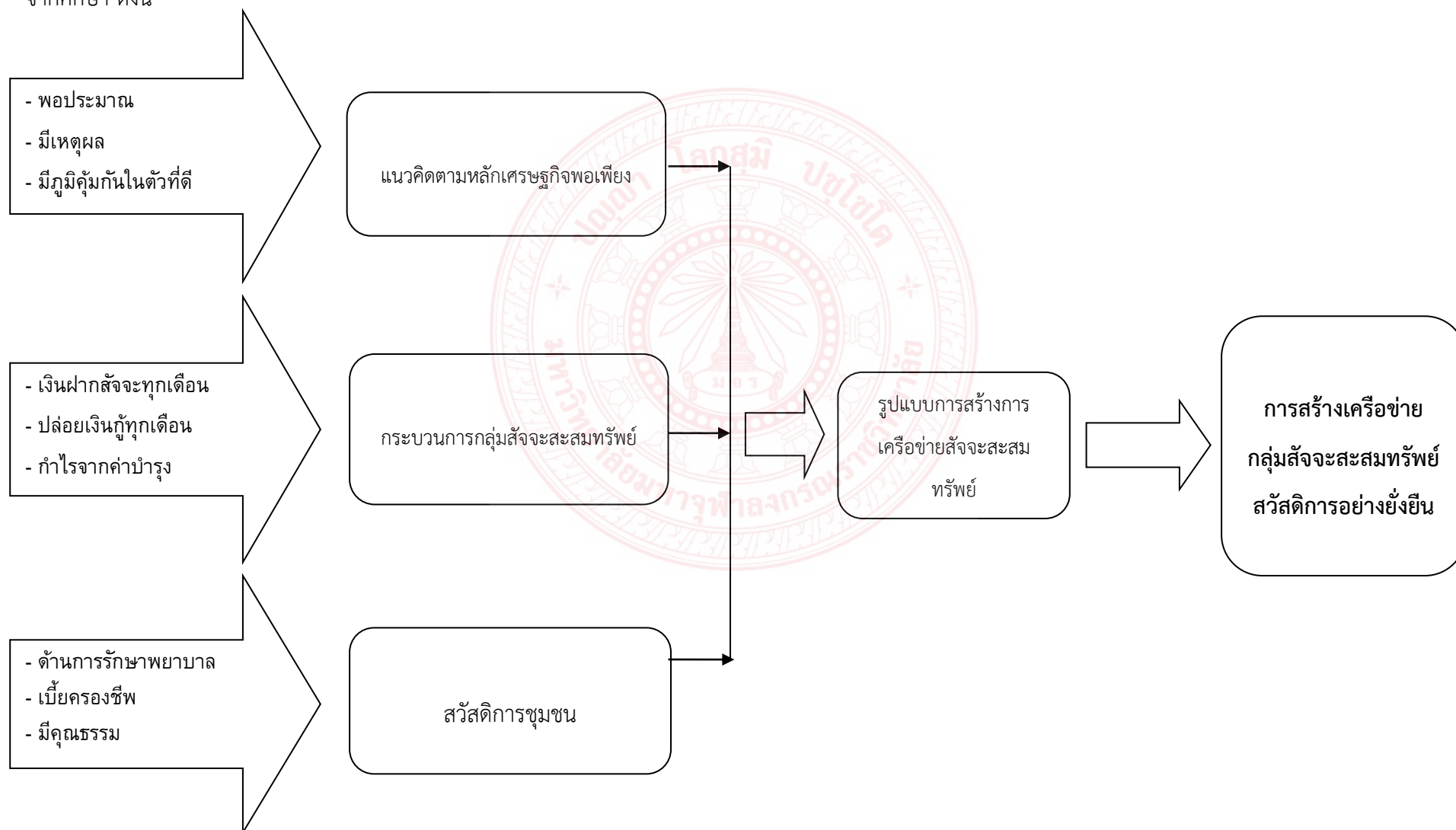
1.5.1 การสร้างเครือข่าย หมายถึง การสร้างการเชื่อมโยงของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ หรือ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของกลุ่มในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

1.5.2 กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ หมายถึง กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรม ครบวงจร ที่ตั้งอยู่ใน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้ , กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมอุดม , กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม

1.5.3 สวัสดิการ หมายถึง คือการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งหมายความว่ารวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล หรือคุณธรรมจริยธรรม

1.6 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

- 1) การมีส่วนร่วมของการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
- 2) เพื่อทราบแนวทางการสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
- 3) เสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน” เพื่อเป็นแนวทางและข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัย โดยแยกเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย
  - 2.2.1 ความหมายเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย
  - 2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย
  - 2.2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
  - 2.4.1 ความหมายเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
  - 2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
  - 2.4.3 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
  - 2.4.4 การก่อตั้งโครงการออมทรัพย์แก่ชาวบ้าน
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

2.1.1 ความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ว่า...เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเขาตีความว่าเป็นเศรษฐกิจชุมชน หมายความว่า ให้พอเพียงในหมู่บ้านหรือใน

ท้องถิ่นให้สามารถที่จะมีพอกิน เริ่มด้วยพอกินพอกิน พอกินพอกินนี้ได้พูดมาหลายปี 10 กว่าปีมาแล้ว ให้พอกินพอกิน แต่ว่าพอกินพอกินนี้ เป็นเพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจเมื่อปีที่แล้วบอกว่า ถ้าพอกินพอกิน คือพอกินพอกินของตัวเองนั้น ไม่ใช่เศรษฐกิจพอกินพอกินเป็นเศรษฐกิจสมัยหิน สมัยหินนั้นเป็นเศรษฐกิจพอกินพอกินเหมือนกัน แต่ว่าค่อยๆ พัฒนาขึ้นมา...¹

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายคำว่า **ปรัชญา** หมายถึง วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง²

กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า **เศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง การดำเนินชีวิต การมีเศรษฐกิจพอมีพอกิน สามารถเลี้ยงดูอู่ชุมชนตนเองโดย ให้ความเหมาะสม เพียงพอกับความต้องการของตนเองได้³

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ให้ความหมายไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง อาจมองได้เป็น 2 ด้าน คือ มองอย่างวัตถุนิยม

1. มองอย่างวัตถุนิยม มองภายนอก คือ ต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ ที่เราพูดว่าพอสมควรกับอัตราภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ

2. สอนความหมายด้านจิตนิยม หรือด้านจิตใจภายใน คือ คนจะมีความรู้สึกเพียงพอไม่เท่ากัน บางคนมีเป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดเดียวก็พอ เป็นการเพียงพอทางจิต”

ถ้าสรุปอย่างสั้นที่สุด คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ การมีชีวิตอยู่อย่างพอได้นั่นเอง เมื่อพอได้แล้วต่อไปจะขยายให้มากขึ้นอีกก็ได้ขอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยถูกต้องชอบธรรมเป็นลำดับศึกษาระบบเศรษฐกิจของชุมชนไทยในอดีต ว่าเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพ ผลิตพืชผล พืชพันธุ์ไวเพื่อกิน เพื่อใช้เอง ไม่มีระบบการพึ่งพิงสังคมภายนอก มีความผูกพันกันสูง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความพอเพียงในตนเอง นับถือระบบเครือญาติเป็นสำคัญและไม่มีการแบ่งชนชั้นกัน เป็นต้น⁴

สุเมธ ตันติเวชกุล ให้ความหมายไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคในการผลิตสินค้า และบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งปัจจัยต่างๆ ที่ตนไม่ได้ เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ

¹ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์, **วิวัฒนาการการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ในห้าทศวรรษ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2547), หน้า 77.

²ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า 668.

³กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง : แนวคิดและยุทธศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่นกรมการปกครอง, 2541), หน้า 4.

⁴ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2540), หน้า 1.

ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตาม
อัตรา และที่สำคัญคือ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่มีพันธนาการ
อยู่กับสิ่งใด โดยสรุปคือหันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง คือการ
วางรากฐานอันมั่นคงและยั่งยืนของชีวิต⁵

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สรุปความหมายของปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เป็น ปรัชญาซึ่งถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติของ
ประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับ ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการ
บริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุค
โลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี
ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ
ภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ มา
ใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะร้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของ
คนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจ ในทุกระดับให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความ
ซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา
และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง
ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”⁶

ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ว่าเป็นแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือเศรษฐกิจพอเพียงมี
ความหมายอย่างเดียวกัน หรือเหมือนกันกับเศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจ บูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม
เศรษฐกิจพื้นฐาน และเศรษฐกิจชุมชน โดยในส่วนของเศรษฐกิจพื้นฐานนั้น หมายถึงเศรษฐกิจที่
คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐานของตัวให้เข้มแข็งทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
พื้นฐานของสังคมก็คือเศรษฐกิจชุมชน เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจพื้นฐาน กับเศรษฐกิจชุมชนคืออย่าง
เดียวกัน หัวใจของเศรษฐกิจพื้นฐาน หรือเศรษฐกิจชุมชนอยู่ที่การรวมตัวของชาวบ้านในการทำอาชีพ
ต่างๆ เช่น เกษตรกรรม การแปรรูปอาหารงานหัตถกรรม ธุรกิจชุมชน ศูนย์การแพทย์แผนไทย
กองทุนชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มทุนทุกๆ ทางพร้อมกัน คือ ทุนทางสังคมทุนทางวัฒนธรรม ทุนทาง
สิ่งแวดล้อม ทุนทางเศรษฐกิจ⁷

⁵สุเมธ ตันติเวชกุล, **ใต้เบื้องพระยุคลบาท**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2544), หน้า 12.

⁶คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**
(กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550), หน้า 34.

⁷ประเวศ วะสี, **ปาฐกถาปวยธิ์งการณยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม
และศีลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2541), หน้า 43.

พิศิษฐ์ โจทย์กึ่ง, ดร. ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “209 คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นหนังสือเฉลิมพระเกียรติเฉลิมฉลองพระชนมายุ 81 พรรษา ได้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัวชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่รัฐนักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มี ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียรมีสติมีปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี⁸

สุริพร เอี้ยวถาวร ได้ให้ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสชี้แนะพสกนิกรชาวไทย เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำรงชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน⁹

ปริญญ์ พิบูลศรารุณ, ดร. ได้กล่าวถึง ความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤติ และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ¹⁰

⁸พิศิษฐ์ โจทย์กึ่ง, ดร., 209 คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2551), หน้า 243.

⁹สุริพร เอี้ยวถาวร, “การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนนวมินทราชูทิศหอวัง นนทบุรี”, ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550), หน้า 10.

¹⁰ปริญญ์ พิบูลศรารุณ, ดร., การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2550), หน้า 3.

อำพน กิตติอำพน, ดร. ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก¹¹

Avery, G.C., ได้ให้ทัศนะว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการถูกนำมาใช้โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงนำมาเป็นแนวทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อรับมือกับการความท้าทาย และการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากโลกาวิวัฒน์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากการเฝ้า สังเกตโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชตลอด 58 ปีของพระองค์ที่ครองราชย์ นอกจากนี้ ยังได้ระบุหลักการนี้ว่าได้นั้นถึงทางสายกลางที่เป็นเส้นทางหลักสู่การเอาชนะอุปสรรค ต่างๆ ในการดำเนินชีวิตของคนไทยไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว ธุรกิจ และในชุมชนโดยเฉพาะหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจเอเชียในปี 2540 ที่องค์กรธุรกิจจำนวนมากในประเทศไทยได้ล้มละลาย พระเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงเน้นย้ำถึงแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวิธีการสู่การก้าวไกลทางเศรษฐกิจให้กลับคืนมาสู่ความยั่งยืนได้อีกครั้งหนึ่ง¹²

Fernando Kleiman (เฟอร์นันโด ไคลแมน) หัวหน้าสำนักงานเลขาธิการเศรษฐกิจสมานฉันท์แห่งชาติประเทศบราซิลได้ให้ทัศนะว่า อยากเห็นการแปลเนื้อหาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นภาษาโปรตุเกส เพื่อที่จะได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีชาวไทยที่ทำงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงไปยังประเทศบราซิลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพราะการขับเคลื่อนของทั้ง 2 แนวทางนี้ต่างก็มีเอกลักษณ์บางอย่างที่เป็นไปเพื่อการสร้างโลกใหม่ท่านเห็นว่าหลักการบริโภคอย่างพอประมาณในเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงกับแนวทางของเศรษฐกิจสมานฉันท์อยู่ 2 ประการคือเรื่องการจัดสรรผลผลิตอย่างเป็นธรรม ที่บุคคลหนึ่งๆสามารถจะเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานเพื่อการบริโภคใช้สอย ไม่เน้นเรื่องการบริโภคของหรรษาฟุ่มเฟือย ซึ่งจัดว่าเป็นวัฒนธรรมของการบริโภคในแบบยั่งยืนที่มีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจสมานฉันท์ในอีกประการหนึ่งคือขบวนการเคลื่อนไหวในเรื่องการค้าที่เป็นธรรมในเวทีนานาชาติได้มีถ้อยแถลงในทำนองเดียวกันว่า “ท่านไม่จำเป็นต้องมีเกินกว่าที่จำเป็น และท่านไม่จำเป็นต้องให้มากกว่าที่มี”

ฉะนั้น สิ่งทีพึงทำในเวลานี้ คือ นำเอาทุกๆ แนวการริเริ่มดังกล่าวมาวางรวมไว้ตรงหน้า แล้วพิจารณาว่าจะสามารถผนึกความเข้มแข็งของทางเลือกที่แท้จริงต่อพัฒนาการของระบบทุนที่

¹¹อำพน กิตติอำพน, ดร., **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย**, (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ : บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์, 2550), หน้า 14.

¹² Avery, G.C., **Leadership for sustainable futures : Achieving success in a competitive world**, Cheltenham, (UK and Northampton, MA, USA : Edward Elgar, 2005), p. 12.

กำลังสร้างปัญหาในประเทศบราซิลเพราะว่าระบบดังกล่าวนี้ไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาของประเทศแต่กลับทำให้ปัญหาที่ยังรากลึกมากขึ้น¹³

Phrasomchoke Mongsawad กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานโดยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชว่า ปรัชญานี้แนะแนวทางให้ประชาชนใช้ชีวิตอยู่บนทางสายกลาง แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับชาติ อันมีจุดเด่นอยู่ที่การใช้ชีวิตอย่างสมดุล หัวใจหลัก 3 อย่าง ได้แก่ ความรู้จักพอดี ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชีวิต ควบคู่ไปกับความดีงามและความรู้ความสามารถสามารถนำไปใช้ในสังคมทุกระดับ นอกจากนี้ยังช่วยขจัดความขัดแย้งในปัจจุบันทั้งประเด็นระดับสถาบัน การรักษาสิ่งแวดล้อม การเป็นมนุษย์ที่ดี และบทบาทหน้าที่ของรัฐบาล¹⁴

Wanasilp, Wanakiti & Nantarat Tangvitoontham ได้กล่าวว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ 1) ความพอประมาณ (moderation) หมายถึงความพอดี ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป (หลุดพ้นจากความโลภที่ชักนำให้เกิดความต้องการไม่สิ้นสุด จนขาดสติและเบียดเบียนผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล(reasonableness) หมายถึงการตัดสินใจที่ผ่านการไตร่ตรองด้วยเหตุผลและข้อมูลอย่างรอบคอบและรอบด้าน เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในภายหลัง ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงผลกระทบระยะสั้นและระยะยาว ทั้งผลที่เกิดกับตัวเองและกับผู้อื่นเกี่ยวข้อง และ 3) การมีภูมิคุ้มกัน (self-immunity) หมายถึง การเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยพยายามหาทางป้องกันผลเชิงลบ การเสริมสร้างพลังต้านทานผลกระทบ การแสวงหาแนวทางลดผลกระทบการเปลี่ยนแปลงผลกระทบเป็นโอกาส และการปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ได้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป¹⁵

กล่าวได้ว่าหลักแนวคิดทั้งนักวิชาการของไทยและนักคิดชาวตะวันตก กล่าวได้ว่าในยุคสังคมปัจจุบันมีการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง ในหลายประเทศทั่วโลก สามารถนำเอาไปปรับใช้ได้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในประเทศของตน ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในหลายประเทศที่จะต้องนำเอา

¹³Fernando Kleiman, คุณ เฟ อร์ นาน โด ไคล แมน , [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <http://www.rsunews.net/Green/SufficiencyEconomyNetwork/Gpage.htm> [20 ก.พ. 2561].

¹⁴Phrasomchoke Mongsawad, *Sufficiency economy : A contribution to development theory*, (Proceedings of World Academy of Science : Engineering and Technology, 2007), p. 181.

¹⁵Wanasilp, Wanakiti & Nantarat Tangvitoontham. (2015.) *The Relationship between the Understanding of Philosophy of Sufficiency Economy and the Living Standard : The Case Study of Sufficiency Economy Community in Lower Northern Region of Thailand*. *International Journal of Business and Economic Development*, 3(1), 87-95.

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้เพื่อให้ประเทศของตนเกิดความพอดีพอเพียง รวมถึงปากท้องของประชาชนในประเทศ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นหลักสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตในทางสายกลางซึ่งมีหลักต่างๆเพื่อให้ดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องตามหลักโดยมีที่ยึดในการใช้ชีวิตแบบพอเพียงได้อย่างสมบูรณ์และถูกต้องและอีกอย่างหนึ่งนั้นสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรมเป็นหลักเกือบทั้งประเทศเลยซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดียิ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

2.2.1 ความหมายเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดที่เกี่ยวกับการส่งเสริมจากเอกสารและบทความทางวิชาการต่างๆ ดังนี้

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ว่า เครือข่าย หมายถึง การที่คนมาพบปะมาประชุมกัน และทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน เพราะมีสิ่งยึดโยงใจระหว่างสมาชิกเข้าด้วยกัน คือ สัมพันธภาพของสมาชิกในเครือข่าย โดยบุคคลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านโอกาสในการสื่อสาร การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร และการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกันทั้งยังได้ให้ความหมายอื่นๆ อีก เช่น

นฤมล นิรากร ได้กล่าวว่าเครือข่าย หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายๆ องค์กร ที่ต่างก็มีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงาน และมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลายาวนานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตามแต่ก็จะมีการวางรากฐานเอาไว้ (เปรียบเสมือนการมีสายโทรศัพท์ต่อเอาไว้) เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่สามารถติดต่อไปได้ ในการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะมีบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน เช่น มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน องค์กรเหล่านี้ก็ยังคงความเป็นเอกเทศ เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการเข้าร่วมเพียงบางส่วนขององค์กรเท่านั้น¹⁶

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวว่าเครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือองค์กร ที่สมัครใจจะแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนที่เข้าด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิเชื่อถือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน และมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรม บางอย่างร่วมกัน เพื่อ

¹⁶นฤมล นิรากร, “การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ”, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 21.

นำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งในการให้ความหมายของนักวิชาการแต่ละท่านอาจให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่น เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลองค์กร หน่วยงานหรือสถาบันใด ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การปฏิรูปการศึกษา โดยกลุ่มเครือข่ายนี้ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน¹⁷ และยังได้กล่าวถึงเครือข่ายว่าการสร้างเครือข่าย (Networking) ก็คือ กิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่มขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์การแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิระหว่างองค์กร สมาชิก การจะสร้างให้เกิดเครือข่ายนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย การสร้างเครือข่ายอาจปรากฏในรูปของการจัดตั้งเป็นเครือข่ายใหม่ เช่น ก่อตั้งเวทีสิทธิเด็ก หรือการขยายเครือข่ายที่มีอยู่เดิม เช่น การที่เวทีสิทธิเด็กองค์กรสมาชิกเพิ่มขึ้น¹⁸

ในการที่เครือข่ายทางสังคมมีการขยายตัวออกไป ทำให้เครือข่ายทางสังคมมีลักษณะคล้ายเครือข่ายในสมอง โดยโครงสร้างในสมองนั้นจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในระดับที่สูงเพื่อการมีชีวิตรอด และโครงสร้างทางสังคมจะมีวิวัฒนาการไปเหมือนโครงสร้างทางสมองมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสังคม จากสังคมใช้อำนาจไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้ โครงสร้างทางสังคมต้องปรับเปลี่ยนจากโครงสร้างอำนาจในแนวดิ่ง ไปเป็นเครือข่ายสังคมที่มีการโยยใยความสัมพันธ์ในทุกทิศ และสรุปว่า เครือข่ายทางสังคม คือ สังคมแห่งกัลยาณมิตรหรือเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Social Networks) โดยเครือข่ายสังคมจะต้องมีความสามารถปรับตัวให้อยู่ในดุลยภาพได้¹⁹

การที่เครือข่ายทางสังคมมีการขยายตัวออกไป ทำให้เครือข่ายทางสังคมมีลักษณะคล้ายเครือข่ายในสมอง โดยโครงสร้างในสมองนั้นจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในระดับที่สูงเพื่อการมีชีวิตรอด และโครงสร้างทางสังคมจะมีวิวัฒนาการไปเหมือนโครงสร้างทางสมองมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสังคม จากสังคมใช้อำนาจไปเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และการที่จะเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ โครงสร้างทางสังคมต้องปรับเปลี่ยนจากโครงสร้างอำนาจในแนวดิ่ง ไปเป็นเครือข่ายสังคมที่มีการโยยใยความสัมพันธ์ในทุกทิศ และสรุปว่า เครือข่ายทางสังคม คือ สังคมแห่งกัลยาณมิตรหรือเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Social Networks) โดยเครือข่ายสังคม

¹⁷ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, *การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด, 2543), หน้า 31.

¹⁸ นฤมล นิรากร, *“การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ”*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 23.

¹⁹ ประเวศ วะสี, *“ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคม”*, หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็งลำดับที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม และธนาคารอมสิน, 2541), หน้า 44.

จะต้องมีความสามารถปรับตัวให้อยู่ในดุลยภาพได้²⁰ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า เครือข่าย (Network) ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นข่าย ซึ่งมีความหมายในหลายมิติ โดยอาจหมายถึงทั้งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และอาจหมายถึงโครงข่ายของระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เช่น ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ Internet หรือระบบเทคโนโลยี โทรคมนาคมที่เป็นโครงสร้างทางกายภาพ ซึ่งมีการโยงใยเป็นโครงข่ายที่ต่อเนื่อง โดยเป็นทั้งโครงข่ายที่มีการกำหนดแบบแผนและไม่ได้กำหนดแบบแผนแห่งความสัมพันธ์เอาไว้รวมทั้งมีขนาดและรูปแบบความสัมพันธ์ / การเชื่อมโยงที่แตกต่างกันและหลากหลาย²¹

เครือข่ายทางสังคม (Social Network) หมายถึง ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่มและกลุ่มกับเครือข่าย โดยเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย โดยเครือข่ายทางสังคมของมนุษย์นั้น มีการเกิดขึ้นตั้งอยู่และแปรเปลี่ยนไป เช่นเดียวกับสรรพสิ่ง ซึ่งเราสามารถมองเห็นได้ทั้งในมิติแห่งความสัมพันธ์ที่ปัจเจกบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายและเครือข่ายมีความสัมพันธ์กับแบบแผนหรือแนวทางของปัจเจกบุคคลและกลุ่มคน โดยเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและความสัมพันธ์อันใกล้ชิด²²

จากฐานคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า “เครือข่าย” และ “เครือข่ายทางสังคม” ได้ถูกนำมาอธิบายเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการต่าง ๆ ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ กระบวนทัศน์ใหม่ ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมและกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยยึดหลักการพื้นฐานของเครือข่ายที่เป็นธรรมชาติอย่างยิ่งเป็นข่ายใยแห่งความสัมพันธ์และเป็นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีความสำคัญต่อความเป็นองค์กรที่จัดการตนเอง เพื่อให้เกิดความสั่นไหวของกระบวนการทางสังคมและความเป็นไปของชีวิตและสรรพสิ่ง

ฐานคิด 3 ประการ คือ 1) เครือข่ายคือ ธรรมชาติที่แท้จริงของสรรพสิ่ง 2) เครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบและ 3) เครือข่าย คือ โครงสร้างที่ออกแบบและโครงสร้างตามธรรมชาตินั้นเป็นการอธิบายถึง เครือข่ายในฐานะของข่ายใยชีวิต และความเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และการปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ โดยเป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์ที่โยงใยของสรรพสิ่งแล้วสร้างภาระหน้าที่เชิงปฏิสัมพันธ์ต่อกันจนกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนเสมือนตาข่ายที่โยงใยและซับซ้อนและเหมือนห่วงโซ่ของสิ่งต่าง ๆ ที่มีการสาน

²⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

²¹พระสุทธิย อาภากร, “เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ”, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, 2548), หน้า 84.

²²เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

ต่อกันอย่างแน่นหนา แต่มีความยืดหยุ่นและมีความเป็นอิสระในตนเอง โดยเป็นกระบวนการที่มีความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ในขณะที่ฐานคิดของเครือข่ายอีก 2 ประการ คือ 1) เครือข่าย คือ ระบบความสัมพันธ์ ในสังคมมนุษย์ที่ว่าด้วย ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 2) เครือข่าย คือ การขยายผลและการเติบโตอย่างมีพลังนั้นเป็นการอธิบายถึงเครือข่ายทางสังคม ที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงในสังคมมนุษย์ที่กล่าวถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ทั้งในด้านความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อกันในเชิงวัฒนธรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีทั้งในด้านการพึ่งพา การขัดแย้ง และการครอบงำสิทธิและประโยชน์ แล้วพัฒนาระบบความสัมพันธ์นั้นด้วยกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดทั้ง 2 ประการนั้น มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจถึงความเป็นเครือข่าย โดยเฉพาะการนำฐานคิดข่ายชีวิตมาอธิบายเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้องกันในมิติของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน

นักวิชาการยังได้กล่าวถึง ฐานคิดของเครือข่ายโดยนัยแห่งความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์มากกว่าในมิติของความสัมพันธ์ทางธรรมชาติ แต่ก็ยอมรับในแนวคิดของเครือข่ายในลักษณะของข่ายชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ตามแนวคิดของวิทยาศาสตร์ กระบวนทัศน์ใหม่ โดยมองว่าเครือข่ายเป็นแนวคิดเครือข่ายเป็นแนวคิดที่เติบโตมาจากมุมมองด้านชีววิทยาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมชาติของสรรพสิ่งที่มีจุดเริ่มต้นเติบโตหยุดพักและขยายขยาย โดยขึ้นอยู่กับจังหวะ เวลา และสถานการณ์ แวดล้อม และมองว่าเครือข่ายเป็นสัมพันธ์ภาพของสมาชิกที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ที่มุ่งเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่าง "ข่าย" ต่างๆ โดย "ข่าย" จะเป็นเครือข่ายไม่ได้ ถ้าหากปราศจาก "งาน" ดังนั้น ข่ายจะเป็นเครือข่ายได้นั้น "ข่าย" หรือ "Net" ก็ต้อง "ทำงาน" หรือ "Work" ร่วมกันเป็น "Network" โดยเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบนความแตกต่างหลากหลายของสมาชิก ซึ่งเห็นคุณค่าและประโยชน์ในความเป็นเครือข่าย โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่งกับช่องทางการติดต่อสื่อสารที่จะก่อให้เกิดการรับรู้และการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน²³

ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายได้ว่า "เครือข่าย" หมายถึง การเชื่อมโยงกันของหน่วยย่อยเล็กๆ หลายหน่วย มีทั้งที่เป็นรูปแบบ และไม่เป็นรูปแบบ มีระเบียบ และไม่มีรูปแบบ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงได้ทั้งในแนวดิ่ง หรือแนวนอน ในส่วนขนาดของเครือข่ายจะใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับการเชื่อมโยงของหน่วยย่อยเล็กๆ ว่าจะมีจำนวนมากหรือน้อย

²³เรื่องเดียวกัน หน้า 26.

2.1.2 องค์ประกอบและเป้าหมายของเครือข่าย

องค์ประกอบและเป้าหมายของเครือข่าย องค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ คือ²⁴

(1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common perception) หมายถึง การที่สมาชิกเข้ามาอยู่ในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหา มีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

(2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) หมายถึง การมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะดำเนินไปด้วยกัน จะช่วยให้กระบวนการเคลื่อนไหวของเครือข่ายมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่แตกต่างลงไป

(3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefit) หมายถึง การที่สมาชิกแต่ละคนมาร่วมกัน เพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการซึ่ง ผลประโยชน์ และความต้อการนั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ดังนั้น จึงมีการรวมตัวกันบนผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดให้รวมเป็นเครือข่าย

(4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholder participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมความคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแท้จริง ดังนั้น สมาชิกในเครือข่ายจึงควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของความเท่าเทียมกันและในฐานะหุ้นส่วนของเครือข่าย และควรสานต่อความสัมพันธ์ในแนวราบ

(5) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างกระบวนการทำงานของกันและกัน โดยที่ใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อน ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การเสริมสร้างต่อกันนั้นเกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย ซึ่งมีผลดีมากกว่าการไม่รวมเป็นเครือข่าย

(6) การพึ่งพิงร่วมกัน (interdependence) คือ การเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่าย เนื่องจากทุกฝ่ายต่างก็มีข้อจำกัดในกระบวนการทำงาน มีความรู้ประสบการณ์ที่แตกต่าง ดังนั้น จึงมีการพึ่งพาอาศัยระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

²⁴เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด, 2543), หน้า 32.

(7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน interaction) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายมีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และผลการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายมีเป้าหมาย²⁵ ดังนี้

(1) เพื่อขยายวงความสัมพันธ์ให้กว้างขวางขึ้น นำไปสู่การขยายกิจกรรม ขยายความช่วยเหลือเกื้อกูลที่ต่อกัน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของแต่ละองค์กรให้แสดงบทบาททั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” อย่างเหมาะสม

(2) เพื่อสร้างกระบวนการการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันผ่านทางการติดต่อกันโดยตรงระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่างๆ ที่เข้าร่วมในเครือข่าย

(3) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางวัตถุแก่กัน และยังเป็นการแบ่งปันทรัพยากรให้แก่ผู้ด้อยโอกาสกว่า

(4) เพื่อประโยชน์ในการรวบรวม และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลระหว่างองค์กร

(5) เพื่อเป็นแหล่งสำหรับการทำงานสนับสนุนต่างๆ เปิดช่องให้สมาชิกสามารถเข้าถึงเรื่องนั้นๆ ได้ในทุกแง่มุม เพื่อจะเอาไปปฏิบัติเป็นกิจกรรมต่างๆ ของตนเองและยังทำให้เกิดการรวมหมู่ที่มีพลังอิทธิพลมากกว่าองค์เดียวอย่างมากมาย

(6) เป็นเวทีสำหรับการปฏิบัติงานรวมในพื้นที่

(7) เพื่อนำไปสู่การสร้างแหล่งสะสมทุนเพื่อการพึ่งตนเองในด้านต่าง ๆ ในอนาคต

(8) เพื่อเป็นการรวมตัวกันนำประเด็นปัญหาร้องเรียนสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือนำไปสู่การเสนอหรือผลักดันนโยบายที่เหมาะสมมากกว่าเดิม

เครือข่ายมีข้อได้เปรียบองค์กรประเภทอื่นๆ อยู่หลายประการ แต่ในขณะเดียวกัน เครือข่ายก็มีข้อเสียอยู่ด้วยเหมือนกัน²⁶ กล่าวคือ

ข้อได้เปรียบ

(1) เครือข่ายเป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลไปมาระหว่างแหล่งข้อมูลต่างๆ

(2) เครือข่ายเป็นแหล่งสำหรับการทำงานสนับสนุนต่างๆ และเปิดช่องให้สมาชิกสามารถเข้าถึงเรื่องที่กำลังสนใจได้อย่างทุกแง่มุม อันนำไปสู่การสร้างกิจกรรมของเครือข่ายเอง

²⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

²⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

(3) เครือข่ายเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ ทำให้เกิดการสะสมความรู้ในประเด็นที่กำลังสนใจและประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๔) เครือข่ายเป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยผ่านการติดต่อโดยตรงระหว่างบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ที่เข้ามาร่วมเป็นเครือข่าย

(๕) เครือข่ายเป็นเวทีสำหรับการปฏิบัติงานร่วมกัน และเป็นที่ระดมสรรพกำลังเพื่อปฏิบัติกิจกรรมของเครือข่ายให้ลุล่วง

(6) การสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นกลยุทธ์ที่เสริมสร้างจุดแข็ง (core Competencies) ขององค์กร ด้วยการเข้าร่วมทำงานกับองค์กรที่ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตามควรระลึกไว้ว่า ข้อได้เปรียบของเครือข่ายจะเป็นข้อได้เปรียบที่เป็นประโยชน์ก็ต่อเมื่อการบริหารจัดการเครือข่ายเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ

ผลเสียของการมีเครือข่าย

(1) เครือข่ายอาจก่อให้เกิดความแตกแยกได้ เนื่องจากส่วนที่ไม่ได้เข้าร่วมเกิดความไม่พอใจ แม้ในเครือข่ายเองก็อาจแตกแยกได้หากเกิดความไม่ไว้วางใจกัน

(2) การที่เครือข่ายเป็นที่รวมของสมาชิกที่มีความคิดเห็นไปทางเดียวกัน อาจทำให้ไม่สามารถปรับหรือยอมรับความคิดภายนอกที่อาจแตกต่างออกไปได้

(3) แม้ความเท่าเทียมกันเป็นหลักการสำคัญในการทำงานแบบเครือข่าย แต่ก็เป็นไปได้ที่อาจเกิดการครอบงำทางความคิด ทำให้เครือข่ายตกอยู่ใต้อิทธิพลหรือถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอิทธิพลภายนอกได้โดยง่าย

(๔) การทำงานของเครือข่ายมิใช่เป็นไปโดยปราศจากต้นทุน ต้นทุนที่จะเห็นได้ชัดเจนคือ ต้นทุนในด้านทรัพยากรที่ต้องใช้ในการประสานงาน ต้นทุนของการประนีประนอมในบางเรื่อง เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพหรือให้งานของเครือข่ายบรรลุผล เช่น บางองค์กรอาจจะต้องยอม ลดบทบาทการทำงานของตนเองลง เพื่อให้องค์กรอื่นมีส่วนร่วมด้วย ต้นทุนในด้านไม่ยืดหยุ่นแทนที่จะสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันใจ เครือข่ายต้องเคลื่อนไปพร้อมกัน เป็นต้น

2.2.3 ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย

มีการแบ่งประเภทรูปแบบและลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายก็เพื่อสร้างความเข้าใจและมองเห็นภาพความเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจากพัฒนาการ ความเป็นเครือข่ายในสังคมไทยจะเห็นได้ว่ามีกระบวนการเกิดขึ้นของเครือข่ายในภาคส่วนต่าง ๆ อย่างมากมายทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และภาค

ประชาชน รวมทั้งใน ด้านแนวคิด กิจกรรม ก็มีกระบวนการแบ่งประเภทและรูปแบบของเครือข่าย ออกเป็นนัยต่างๆ ดังนี้

ประเภทและรูปแบบของเครือข่ายจึงมีความแตกต่างกันไปตามนิยาม และกิจกรรมที่แต่ละกลุ่ม หรือผู้ ที่ใช้กิจกรรมเครือข่ายกำหนดขึ้น โดยในที่นี้จะกล่าวถึงเกณฑ์บางประการและรูปแบบของเครือข่าย เพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของทุกฝ่าย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ด้วยกัน²⁷ ดังนี้

1.เครือข่ายเชิงพื้นที่ (Area) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่อาศัยพื้นที่รูปธรรมหรือพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทาง และเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น สามารถจัดลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ได้หลายระดับตามพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และเครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ อาทิ

1) การแบ่งเครือข่ายตามระบบการปกครองของภาครัฐ เช่น

- เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล และเครือข่ายระดับอำเภอ เช่น เครือข่ายประชาคม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- เครือข่ายระดับจังหวัด เช่น เครือข่ายประชาคมจังหวัดน่าน
- เครือข่ายระดับภูมิภาค เช่น เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ
- เครือข่ายระดับประเทศ เช่น เครือข่ายสมพันธ์เกษตรแห่งประเทศไทย
- เครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ เช่น เครือข่ายการพัฒนาของ UNDP

2) การแบ่งพื้นที่ตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น

- เครือข่ายลุ่มน้ำแม่ปิง
- เครือข่ายอ่าวปัตตานี

กิจกรรมและความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น จะอาศัยพื้นที่ทางกายภาพเป็นฐานกำหนดกิจกรรมและประเด็นปัญหา กล่าวคือ จะมีการเชื่อมโยงกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายย่อยในพื้นที่ให้เข้ามาร่วมปรึกษาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมการบูรณาการจัดการเชิงพื้นที่และการใช้ประเด็นกิจกรรมเป็นภารกิจในการทำงานร่วมกัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นของเครือข่ายดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรที่มาจากพื้นที่เป็นสำคัญ

²⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

ส่วนโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่ จะมีลักษณะกระบวนการทำงานทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ โดยมีการร่วมศูนย์กิจกรรมเข้าสู่ส่วนกลางระดับพื้นที่ขนาดใหญ่ และมีศูนย์ประสานย่อยในพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดกิจกรรม การสื่อสาร และความเคลื่อนไหว มีแกนนำผู้ประสานงาน และคณะทำงานในเครือข่ายมาร่วมผลักดันกิจกรรมให้กลุ่มองค์กรและเครือข่ายย่อยอื่นๆ ทำงานตามหน้าที่ ทำงานตามหน้าที่และภารกิจ ในขณะที่ความสัมพันธ์ในแนวราบจะมีการประสานเครือข่ายตามประเด็นที่มีอยู่ในพื้นที่แล้วมากำหนดกิจกรรมร่วมกัน

2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม (Issue Network) ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้น ๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้นสามารถแบ่งลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายได้อย่างมากมาย ตามประเด็นกิจกรรมและความสนใจที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ แต่ใช้หลักของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนดความเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายสิทธิมนุษยชน เครือข่ายสุขภาพ เป็นต้น

เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาและความสนใจของผู้ที่ทำงานในกิจกรรมนั้นๆ แล้วหาแนวร่วมและพัฒนาเครือข่ายขึ้นมา ดังนั้น กิจกรรมความสัมพันธ์ของเครือข่ายจึงเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของหลายๆ ฝ่ายที่ต้องการจะแก้ไขปัญหาประเด็นปัญหาเหล่านั้น และใช้ความเป็นเครือข่าวนั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนากิจกรรม โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ในการสร้างโอกาสและการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์แบบพหุภาคี ซึ่งมีข้อสังเกตว่า เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนี้จะมีการตั้งชื่อของเครือข่ายที่สื่อความหมายของการการทำงานประเด็นนั้น กิจกรรมการทำงานของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะการทำงานในแนวราบ เพราะเกิดจากความสนใจในประเด็นปัญหาเดียวกันของปัจเจกบุคคล กลุ่มองค์กร และเครือข่ายที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่โครงสร้างความสัมพันธ์มีทั้งแนวดิ่งและ แนวราบ โดยจะมีองค์กรแม่ข่ายหรือหน่วยงานหลักที่ทำงานในด้านนั้น ๆ เป็นผู้ให้การสนับสนุนการทำงาน ของเครือข่ายย่อยในระดับพื้นที่ ซึ่งแต่ละเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่ต่างก็มีความเป็นอิสระในการ ดำเนินการกับประเด็นนั้นๆ ภายใต้ศักยภาพของตนเอง ดังนั้น กิจกรรมและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะมี ลักษณะของการมีส่วนร่วมและการพึ่งพิงอาศัย เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศเข้าไปมี ส่วนและสนับสนุนกิจกรรมการทำงานเครือข่ายประเด็นอื่นๆ

3) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/กิจกรรมและการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งเป็น เครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่างๆ

ดังกล่าว มุ่งเน้นการดำเนินงานภายใต้กรอบแนวคิดหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้น ๆ ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่าย ประเภทนี้ มีการก่อตัวตามภารกิจของกลุ่มผลประโยชน์ โดยกลุ่มผลประโยชน์อาจให้การสนับสนุนใน การจัดตั้ง เครือข่ายหรือเข้าไปเสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และมีกระบวนการพัฒนาที่ สอดคล้องกับ ภารกิจ กิจกรรม และเป้าหมายหลักของกลุ่ม/หน่วยงานนั้นๆ ถ้าแต่ละฝ่ายเห็น ความสำคัญในการ ร่วมพลังเพื่อการการแก้ปัญหาในภาพรวม สำหรับสังคมไทยนั้นอาจแบ่งกลุ่ม ผลประโยชน์ได้ 4 ภาค ส่วนใหญ่ อันได้แก่

(1) เครือข่ายภาครัฐ เช่น เครือข่ายสถาบันการศึกษา เครือข่ายการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยและเครือข่ายองค์กรอิสระของภาครัฐ เช่น สถาบันพระปกเกล้า สถาบันที่ปรึกษา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ เป็นต้น โลกสม

(2) เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เช่น เครือข่ายสภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม สมาคมผู้ ส่งออก เครือข่ายSME เป็นต้น

(3) เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายเพื่อนตะวันออก เครือข่ายองค์กรพัฒนา เอกชนภาคเหนือ เครือข่ายด้านแรงงานสวัสดิการสังคม เป็นต้น

(4) เครือข่ายภาคประชาชน เช่น เครือข่ายปราชญ์อีสาน เครือข่ายประมง พื้นบ้าน เครือข่ายสมัชชาคนจน เป็นต้น

กิจกรรมและความสัมพันธ์ของเครือข่ายแย่งตามโครงสร้างหน้าที่ อาจมีกิจกรรมและ ความสัมพันธ์ที่สับสนกันอยู่ ซึ่งอาจมองได้หลายมิติ โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นของเครือข่ายดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่เป็นความพยายามของฝ่ายต่างๆ ที่ต้องการสร้างจุดยืนสร้างพื้นที่ทางสังคมและการมีส่วนร่วม ในการพัฒนา โดยแต่ละกลุ่มผลประโยชน์ต่างก็พัฒนากิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สอดคล้อง กับเป้าหมายในภาคส่วนของตนเอง ดังนั้น กิจกรรมที่เกิดขึ้นของแต่ละเครือข่ายประเภทนี้ จึงมีความ หลากหลายตามภารกิจของภาคส่วนนั้นๆ

ส่วนความสัมพันธ์ของเครือข่ายประเภทนี้ มีความหลากหลายเช่นกัน โดยเครือข่าย ภาครัฐ ส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างสัมพันธ์กับเครือข่ายอื่นๆ ในแนวดิ่ง มีกระบวนการส่งเสริมให้ เกิดการจัดตั้งกับเครือข่ายภาคประชาชนหรือภาคส่วนอื่นๆที่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งอาจมี การครอบงำในเรื่องของทุน ทรัพยากร และการบริหารจัดการ ส่วนเครือข่ายของภาคประชาชนจะมี ลักษณะ ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงภายใต้ระบบความเชื่อและวัฒนธรรมชุมชน มีลักษณะความสัมพันธ์ ใน แนวราบที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน และการพึ่งพาอาศัย ในขณะที่เครือข่ายภาคธุรกิจจะมีการ ทำงานในลักษณะของการประสานผลประโยชน์ต่างตอบแทน ส่วนเครือข่ายองค์กรเอกชน จะมี รูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะของการประสานงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายอื่นๆ

เครือข่ายสามารถพิจารณาได้จากลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกและแกนกลาง ประสานเครือข่ายมีรูปแบบ²⁸ คือ (1) การจำแนกตามพื้นที่ที่ดำเนินงาน เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล จังหวัดภาค และระดับประเทศ (2)การจำแนกตามประเภทกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ยาเสพติด เป็นต้น (3) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่นข่ายแรงงาน เครือข่ายกลุ่มพระสงฆ์ธรรม เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เป็นต้น (4) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ จำแนกโดยใช้เกณฑ์นี้ทำให้เกิดเครือข่าย 2 ลักษณะ คือ เครือข่ายแนวตั้ง และเครือข่ายแนวนอน เครือข่ายแนวตั้ง หมายถึง เครือข่ายที่โครงสร้างมีลักษณะเป็นช่วงชั้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน มีองค์กรที่มีสถานภาพสูงกว่าและอยู่ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรที่เป็นลูกข่าย เครือข่ายแนวนอนจะพบมากในองค์กรภาคธุรกิจ ส่วนเครือข่ายแนวนอน หมายถึง เครือข่ายที่โครงสร้างลักษณะเป็นช่วงชั้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายมีความเท่าเทียมกัน ลักษณะการ แลกเปลี่ยน เป็นไปโดยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การติดต่อเครือข่ายเป็นการติดต่อระหว่างบุคคลหรือองค์กร หรือ อาจจะมีองค์กรที่หาหน้าที่ประสานงานระหว่างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน ความสัมพันธ์แบบวิสาสะ มีผลทำให้ผู้ที่เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กันได้สร้างนิสัยของความร่วมมือกันสามารถผนึกกำลังทำกิจกรรมต่างๆ ได้ ก่อให้เกิดจิตสำนึกในหมู่สมาชิกอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกันอย่างเท่าเทียม ทำให้คนสามารถพัฒนาทักษะที่จะร่วมมือกับผู้อื่น สร้างความรับผิดชอบร่วมกันในเรื่องต่างๆ ที่ต้องหาร่วมกันเป็นหมู่คณะ

กระบวนการทำงานของเครือข่ายต่างๆ มีลักษณะร่วมกัน 4 ประเด็น คือ 1) กระบวนการทำงานที่เชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่ 2) การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ สร้างความรู้ ความหมายและโลกทัศน์ร่วมกัน 3) การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว 4) การพัฒนา กิจกรรมและความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างขบวนการทางวัฒนธรรมและวาทกรรมในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของการสร้างเครือข่ายได้แก่ (1) เกิดกระบวนการเรียนรู้ (2) การเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา (3) เกิดการพึ่งพาตนเอง (4) เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น (5) เกิดกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย

วงจรชีวิตของเครือข่าย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ 1) ขั้นตอนหนักและการก่อตัวของเครือข่าย 2) ขั้นตอนการสร้างพันธมิตร และการบริหารเครือข่าย 3) ขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ และการใช้ประโยชน์ 4) ขั้นการรักษาความสัมพันธ์และการต่อเนื่อง

²⁸ประพจน์ ช่วงภูศรี, (อ้างใน รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน), “เครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน : กรณีศึกษาเครือข่ายประชาชนด้านคอร์รัปชัน (คปต.)”, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 56.

2.2.4 การจัดการเครือข่าย

การจัดการเครือข่ายนั้น มีอยู่หลายประเด็นด้วยกัน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้สรุปไว้ว่า การจัดการเครือข่ายดังนี้ ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการจัดการเครือข่ายมี 6 ประการ คือ 1) จุดหมายร่วมกัน 2) บุคคล 3) การเชื่อมโยง 4) การสร้างความรู้สึกร่วม 5) การพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ 6) การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร²⁹

นักวิชาการบางท่านกล่าวถึง แนวคิดของการจัดการเครือข่าย โดยการยกตัวอย่าง แนวคิดการจัดการเครือข่ายของกลุ่ม พันมิตรแห่งดวงดาว ” หรือ “Star Alliances” ว่า เกิดจากความคิดของแกนนำในกลุ่มสายการบิน ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรม รถเช่า ธุรกิจท่องเที่ยว และผู้โดยสารที่ต้องการเชื่อมโยงกระบวนการทางธุรกิจ โดยจุดสำคัญของแนวคิดคือ การรวมกลุ่มจากองค์ที่เคยเป็นคู่แข่งให้หันหน้าเข้าหากันผนวกความร่วมมือจนเป็นพันธมิตรในเชิงธุรกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน แทนการทุ่มเทในการแข่งขันอย่างที่เป็นมาในอดีต โดยยึดจุดหมายร่วมกันและการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการจัดการเครือข่ายซึ่งมี 6 ประการ โดยมีการประสานสอดคล้องกันอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นแสงสว่างแห่งดวงดาว³⁰ คือ

(1) จุดมุ่งหมายรวม การทำงานเครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูงหากทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นและต้องการให้เกิดขึ้น

(2) บุคคลในการทำงานของเครือข่ายนั้น บุคคลในเครือข่ายจะต้องมีจิตสำนึกร่วมมีความถนัดในงานที่ทำและมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานรวมทั้งได้ผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย

(3) การเชื่อมโยงการทำงานของเครือข่ายจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การเชื่อมโยงที่เหมาะสม โดยอาจเชื่อมต่อกันผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ การเชื่อมต่อโดยมีศูนย์ประสานงานและการเชื่อมต่อโดยเทคโนโลยี

(4) การสร้างความรู้สึกร่วมหลังจากการเข้าเป็นเครือข่ายแล้วทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่าย เพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันเป้าหมาย

(5) การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการทำงานของเครือข่ายจะต้องสามารถและพัฒนาให้เกิดระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย ซึ่งจะต้องเป็นการสร้างความรู้สึที่ดีต่อทุกฝ่าย และผู้ที่เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย

²⁹ปทุมมา ศรีนครธรรม, “สรุปเนื้อหาเครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ”, (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนพิษณุโลก, 2550), หน้า 65.

³⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

(6) การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของเครือข่าย เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทราบถึง กิจกรรมความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

การจัดการเครือข่ายทั้ง 6 ประการ สามารถนำมาเป็นเป้าหมายของการทำงานในเชิงรุกของเครือข่ายได้ ซึ่งสรุปเป็นรูปภาพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 แสดงการเชื่อมโยงของเครือข่าย “พันธมิตรแห่งดวงดาว

ดังนั้นสามารถกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเครือข่ายและเสนอแนวคิดในการพัฒนาและการจัดการกลุ่มและเครือข่าย ดังนี้ 1) การสร้างความเชื่อถือ เพื่อให้เครือข่ายนั้นเป็นเครือข่ายที่เกิดจากศรัทธา ความจริงใจ ความเป็นมิตรหรือมีความตระหนักในสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง 2) การกำหนดข้อตกลงหรือกฎกติกา เพื่อให้เครือข่ายมีข้อตกลงร่วมกัน มีกระบวนการทำงานที่หลากหลายและมีกลไกที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน 3) การสร้างแหล่งการเรียนรู้เป็นการกำหนดให้เครือข่าย เป็นศูนย์รวมแห่งการเรียนรู้และเป็นศูนย์รวมข้อมูลที่ต้องเป็นจริงและทันต่อเหตุการณ์ 4) การดำเนินการในเชิงรุกเป็นการกำหนดแนวทางเพื่อให้เครือข่ายมีกระบวนการทำงานในเชิงรุกมีการจัดทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีการวางแผนการพัฒนาที่เหมาะสม 5) การเป็นองค์กรแห่งปัญญาเป็นการ พัฒนาและการจัดการความรู้ เพื่อให้เครือข่ายมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การจัดการเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพนั้น สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงขั้นตอนและวงจรชีวิตของเครือข่าย กระบวนการจัดการเครือข่าย 4 ขั้นตอนตามวงจรชีวิตของเครือข่าย ได้แก่

1) **ขั้นตระหนักและการก่อตัวของเครือข่าย** ในขั้นนี้ มีวิธีการที่จะจัดการ คือ การศึกษาข้อมูลและสภาพการณ์ ความพร้อมภายในกลุ่มตนเองและเครือข่ายอื่น เพื่อทราบกิจกรรม และบริบทที่เกี่ยวข้องการสร้างศรัทธาและการหาแนวร่วม เพื่อให้เกิดความไว้วางใจยอมรับและเห็นความสำคัญที่จะมาร่วมกันเป็นเครือข่าย การสร้างความตระหนักหรือการเสนอให้เห็นประเด็นปัญหาการแสวงหาข้อมูลทางเลือก อันจะนำไปสู่การตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาและจะนำไปสู่กระบวนการรวม กลุ่มและเครือข่าย การค้นหาความต้องการและการหาจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่าย การแสวงหา ทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการแสวงหาแกนนำเครือข่ายและการสร้าง ระบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายเป็นการให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้มีบทบาทในการพัฒนาเครือข่าย

2) **ขั้นการสร้างพันธมิตร และการบริหารเครือข่าย** ในขั้นนี้เป็นจุดก่อเกิดความร่วมมือของความเป็นเครือข่ายมีวิธีการจัดการดังนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วมกัน การกำหนดบทบาทหน้าที่และการวางผังเครือข่ายเป็นการกำหนดในรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย โดยเฉพาะแกนนำและคณะทำงานฝ่ายต่างๆ การเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำเนื่องจากผู้นำที่ดีจะเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความสำเร็จมีการ ขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย การจัดระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคลและเครือข่ายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยให้เห็นศักยภาพและข้อจำกัดของตนเอง และพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ คือ การ ส่งเสริมและการรักษาผลประโยชน์และการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3) **ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์ และการใช้ประโยชน์** ในขั้นนี้เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและยั่งยืน มีวิธีการและขั้นตอนดังนี้ การทบทวนและสรุปบทเรียน วิธีการนี้จะทำให้เครือข่ายได้ทบทวนตัวเอง ได้รู้ถึงศักยภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นภายในเครือข่าย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการจัดการเครือข่ายที่ต่อเนื่อง การเสริมสร้างผู้นำและหน่วยนำของเครือข่ายผู้นำจะเป็นผู้ที่ให้ความคิดและเป็นผู้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเครือข่าย การเสริมสร้างผู้นำเครือข่าย คือ การเข้าไปสนับสนุนให้เกิดการแสวงหาและพัฒนาผู้นำที่มีจิตสาธารณะ การเสริมสร้างกิจกรรมสาธารณะและเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้ การขยายกิจกรรมและมโนทัศน์ การขยายแนวคิดและกิจกรรมของเครือข่ายที่ได้จากประสบการณ์ การทำงานและสรุปบทเรียนที่เป็นองค์ความรู้ เพื่อให้สาธารณชนทราบ หรือเพื่อแสวงหาแนวร่วมในการดำเนินการในระดับนโยบาย นอกจากนี้จะทำให้เครือข่ายเกิดการการเรียนรู้และเกิดอำนาจ/พลังในการต่อรอง การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมเครือข่ายเพื่อขจัดความขัดแย้งและการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและระบบการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม

4) ขั้นการรักษาความสัมพันธ์ และความต่อเนื่องมีแนวทางดังนี้ การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดี ระหว่างสมาชิกของเครือข่าย การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ กำหนดสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การบริหารจัดการข้อมูลระบบสื่อสารและการจัดความรู้ที่ต่อเนื่อง การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาภายในเครือข่ายและการเสริมสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

ซึ่งการจัดการเครือข่ายในระดับชุมชน/หมู่บ้าน มีแนวคิด/หลักการ ดังนี้ 1) การจัดการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน 2) การจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน 3) การจัดการที่เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับชุมชน โดยมีข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ดังนี้

- การศึกษาชุมชนและสภาพการณ์ภายในชุมชน
- การเสริมสร้างความตระหนักในการรวมกลุ่มและเครือข่าย
- การพัฒนากิจกรรมและระดับความสัมพันธ์
- การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร
- การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย
- การสรุปบทเรียนและการขยายกระบวนการเครือข่าย

ในแนวทางการสร้างพัฒนาเครือข่ายยังประกอบไปด้วยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เพื่อนบ้าน และพรรคพวกเพื่อนฝูง ความสัมพันธ์ผ่านกระบวนการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ส่วนประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และโครงสร้าง ช่องทางการติดต่อสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในชุมชน และความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ นี้ได้พัฒนาไปสู่กลุ่มที่เป็นทางการมากขึ้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับภายนอกพบว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคลดังกล่าวที่จะเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานภายนอกกับชุมชน มีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของชุมชน สามารถแยกพิจารณาระดับความสัมพันธ์เป็น 3 ชั้น คือ ขั้นฐานความสัมพันธ์ของชุมชน ขั้นกลุ่มต่างๆหรือพลเมืองที่ตื่นตัว ขั้นกลางหรือแกนนำมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชน คือฐานความสัมพันธ์ที่หลากหลาย สถานภาพของแต่ละกลุ่มละบุคคล ผู้นำภูมิศาสตร์และทรัพยากรศูนย์รวมจิตใจและสำนึกร่วมของคนในสังคม โครงสร้างและช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมประเพณี ผลประโยชน์ร่วมกับความเข้าใจของคนในชุมชนและกระแสดวงคิดในสังคม เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการให้บริการสุขภาพ การเรียนรู้เป็นกระบวนการอันซับซ้อนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และ การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นผลมาจากประสบการณ์เดิมของเจ้าหน้าที่ นอกจากการใช้วิธีระดมความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถอดบทเรียนจากการสนทนาของผู้สัมภาษณ์

ซึ่งกล่าวสรุปได้ว่า การสร้างเครือข่ายเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการประสานความร่วมมือเป็นการทำงานด้วยถ้อยทีถ้อยอาศัยระหว่างสมาชิกและภาคีร่วมโดยมีจุดเริ่มต้นจากการทำงานในพื้นที่และประเด็นเล็กๆแล้วขยายกระบวนการเป็นเครือข่าย ที่กว้างออกไป พร้อมทั้งแสวงหาความรู้ใหม่วิธีการใหม่ที่เหมาะสมกว่าโดยมีระบบการสื่อสารและนวัตกรรมใหม่เป็นเครื่องมือที่จะสร้างความหมายและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ประชาชนจะมีการกำหนดความเป็นเครือข่ายผ่านกิจกรรมฐานอาชีพและกระบวนการเชื่อมโยง เช่น เครือข่ายป่าชุมชนเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเหล่านี้มีกิจกรรมและความต่อเนื่องบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและวัฒนธรรมชุมชนกระบวนการทำงานส่วนใหญ่จึงเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการทำงานร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดแนวร่วมต่อการพัฒนาประเทศเพราะว่าเป็นพลังของแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก

2.2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายสังคม

เอกสารฉบับนี้ได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมที่จำเป็น และใช้เป็นพื้นฐาน ในการศึกษาและการดำเนินงานเครือข่ายในอนาคต

จากการศึกษางานที่เกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม พบว่า มีกลุ่มงานวิจัยที่สามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้³¹

1) กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีนำเข้า (Import theories) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่หยิบยืมมาจากศาสตร์สาขาอื่น เช่น คณิตศาสตร์ และจิตวิทยาสังคม ทฤษฎีที่นำมาจากคณิตศาสตร์ คือ ทฤษฎีกราฟ (Graph theory) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการวิจัยในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง ส่วนทฤษฎีที่นำมาจากศาสตร์สาขาจิตวิทยาสังคม ได้แก่ ทฤษฎีสมดุลย์ (Balance theory) และ ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม (Social comparison Theory) ทฤษฎีเหล่านี้ต่างมีคุณูปการต่อกระบวนการศึกษาเครือข่ายทางสังคมในองค์กรต่างๆ

2) กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีเติบโตจากภายใน (Home-grown theories) ได้แก่

2.1) ทฤษฎี Heterophily theory ซึ่งกล่าวถึงแนวคิดด้านจุดแข็งของการเกาะเกี่ยวกันอย่างหลวมๆ (The strength of weak ties) และหลุมของโครงสร้าง (Structure - Hole)

2.2) ทฤษฎีบทบาทเชิงโครงสร้าง (Structural role theory) ซึ่งกล่าวถึงแนวคิดด้านความเท่าเทียมกันทางโครงสร้าง ความเหนียวแน่นในโครงสร้าง และความเท่าเทียมกันใน

³¹Kilduff M., Tsai W. (2003). *Social Networks and Organizations*. SAGE. London. P.36-37.

บทบาท ซึ่งจะสามารถทำนายว่าผู้แสดง (Actors) ในเครือข่าย มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของคนอื่นอย่างไร

3) กลุ่มงานวิจัยที่ส่งออก (Exportation) แนวคิดเรื่องเครือข่ายให้แก่กลุ่มทฤษฎีองค์กร โดยใช้ทฤษฎีองค์กร (Organization theories) ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์การภายใต้ มุมมองของเครือข่ายทางสังคมและมีการศึกษาค้นคว้าก้าวไกลออกไปเพื่อให้เห็นศักยภาพของความสัมพันธ์อย่างสำคัญระหว่างทฤษฎีองค์กรและแนวคิดด้านเครือข่ายทางสังคม ซึ่งในภาคธุรกิจได้นำมาใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรในเครือข่ายและการสร้างอำนาจการต่อรองให้แก่องค์กรของตน เพื่อสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ให้ได้ท่ามกลางการแข่งขันที่สูงมากในปัจจุบัน

งานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าว พยายามที่จะอธิบายว่าพื้นฐานทางทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านั้น สามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และระหว่าง องค์กรว่ามีลักษณะอย่างไร เช่น ในขณะที่ทฤษฎี Import theories จะกล่าวถึงความสัมพันธ์/ปฏิสัมพันธ์ในระดับ micro level ของปัจเจกบุคคลเป็นหลักนั้น ทฤษฎีที่เติบโตขึ้นจากภายใน (Home-grown theories) กลับมุ่งเน้นเอื้อต่องานวิจัยทั้งระดับ micro และระดับmacro

ทฤษฎีนำเข้า (Imported theories)

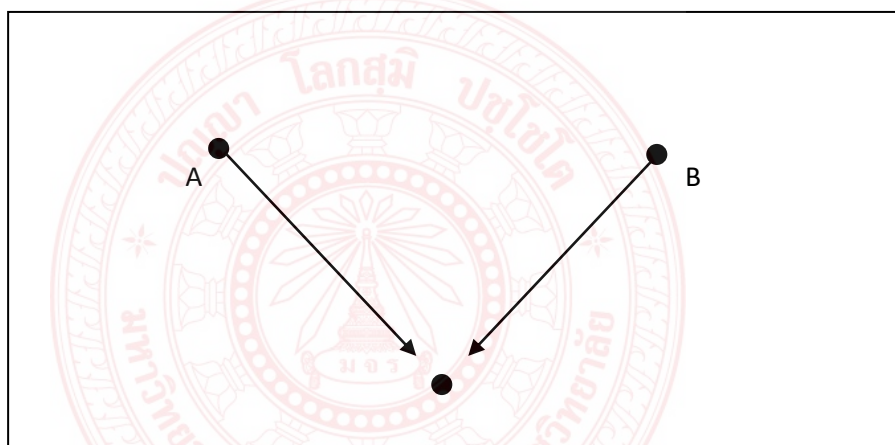
1. ทฤษฎีกราฟ (Graph theory) เป็นทฤษฎีที่ถูกยืมจากศาสตร์สาขาคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานในการศึกษาเครือข่ายทางสังคม จุด (point) หรือเรียกว่าโนด (Node) และเส้น (Lines) ที่ปรากฏใน กราฟถูกใช้เป็นตัวแทนของผู้แสดง (actors) และความผูกพัน (ties) ในการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมตามลำดับเส้นกราฟที่มีหัวลูกศรทั้งทางเดียวและสองทาง ถูกใช้เป็นตัวแทนระดับ (Degree) ของปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างตัวแสดง (actors) ในเครือข่าย ตัวอย่างของการศึกษาที่ใช้ แนวทางทฤษฎีกราฟ 4 แนวทาง ในการวิเคราะห์องค์กร เช่น

1.1) ระดับของการเชื่อมต่อ (Degree of connectedness) ซึ่งหมายถึง ขอบเขตที่ผู้แสดงสามารถที่จะเชื่อมต่อกับบุคคลอื่น ๆ ในเครือข่าย ถ้าไม่มีเส้นเชื่อมจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง ก็แสดงว่า ผู้แสดงทั้งสองนั้นไม่มีการเชื่อมต่อกัน และการไม่มีการติดต่อสื่อสารในระบบองค์กร ย่อมหมายถึง การทำลายความสามารถขององค์กรในการที่จะร้องขอคำปรึกษาต่าง ๆ จากสมาชิกองค์กรนั้น ๆ ในขณะเดียวกันการเพิ่มระดับการเชื่อมต่อในระบบองค์กรจะเท่ากับเป็นการแบ่งปันทรัพยากรและความร่วมมือกันภายในองค์กร

1.2) กราฟลำดับชั้น (Graph hierarchy) หมายถึง องค์กรไม่เป็นทางการที่มีการจัดรูปองค์กรแบบมีลำดับชั้น โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ของอำนาจในทิศทางเดียว จากเบื้องบนซึ่งมีสถานภาพสูงกว่าไปสู่ผู้มีสถานภาพต่ำกว่าเบื้องล่าง

1.3) กราฟแห่งประสิทธิภาพ (Graph efficiency) ซึ่งจะวัดจำนวนของการเชื่อมโยง (Link) ที่จำเป็นในเครือข่ายในขั้นต่ำที่สุดที่จะป้องกันการแยกตัวของเครือข่ายออกเป็นส่วน ๆ เหตุที่ต้องทำการลดจำนวนของการเชื่อมโยงในเครือข่าย เพราะจำนวนเชื่อมโยงที่มากจะทำให้เสียเวลา และสูญเสียทรัพยากรในการดูแลรักษาด้วย

1.4) กราฟเชิงทฤษฎี (Graph-theoretic) ซึ่งจะบอกถึงการที่แต่ละคู่ของผู้กระทำจะเข้าถึงและขึ้นตรงกับบุคคลที่สาม (ซึ่งอยู่ระดับบน) ในองค์กร เป็นไปตามลักษณะของเครือข่าย องค์กรที่จะทำหน้าที่ของมันได้ดี คือมีผู้บังคับบัญชาระดับบนน้อย (Least upper boundary) ในทางกลับกันถ้าคนระดับล่างคนเดียวมีเจ้านาย 2 คน จะมีปัญหามาก (อธิบายด้วยภาพที่ 1)

ภาพที่ 1

ทฤษฎีกราฟทั้ง 4 ที่แสดง มุ่งอธิบายให้เห็นโครงสร้างขององค์กรในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในองค์กรว่าควรเป็นอย่างไร โดยอาศัยจุด (point) หรือเรียกว่าโนด (Node) เส้น (Lines) และหัวลูกศร (Arrow) เป็นตัวแทนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกต่างๆ ในองค์กร

2. ทฤษฎีการเปรียบเทียบเชิงสังคม (Social Comparison theory) ทฤษฎีนี้จะสนใจว่าบุคคลจะจัดแจงสภาวะความสัมพันธ์ของพวกเขาเพื่อลดความรู้สึกของความไม่สมดุลแห่งความสัมพันธ์ แต่มีคำถามเบื้องต้นว่าทำไมบุคคลจึงเลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนบางคนเป็นประเด็นแรก หลักสำคัญประการหนึ่งที่รองรับงานวิจัยเครือข่ายทางสังคม คือ บุคคลพึงพอใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นซึ่งมีคุณลักษณะเหมือนกับตนในประเด็นสำคัญ ๆ ที่พวกตนยอมรับ ดังนั้นบุคคลจึงต้องการมีความสัมพันธ์กับคนอื่น เพื่อ

2.1 เรียนรู้ตนเองโดยเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่น

2.2 บุคคลจะเลือกคนที่เหมือนคล้ายๆ กับตนเพื่อเปรียบเทียบ

2.3 การเปรียบเทียบทางสังคมจะมีผลอย่างมาก ต่อทัศนคติ และความคิดเห็นก็ต่อเมื่อไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะเปรียบเทียบพื้นฐานทางสังคม ของทั้งคู่) และเมื่อความคิดเห็นนั้นมีความสำคัญมากต่อบุคคลนั้น ๆ

สรุปว่าทฤษฎีนี้อธิบายว่า คนเลือกคบกับคนอื่น เพื่อต้องการประเมินความคิดเห็นและความสามารถของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับคน ๆ นั้น

3. ทฤษฎีความสมดุล (Balance theory) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตามทฤษฎีความสมดุลเริ่มต้นจากข้อพิจารณาง่าย ๆ เกี่ยวกับ “ความพึงพอใจของบุคคล” (People preference) เป็นพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งปกติจะอธิบายถึงบุคคล คือ P และ O (Other : คนอื่น) และ ทัศนคติของทั้งสองคนนี้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือต่อบุคคลที่สาม (กำหนดเป็น X) โดยอธิบาย ความสัมพันธ์ในลักษณะต่อไปนี้

3.1 บุคคลต่างพอใจที่จะมีความสัมพันธ์ที่สมดุลกัน โดยต่างคนต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระหว่าง P กับ O (reciprocity) และถ้า O มีความสัมพันธ์กับ X ก็จะมีแรงกดดันให้ P มีความสัมพันธ์กับ X ด้วย (Transitivity) อธิบายดังภาพที่

3.2 สืบเนื่องจากข้อ 1 บุคคลพอใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ถ้าเขาเหล่านั้นมีคุณลักษณะร่วมที่หนักแน่น แข็งแรง เช่น มีเชื้อชาติ หรือเพศเดียวกัน P และ O จะเพิ่มความสัมพันธ์สูงมาก ขึ้นกับ X ถ้าทั้งสองคนมีคุณลักษณะร่วมที่หนักแน่นกับ X

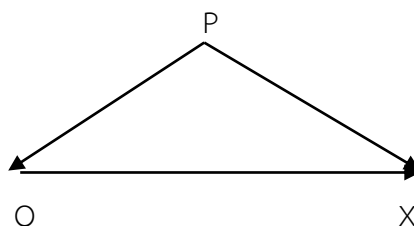
3.3 ถ้าบุคคลตกในภาวะความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุล พวกเขาจะมีความรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจ (Suffer discomfort) ฉะนั้นถ้า P เป็นเพื่อนกับ O แต่ O ไม่อยากเป็นเพื่อนกับ X แล้ว P จะรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจ (เพราะ P เป็นเพื่อน X)

3.4 บุคคลจะมีปฏิกิริยาเพื่อเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลให้เข้าสู่สมดุลได้โดยพยายามเปลี่ยนทัศนคติของคนหนึ่งที่มีต่ออีกคนหนึ่งให้ดีขึ้นหรือในอีก ทางหนึ่ง คือ ทำให้แตกความสัมพันธ์กันไป ฉะนั้นถ้า P ต้องการเป็นเพื่อน กับ O แต่ O ไม่ต้องการเป็นเพื่อนกับ P แล้ว P อาจพยายามมากขึ้น เพื่อขอความเห็นใจจาก O หรือในอีกทางหนึ่งอาจจะตัดขาด (break of) จาก O เพื่อรักษาสภาพความสมดุลของความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Reciprocity) P +

ภาพที่ 2

ความสัมพันธ์แบบ 3 เล้า (Transitivity)

ภาพที่ 3

หลักแห่งความคล้ายคลึง (Homophily)

หลักแห่งความคล้ายคลึงนี้จะใช้ในกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นอย่างมาก มีหลักการ คือ บุคคลพอใจที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีความคล้ายคลึงกับตน เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นจะมีส่วนช่วยอย่างมากในการประเมินแนวคิด (Ideas) และความสามารถ (ability) ของ ตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามนั้น มีความสำคัญ คือมีผลประโยชน์ที่เป็นส่วนแบ่งที่สำคัญต่อตนเอง สิ่งที่เป็นพื้นฐานในการเลือกที่จะคบใคร ๆ มีมากมาย แต่พื้นฐานที่ถูกเลือกมากที่สุด คือ ลักษณะพื้นฐานตามธรรมชาติ คือ ลักษณะทางประชากร ได้แก่ อายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา เป็นต้น

ทฤษฎีที่เติบโตจากภายใน (Home-grown or Indigenous Social Network Theories)

ทฤษฎีความแตกต่าง (Heterophily Theory) จากการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า คนทั่วไปมีแนวโน้มที่จะเกาะกลุ่มกันบนพื้นฐานของการมีคุณลักษณะร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการเปรียบเทียบทางสังคมและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการในองค์กรมีความเสี่ยงต่อการแตกแยกกันเป็นกลุ่ม ๆ ของบุคลากรในองค์กรเป็นปัญหาที่พบได้เป็นปกติ เช่น บางครั้งจะพบว่า ลูกจ้างในแผนกหนึ่งอาจใช้เวลาทั้งหมดในการพูดคุยเฉพาะในแผนกของตนเอง โดยไม่เคยสัมผัสคนในแผนกอื่น หรือที่เห็นเป็นปัญหาย่อย ๆ คือ ลูกจ้างในแผนกหนึ่งจะไปพูดคุยกับคนในแผนกอื่นโดยไม่สุ่งสียงกับคนในแผนกเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นกรณีใดที่กล่าวมานี้เป็นผลให้กลุ่มย่อย ๆ ที่เกาะเกี่ยวอย่างไม่เป็นทางการของลูกจ้างนี้จะก่อให้เกิดแก่นแกนของการสื่อสารและการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในขณะที่ไม่มีการผูกมัดกันอย่างเหนียวแน่นระหว่างกลุ่มเหล่านี้

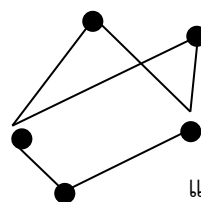
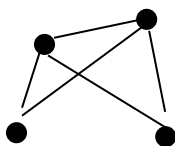
นั้นความรู้ที่เกิดจากสัญชาตญาณ (Tacit Knowledge) หรือความเชี่ยวชาญจะเกิดขึ้นได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ขณะที่บุคคลต่างพึงพอใจกับการเกาะกลุ่มกันในหมู่คนที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน (Homophily) ก็ดูน่าจะเป็นเรื่องแปลกประหลาดที่จะกล่าวว่า ปรากฏการณ์ในทางตรงข้ามอาจเกิดขึ้นได้ด้วย นั่นคือ ลักษณะ Heterophily ที่จริงทฤษฎีความแตกต่าง Heterophily นี้เกิดขึ้นมานานแล้วในแวดวงสังคมศาสตร์ เริ่มจาก Simmel (1950) ได้อธิบายถึง “คนแปลกหน้า” (Stranger) ที่เข้าอยู่ในใจกลางของสังคมหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันเขา (คนเดียวกันนี้) ก็ยังคงจงรักภักดีและสนับสนุนอยู่ในสังคมหนึ่งความเป็นคนแปลกหน้า คือ บทบาทที่เป็น ทั้งคนไกลและคนใกล้ของกลุ่มที่เข้าฝังตัวอยู่นั้น คนเหล่านี้จะอาศัยบทบาทของคนแปลกหน้า ในการที่จะใช้ระยะห่าง (Distant) และความใกล้ชิด (Proximate) เพื่อเป็นตัวกลาง (Broker) ในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่เขาเข้ามาอยู่กับกลุ่มที่เขายังมีความสัมพันธ์อยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นคนแปลกหน้าจึงเป็นทั้งผู้แลกเปลี่ยน (Trader) ผู้นำข่าวใหม่ การคิดค้นใหม่ ๆ ความรู้ใหม่ ๆ มาให้แก่กลุ่ม (ที่มีสถานะเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน) คนแปลกหน้าจะมีการ เคลื่อนไหว (คล่องตัว) มากกว่าคนอื่น ๆ ในสังคมที่เขาเข้ามาอยู่ มีแนวโน้มที่จะมีความผูกพันหลวม ๆ ในเชิงเครือญาติและอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นในสังคมนั้น

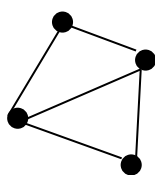
แนวคิดของ Heterophily จึงให้ข้อเสนอว่าข้อมูลใหม่ ๆ และแหล่งทรัพยากรแปลก ๆ มีแนวโน้มจะไหลเข้ามาสู่องค์กร โดยคนแปลกหน้า ผู้ซึ่งอาจเป็นสมาชิกขององค์กร/สังคมอื่น หรือโดยคนที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมร้อยกลุ่มต่าง ๆ ที่เขาเองก็ไม่ได้มีความสัมพันธ์ติดต่อกับ มีงานศึกษาด้านเครือข่ายทางสังคมที่น่าตื่นตาตื่นใจในเรื่องนี้อยู่จำนวนมาก ซึ่งอธิบายออกมาในเชิงทฤษฎี Strength of weak ties และ Structural hole ดังที่ได้สรุปไว้

จุดแข็งของความผูกพันแบบหลวม ๆ (Strength of weak ties) ประเด็นสำคัญของแนวคิดนี้ ก้าวไกลไปกว่าเรื่องของการถ่ายโยง (Transmission) ระหว่างตัว “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” (Important information) ระหว่างกลุ่มต่อกลุ่มที่มีโครงสร้างกลุ่มชัดเจน การผูกพันกันอย่างหลวม ๆ นี้จะช่วยเชื่อมสะพาน (Bridge) ระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะเป็นการชักกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยในองค์กรเข้าด้วยกัน และยังจะช่วยให้องค์กรดำเนินการต่อไปได้ด้วยการร่วมมือกันของสมาชิกทั้งหมด (อธิบายด้วยภาพที่ 4)

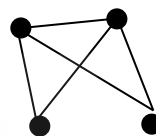
แผนกวิจัย & พัฒนา

แผนกการตลาด

แผนกการบัญชี

แผนกขาย

ความผูกพันแบบหลวม ๆ (weak tie)

ความผูกพันแบบแน่น ๆ (Strong tie)

ภาพที่ 4

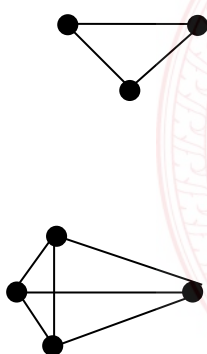
หลุมโครงสร้าง (Structural holes)

กลุ่มเล็กกลุ่มน้อยต่างๆ ในองค์กรนั้นนับว่าเป็นต้นทุนทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถมีคุณูปการต่อการดำเนินภารกิจขององค์กร จากการศึกษาในสองสถานการณ์ พบว่า ในสถานการณ์ที่องค์กรมีการะการผูกพันกันระหว่างหน่วยต่างๆ ภายในองค์กรอย่างหลวมๆ (Weak inter-unit ties) นั้น จะมีข้อดีตรงที่สามารถจะถ่ายทอด (Transfer) ความรู้ที่มีความสลับซับซ้อนน้อยๆ (Less Complex knowledge) ได้ดี ในขณะที่ถ้าหน่วย/องค์กรมีภาวการณ์ผูกพันกันระหว่างหน่วยอย่างเหนียวแน่น (Strong inter-unit ties) จะสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีความสลับซับซ้อนมากได้ดี (complex knowledge) เช่นเดียวกัน ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ ทำให้การถกเถียงในประเด็น Strength of ties เปลี่ยนไปจาก ทฤษฎี Balance theory ไปสู่ทฤษฎี contingency theory แสดงว่าการกดดัน ให้ก้าวเข้าไปสู่ภาวะสมดุลในหน่วยงานองค์กรนั้นไม่มีความสำคัญต่อองค์กรอีกต่อไปแล้ว ถ้าเช่นนั้นก็มีคำถามที่เกิดขึ้น คือ ระดับที่เหมาะสมของการผสมผสาน (Optimal Mix) ระหว่าง Strong ties กับ Weak tie ควรเป็นอย่างไร เพื่อทำให้ได้ผลผลิตสูงสุดของหน่วยงาน/องค์กร

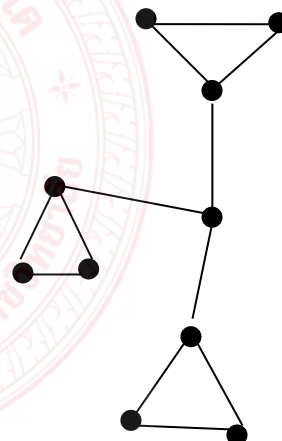
โดยทั่วไป ข้อสมมุติฐานในเรื่องการเกาะเกี่ยวกันอย่างหลวมๆ (Weak tie) นี้ ถูกตั้งคำถามว่าเป็นต้นทุนทางสังคมจริงหรือไม่ การกระทำของบุคคลต่าง ๆ (รวมถึงระดับประชาชน หน่วยงานองค์กร) ถูกนำมาแสดงให้เห็นว่าเป็นความพยายามที่มุ่งเพื่อจะเพิ่มต้นทุนทางสังคม โดยเร่งเร้า (Forging) ให้เกิดความผูกพันกันเป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มสนใจต่างๆ การศึกษาวิจัยในประเด็นทฤษฎี Structural hole มุ่งเน้นความสนใจโดยเฉพาะไปที่ความสำคัญของการเชื่อมสะพาน (bridging) ระหว่างกลุ่มเป็นสำคัญ ภายใต้มุมมองนี้ ผู้กระทำสามารถจะเพิ่มความเข้มแข็ง/พลัง (Leverage) ของการลงทุนในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยการจัดระเบียบ (Re-arranging) เครือข่ายของตนเสียใหม่ (อธิบายด้วยภาพที่ 5)

ภาพนี้แสดงให้เห็นว่า ช สามารถลดภาระของการติดต่อกับกลุ่มต่างๆ ได้โดยตัวเองเป็นตัวเชื่อมต่อกับอีก 3 กลุ่ม แทนที่จะทำให้ 3 กลุ่ม นั้น กลายสภาพเป็นกลุ่มเดียว

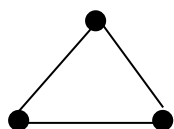
(ก) ก่อน

(ข) หลัง

ภาพที่ 5 ก

ทฤษฎีที่นำความคิดออกไปสู่เครือข่ายภายนอก (Exportation network ideas)

เป็นการนำเอาทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม (Social Network Theory) ไปอธิบายวิพากษ์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีองค์กร (Organization Theories) นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีอื่นๆ ที่ใช้ในการอธิบายการศึกษาเครือข่ายทางสังคม เช่น

1) ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) อธิบายว่า การกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคมมาจากการใช้สัญลักษณ์ ตีความหมาย และการแสวงหา

ความหมายที่แท้จริงของการกระทำต่างๆ โดยเฉพาะใช้ภาษาเป็นสื่อสำคัญในการติดต่อสื่อสาร ทำให้คนและสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกัน จนสร้างเป็นกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคมขึ้นซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทฤษฎีนี้จะช่วยอธิบายว่าการรวมกลุ่มทางสังคม เกิดจากการกระทำด้วยความตั้งใจ โดยมีสัญลักษณ์เป็นเครื่องกระตุ้นให้มีการโต้ตอบความหมายกัน การประสานกิจกรรม ของทุกฝ่ายที่อยู่ในเครือข่ายเข้าด้วยกัน จนเกิดความสัมพันธ์กันขึ้น

2) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange theory) อธิบายว่า บุคคลไม่ใช่เพียงแต่กระทำตามบทบาทที่ถูกคาดหวังจากสังคม หรือ ตามบรรทัดฐานที่ได้รับการอบรมถ่ายทอดมา แต่ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลอยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างคู่ สัมพันธ์นั้น ๆ

สรุป การสร้างเครือข่ายสามารถทำได้หลายวิธี ภายใต้แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่ได้กล่าวมา ข้างต้น อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนาเครือข่าย ควรมีความเข้าใจเป็นพื้นฐานว่าแท้จริง เครือข่าย คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือขยายไปถึงระหว่างรัฐชาติ โดยมีการสื่อสารและสาระที่นำเข้าสู่กระบวนการสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ (รวมทั้งอาจทำลายความสัมพันธ์ได้ด้วย) การเกิดของเครือข่ายไม่ใช่การเรียกผู้คนมารวมประชุมในเวทีที่เป็นทางการ แต่เกิดจากการที่บุคคล หรือกลุ่ม/องค์กรได้มีโอกาสติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเพื่อการสนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่บุคคล กลุ่มและองค์กรกำหนดไว้ข้อพิจารณาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งไม่จำเป็นต้องเกาะเกี่ยวกันอย่างเหนียวแน่นเสมอไป การมีความสัมพันธ์แบบหลวมๆ แต่สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอก็สามารถช่วยให้การทำงานของเครือข่ายได้ดี

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

2.3.1 ความหมายของการจัดสวัสดิการชุมชน

“สวัสดิการ”³²ตามพจนานุกรมนั้นหมายถึง สภาพการที่บุคคลหรือชุมชน มีการอยู่ดีกินดี มีความรุ่งเรืองหรือมีความสมบูรณ์พูนสุข

ราชบัณฑิตยสถาน³³ ได้ให้ความหมายของ”สวัสดิการ” ไว้ว่าหมายถึง การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ทำงานมีชีวิต และสภาพการเป็นอยู่ที่ดีและสะดวกสบาย เช่น มีสถานพยาบาล ให้ที่พักอาศัย จัดรถรับส่ง

วิทยา ต้วติเสรี³⁴ ได้ให้ความหมายของคำว่า”สวัสดิการ”ไว้หลายความหมาย ได้แก่ Welfare (สวัสดิภาพ สวัสดิการ) คือ การมุ่งให้เกิดการกินดีอยู่ดีของบุคคลหรือกลุ่มสวัสดิการทั่วไปของชุมชนและสังคม ถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ร่วมกันของส่วนร่วม

สวัสดิการ หมายถึง “การกินดีอยู่ดี” หรือ Well-Being หรืออาจกล่าวได้ว่า คือ ภาวะของการมีสุขภาพดี และมีความสุข ถ้าเกี่ยวกับด้านแรงงานก็หมายถึง สิ่งหรือสถานการณ์ที่นายจ้างจัดให้เพื่อความสะดวกสบาย หรือความกินดีอยู่ดีของลูกจ้างนั่นเอง ซึ่งการดำเนินการเพื่อให้เกิดภาวะสะดวกสบาย หรือความกินดีอยู่ดีของลูกจ้างนี้มีได้หมายความว่า เป็นความรับผิดชอบของนายจ้างฝ่ายเดียว รัฐและสภาพแรงงานก็ต้องมีส่วนร่วมด้วย

สวัสดิการ หมายถึง บริการหรือกิจกรรมใดๆ ที่หน่วยงานราชการหรือองค์กรธุรกิจเอกชนจัดให้ข้าราชการ พนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนั้นๆ ได้รับความสะดวกสบายในการทำงาน มีความมั่นคงในอาชีพ มีหลักประกันที่แน่นอนในการดำเนินชีวิต หรือได้รับประโยชน์ใดนอกเหนือจากเงินเดือน หรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีของขวัญและกำลังใจที่ดี เพื่อจะได้ใช้กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาความสามารถของตนในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ไม่ต้องวิตกกังวล มีความพอใจในงาน มีความรักงาน และตั้งใจที่จะทำงานนั้นให้นานที่สุด สวัสดิการที่สมบูรณ์แบบนั้นย่อม หมายถึงสวัสดิการที่ให้กับลูกจ้างที่ 1) ในขณะที่ทำงาน (On the Job) 2) นอกเวลาทำงานแต่อยู่ในที่ทำงาน (Off the job within the workplace) และ 3) นอกสถานที่ทำงาน (Outside the workplace) นอกจากนั้นจะต้องไม่ให้เฉพาะลูกจ้างเท่านั้น แต่จะต้องรวมถึงครอบครัว และชุมชนด้วย

³²Britanica World Language Edition of the Oxford Dictionary, Vol.2 part.1,Q-Z part2-3,: p.2405

³³พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์,2538), หน้า 808.

³⁴วิทยา ต้วติเสรี,(ออนไลน์),แหล่งที่มา : www.ap-morgan.com/forum/index.plp?topic=1857 (20 พ.ย.2554)

การให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนที่ได้รับการก่อเกิดขึ้นนั้น ชนินทร์ วะสินนท์³⁵ กล่าวว่า สวัสดิการชุมชนได้ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเป็นตัวตนของชุมชนที่มีความหมายไว้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับผู้ที่ให้คำนิยามว่า มีความรู้พื้นฐานทางวิชาการมาจากศาสตร์ใด ก็จะทำให้ความสำคัญกับปรัชญาความเชื่อศาสตร์นั้นๆ เป็นตัวตั้งนัยสำคัญคิดว่า การมีปฏิสัมพันธ์กันของกลุ่มบุคคลต่างๆ ในลักษณะที่มีแนวโน้มในการประพติดปฏิบัติต่อกันและกันเป็นฐานคิด ในขณะที่มนุษยนิยมก็ได้ให้ความสำคัญอย่างสูงของความเป็นตัวตนของสิ่งมีชีวิต และความรู้สึกในเชิงอัตวิสัยของบุคคล นักเศรษฐศาสตร์ได้พิจารณาถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จะส่งผลทำให้ระบบเศรษฐกิจสามารถที่จะทำการหมุนเวียนไปได้ถึงแม้จะไม่ได้เข้าถึงความเป็นชุมชนที่ชัดเจนได้ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ รวมทั้งนักประวัติศาสตร์ก็ยังคงมีความเชื่อว่าชุมชนนั้นยังมีรากฐาน (Roots) ของการก่อกำเนิด และการมีวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ดังนั้นการตีความหมายของสวัสดิการชุมชน จึงมีความหลากหลาย มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้นิยาม

ชัยวัช หน่อรัตน์³⁶ กล่าวว่า เนื่องจากว่าระบบสวัสดิการชุมชนยังไม่เคยมีการศึกษามีการจัดระบบ และมีการใช้แนวคิดที่จะให้ชุมชนเป็นบานให้พัฒนามาก่อน จึงยังไม่ค่อยมีความชัดเจนในคำนิยามตามในนี้ แต่ในหลักแล้วสวัสดิการเชิงสถาบันถือว่าเป็นสถานที่สังคมอย่างหนึ่งจัดอยู่ในระดับจุลภาค ที่มีการจัดการบริการชุมชนโดยไม่เน้นลูกค้า รายบุคคล แต่เน้นบริการโดยรวมแก่สมาชิกชุมชน โดยอาศัยทัศนคติ ละมาตรฐานความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้ง ดังนั้น สวัสดิการชุมชนในแต่ละชุมชนจะไม่กว้างไปกว้าง ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการที่ชุมชนนั้นมีอยู่ ขณะที่คำว่า “บริการชุมชน” หมายถึง การที่หน่วยงาน สถาบัน และองค์กรที่มีหน้าที่ในการพัฒนา ส่งเสริม ละอำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การฟื้นฟูในตัวบุคคล ครอบครัว และกลุ่มได้ให้ความช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการทางอารมณ์ทางกายภาพ และสังคมแก่ชุมชน โดยผ่านทาง การเคลื่อนย้าย และใช้ประโยชน์จากชุมชนที่มีอยู่ซึ่งหน่วยงาน สถาบัน และองค์กรในคำนิยามนี้ คือชุมชนนั่นเอง

Friedlander ได้นิยามความเชื่อมโยงของสวัสดิการทั้ง 2 ระดับว่า สวัสดิการสังคมและสวัสดิการชุมชน หมายถึง กิจกรรมให้ความช่วยเหลือในการปรับตัวด้านต่างๆระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคมในระดับสังคมหรือชุมชนของบุคคลที่เป็นสมาชิก โดยใช้เทคนิคและวิธีการให้

³⁵ชนินทร์ วะสินนท์,การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไกกระบวนการจัดการตนเอง,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2549),หน้า 12-13

³⁶ชัยวัช หน่อรัตน์,“สวัสดิการชุมชนชนบทไทย” ,(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2546), หน้า 10

บุคคลได้บรรลุถึงความต้องการและการแก้ไขปัญหาในการปรับแผนทางสังคมที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างกันไปยังระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

อภิญา เวชชัยและคณะ ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนว่าเป็น “สวัสดิการภาคชุมชน(Community Welfare)” หมายถึง สวัสดิการที่จัดให้กลุ่มประชาชนที่ถูกทอดทิ้งถูกละเลย ไร้ที่พึ่งประสบปัญหาทางด้านครอบครัวและสังคม เป็นสวัสดิการที่กลุ่มผู้นำหรือคนในชุมชนจัดขึ้น หรือร่วมกำหนดกันขึ้นมาจากหน่วยของกองทุนหรือกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่ในชุมชนและนำผลที่ได้จากเงินที่สะสมมาช่วยเหลือผู้ที่ยากลำบากมากที่สุดในการชุมชน เช่น เงินดอกเบี้ยที่ได้จากหน่วยลงทุนหรือกลุ่มออมทรัพย์นำมาจัดทำเป็นเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ เด็กกำพร้า คนพิการหรือเด็กพิการในชุมชน เป็นต้น ซึ่งเงินที่ช่วยเหลือในลักษณะเช่นนี้ยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอน เนื่องจากเงินช่วยเหลือลักษณะดังกล่าวนี้ต้องขึ้นอยู่กับเงินสะสม เงินออม เงินทุนของชุมชนหรือของหมู่บ้านด้วย

สถาบันพัฒนาชุมชน³⁷ ได้ให้ความหมายของคำว่า สวัสดิการชุมชน ไว้ว่า หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับคนในชุมชน ซึ่งหมายความรวมถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้ทุกคนในชุมชนดีขึ้นอาศัยอยู่ในรูปของสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ ก่อให้เกิดรายได้ลดรายจ่าย เกิดสัมพันธที่ดี มีความเป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันของคนในชุมชน มีความรู้สึกมั่นคง มีความภาคภูมิใจ โดยเป็นผู้ให้อย่างมีคุณค่าและเป็นผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี

ทัศนีย์ ลักษณะนิชนชัย³⁸ กล่าวว่า ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ 1) รัฐดำเนินการทั้งหมด 2) ประชาชนดำเนินการ 3) รัฐร่วมกับประชาชน แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการจัดสวัสดิการจะเป็นอำนาจหน้าที่ของประชาชนมากขึ้น มองว่าการที่จะพิจารณาให้มีการจัดสวัสดิการมากขึ้น จึงขึ้นอยู่กับพลังอำนาจในตัวชุมชนว่าเข้าไปจัดสวัสดิการในระดับใดตั้งแต่การฟื้นฟู พัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมหรือคิดใหม่ ทำใหม่ ตลอดจนปรับสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีความเหมาะสมกับชุมชนของตน

ชนินทร์ วะสินนท์³⁹ ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนไว้ 3 ระดับ ดังนี้ 1) สวัสดิการที่จัดโดยรัฐ เรียกได้ว่าเป็นสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ในภาพรวมระดับมหภาค 2) สวัสดิการ

³⁷สถาบันพัฒนาชุมชน ,โครงการสนับสนุนการจัดการสวัสดิการชุมชน.(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แอปป่า ปรดิ้ง กรุ๊ป,2552), หน้า 2

³⁸ทัศนีย์ ลักษณะนิชนชัย, การใช้ทรัพยากรในงานสวัสดิการชุมชน, (กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์,2546), หน้า 49

³⁹ชนินทร์ วะสินนท์,การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไกกระบวนการจัดการตนเอง,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2549), หน้า 16

พื้นบาน ในแต่ละชุมชนมีการสั่งสม การถ่ายทอดสืบกันมา เรียกได้ว่า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) สวัสดิการชุมชนทันสมัย เป็นการนำเอาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่รับอิทธิพลมาจากปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะแนวคิดทางด้านความเชื่อการพัฒนาทางด้านอุดมการณ์ใหม่ๆ แล้วนำมาปรับใช้ในการสร้าง สวัสดิการชุมชนของตนเองขึ้นมา อย่างไรก็ตามการจัดสวัสดิการชุมชนทั้ง 3 ระดับ จะมีความ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมีความทับซ้อนกันอยู่ภายในชุมชนจนไม่สามารถที่จะแยกความแตกต่างของ สวัสดิการชุมชนในแต่ละระดับได้อย่างชัดเจน การให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนจึงมีลักษณะผสม กลมกลืนกันเป็นสวัสดิการชุมชนชุดเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าชุมชนได้มีการประสานสัมพันธ์ของ สวัสดิการต่างๆ เหล่านั้นให้มีความเหมาะสมเกิดเป็นสวัสดิการที่สอดคล้องกับชุมชนเอง

โดยสรุปแล้ว คำว่า “สวัสดิการ” นั้นหมายถึง การจัดบริการในรูปแบบใดก็ตาม ที่ทำให้ คนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข ซึ่งหมายความว่ารวมถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้ทุกคนใน ชุมชนดีขึ้นอาศัยอยู่ในรูปของสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ ก่อให้เกิดรายได้ลดรายจ่าย เกิดสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันของคนในชุมชนมีความรู้สึกมั่นคง มีความภาคภูมิใจ โดยเป็นผู้ให้อย่าง มีคุณค่าและเป็นผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี เป็นการมองแบบองค์ในการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ของคน สิ่งมีชีวิตอื่นๆ และสิ่งแวดล้อมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน

2.3.2 แนวคิดของการจัดสวัสดิการชุมชน

จากที่ได้มีการรวบรวมข้อมูลทางวิชาการทางกรมประชาสงเคราะห์⁴⁰ เห็นได้ว่าการจัดสวัสดิการชุมชนเป็นแนวคิดที่รัฐได้นำมาใช้เป็นครั้งแรกในการดำเนินโครงการนการบริหารชุมชน ของกรมประชาสงเคราะห์ในปี พ.ศ. 2536 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้แกการบริหารของกรมประชาสงเคราะห์ ได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสรับรู้สภาพของปัญหา สภาพความเป็นอยู่ และความต้องการประชาชนด้วย ตนเองแล้วนำผลของการศึกษามาทำเป็นข้อสรุปหรือบทเรียนในการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบาย

แนวคิดของการจัดสวัสดิการชุมชน เกิดขึ้นมาจากพื้นฐานของคนที่ได้มีการเรียกร้องใน ความต้องการด้านความมั่นคงของการดำรงชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดี ของมนุษย์และสังคม ระบบของการจัดสวัสดิการชุมชนในช่วงแรกเริ่มต้น พบว่าชุมชนได้มีการจัด สวัสดิการบนพื้นฐานของการใช้ต้นทุนทางสังคม วัฒนธรรม และรากฐานของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การจัดสรรที่ดินส่วนรวมของชุมชนเอาไว้ในรูปของป่าสาธารณะที่ทุกคนสามารถมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์ จากป่าสาธารณะได้ การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์แล้วแจกจ่ายให้กับประชาชนทุกคนในชุมชนได้นำไปปลูก ในระดับชุมชน เป็นต้น ในสมัยก่อนได้มีการสร้างระบบของชุมชนขึ้นมาและทำให้คนในชุมชนเห็นถึง

⁴⁰กรมประชาสงเคราะห์, “การทำงานเชิงรุกในสวัสดิการชุมชน”, (กรุงเทพมหานคร : กรมประชาสงเคราะห์ , 2536), หน้า 16.

หน้าที่ในการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันซึ่งตั้งอยู่บนฐานของวัฒนธรรมชุมชน เช่น การแบ่งปันผลผลิตในรูปแบบของอาหารให้กันและกันหรือให้พ่อพันธุ์ แม่พันธุ์หมู ไก่ ไปเลี้ยง เป็นต้น มีการให้กำลังใจ การแสดงออกในการเห็นอกเห็นใจกันโดยแสดงออกผ่านทางพิธีกรรมทางด้านความเชื่อ วิถีชีวิต ซึ่งเป็นกระบวนการช่วยเหลือกันในชุมชนที่บรรพบุรุษของเราได้ใช้ภูมิปัญญาในการพัฒนาการจัดการสวัสดิการชุมชนโดยตัวของมันเอง มีบทบาทหน้าที่ คือ ชุมชนต้องมีการดำเนินการกันเพราะคนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งต้องมุ่งมั่นให้ชุมชนมีการพึ่งพาตนเองเป็นหลักและจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่นและกระบวนการพัฒนาระบบสวัสดิการต้องเป็นการพัฒนาคนในชุมชนด้วย

แนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชนที่มีความหลากหลายนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการสวัสดิการแบบพหุนิยม (Welfare Pluralism) โดยที่การจัดสวัสดิการแบบนี้เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากสถาบันสังคมที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะองค์กรทางสังคมที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการถึงแม้จะเป็นค่าใช้จ่ายจากภาครัฐก็ตาม แต่ก็จำเป็นการเริ่มต้นของแนวคิดการจัดสวัสดิการแบบพหุนิยมที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและคณะ⁴¹ กล่าวว่าจากการศึกษารูปแบบและความเป็นไปได้ในการจัดระบบของเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมโดยภาคชุมชนได้มีการจัดทำเป็นองค์ความรู้เรื่อง “บทสังเคราะห์ 11 กรณีศึกษาความเป็นไปในการจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชน” พบว่า แบบแผนของการจัดสวัสดิการชุมชนโดยองค์กรชุมชน อาจจำแนกได้ดังนี้ 1) เริ่มต้นจากกลุ่มออมทรัพย์แล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการ 2) การเริ่มต้นจากหน่วยการผลิตแล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการ 3) เริ่มต้นจากความเชื่อและอุดมการณ์แล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการ

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาของภาครัฐและเอกชน ในการระดมทุนทางสังคมเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชนที่ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ได้สรุปถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชนไว้ดังนี้

1) สวัสดิการชุมชนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความร่วมมือกันของคนในชุมชนในกระบวนการของการแก้ไขปัญหา ตั้งแต่การตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน การวิเคราะห์ปัญหา การหาแนวทางหรือวิธีการแก้ไข การตัดสินใจตลอดจนการดำเนินการและการประเมินผลร่วม

2) สวัสดิการชุมชนจากความสามารถในการดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของชุมชนในด้านการศึกษา สุขอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและมีรายได้ รวมทั้งความมั่นคงของคนในชุมชนนั่นเอง โดยอาจมีการระดมทุนทรัพยากรจากภายนอกและภายในมาใช้ในการ

⁴¹ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและคณะ, โครงการเผยแพร่ความรู้การพัฒนากระบวนการสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 11-40

ดำเนินตอบสนองความต้องการและการแก้ไขปัญหา ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การพึ่งพาตนเองของชุมชนให้ได้ในที่สุด

3) สวัสดิการชุมชนเกิดจากกิจกรรมการพัฒนา ที่ไม่ได้พัฒนาเพื่อความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเดียวแต่ยังรวมถึงการพัฒนาด้านจิตใจด้วย อันพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนในด้านคุณค่าของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน

4) กิจกรรมสวัสดิการชุมชนจะเดินหน้าต่อไปได้ เมื่อกิจกรรมนั้นได้มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้แยกคนออกจากวิถีชีวิตครอบครัว และชุมชน ภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม

ประเวศ วะสี⁴² ได้กล่าวถึงสวัสดิการในลักษณะเดียวกันว่า สวัสดิการเป็นเรื่องของการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ทุกคนมีศักดิ์ศรี มีคุณค่าและศักยภาพไม่ว่าท่านจะมีอาชีพอะไร จะทำอะไรเพื่อเพื่อนมนุษย์ได้บ้าง โดยเฉพาะคนจน คนด้อยโอกาส คนเสียเปรียบ ควรรวมกลุ่มกับผู้ที่มียศถาบรรพบุรุษเดียวกันพบปะกันบ่อยๆ ลากเปลี่ยนเรียนรู้จากกันว่าจะทำอะไรเพื่อผู้อื่นได้บ้างจะเกิดความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันมากขึ้น การรวมกลุ่มนั้นคือ การสร้างชุมชนเป็นเครือข่าย กลุ่มประชาคมในระดับต่างๆ การใช้วิกฤตให้เป็นโอกาสที่สร้างจิตสำนึกใหม่ให้เป็นจิตสำนึกใหญ่ จิตสำนึกในการทำเพื่อผู้อื่น จิตสำนึกที่จะรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม จิตสำนึกที่เป็นมิตรภาพต่อมวลมนุษยและสรรพสิ่งเมื่อเปลี่ยนจิตสำนึกจากการยากเป็นจิตสำนึกแห่งการให้ความสุข จะเกิดขึ้นฉับพลันทันที คนมีน้อยก็ให้มากได้ การไม่มีเงินไม่ได้แปลว่าท่านไม่มีอะไร ท่านยังมีใจ มีปัญญาซึ่งมีค่ามากกว่าเงิน มากกว่าการเคลื่อนไหวของคนไทยนั้นได้ช่วยกันได้ทุกรูปแบบ เช่น ช่วยลดความเห็นแก่ตัว ช่วยให้ความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยเหลือคนจน ช่วยเหลือเด็ก ช่วยเหลือสตรี ช่วยเหลือคนที่เป็นเอดส์ ช่วยเหลือชุมชน ช่วยเป็นอาสาสมัครทำงานต่างๆ ฉะนั้น อย่าไปกลัวความจน เราจนแค่เงินเท่านั้นเราไม่จนน้ำใจ

เสรี พงศ์พิศ⁴³ ได้รวบรวมประสบการณ์การทำงานการพัฒนา จากนักพัฒนาหลายท่านไว้ในหนังสือ “ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชุมชนบท” โดยได้สรุปแนวคิดสวัสดิการชุมชนที่ปรากฏอยู่ในกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ซึ่งมีลักษณะกิจกรรมดังกล่าว มีดังนี้

1) ลักษณะของการระดมทุนเพื่อใช้ในการสร้างอาชีพและสัมมาอาชีพของสมาชิกภายในชุมชน โดยใช้ระบบของการสะสมทุนร่วมกัน

⁴²ประเวศ วะสี, เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม,(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2542), หน้า 409-555

⁴³เสรี พงศ์พิศ, ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชุมชนบท, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มูลนิธิปัญญา, 2536),หน้า 409-555

2) ลักษณะของการพัฒนา อาศัยศักยภาพของชุมชนโดยการรวมตัวกันของชาวบ้านในใจ การดำเนินการทางเศรษฐกิจเพื่อลดการเอาเปรียบจากสังคมภายนอก

3) ลักษณะของการนำแนวคิดการจัดตั้งองค์กร เพื่อให้ความช่วยเหลือหรือเป็นทุนในการสร้างกิจการและเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างครบวงจร จุดประสงค์ของการตั้งกลุ่มร่วมกันจึงเกิดขึ้น เพื่อที่จะช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบความเดือดร้อนในขั้นแรก ต่อมาเมื่อมีผลกำไรออกเงยขึ้นจึงสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหมู่บ้านงานสวัสดิการในด้านต่างๆ ของชุมชน การศึกษาพยาบาล การช่วยเหลือผู้ประสบภัยหรือผู้เสียชีวิต เป็นต้น

การจัดสวัสดิการชุมชน มีภาคส่วนหลักๆ ที่ชนินทร์ วัฒนสิน⁴⁴ ได้กล่าวว่า มีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอยู่ 5 กลุ่ม ดังนี้

1) ภาครัฐครอบคลุมตั้งแต่รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบล โดยมีสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากภาครัฐจะมีลักษณะที่เป็นมาตรฐานแบบทั่งถึง อย่างน้อยสุดก็เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ประชาชนทุกคนต้องได้รับรวมถึงเป็นการจัดเตรียมสวัสดิการสำหรับประชาชนที่ประสบปัญหาในลักษณะของการสงเคราะห์ ตลอดจนการจัดการสวัสดิการของภาครัฐเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นการควบคุมสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นปรกติสุขได้ อย่างไรก็ตามการจัดสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากภาครัฐ ก็ยังมีข้อโต้แย้งในแง่มุมมองทางด้านเศรษฐกิจ ว่าเป็นการทำลายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพราะรัฐต้องนำเงินบางส่วนไปจัดสวัสดิการสำหรับประชาชน แทนการนำไปจ่ายด้านการลงทุนทางด้านเศรษฐกิจประเภทอื่นๆ และในแง่มุมมองทางสังคมเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพิง กลายเป็นกับดักความยากจนของประชาชนแต่สำหรับประเทศไทยยังไม่มี ความแตกต่างของรายได้ มีความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจอยู่เป็นจำนวนมาก จึงยังมีความเชื่อว่า ภาครัฐยังมีความจำเป็นที่ต้องเข้าไปจัดสวัสดิการชุมชนให้เกิดความเสมอภาคมากขึ้น

2) ภาคเอกชน นักกลุ่มเสรีนิยมเชื่อว่ากลไกการตลาดเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง นำไปสู่ทางเลือกของประชาชนที่สามารถสนองตอบความจำเป็นของตนเอง ภายใต้ความสามารถในการกระจายรวมต้นทุนที่เกิดขึ้นจะต่ำกว่าการจัดสวัสดิการโดยภาครัฐเพราะการลดต้นทุนเปรียบเสมือนการเพิ่มกำไร จึงทำให้ผู้จัดสวัสดิการในภาคเอกชนพยายามที่จะลดต้นทุนที่เกิดขึ้น ประกอบกับถ้าต้นทุนสูงก็จะไม่สามารถแข่งขันกับภาคเอกชนรายอื่นๆ ได้ แต่อย่างไรก็ตามหากกลไกการตลาดล้มเหลวโดยเฉพาะการรวมกลุ่มของภาคธุรกิจเอกชนจนกลายเป็นการผูกขาดจะทำให้ประชาชนไม่มีทางเลือกเช่นกัน

3) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นโดยความช่วยเหลือจากกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง โดยผ่านการช่วยเหลือจากหลายกลุ่ม เช่น สหภาพแรงงาน สมาคมวิชาชีพและกลุ่ม

⁴⁴ชนินทร์ วัฒนสิน, การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไกกระบวนการจัดการตนเอง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 19.

สังคมเพื่อนฝูงในรูปแบบของการเสนองานให้ทำ การให้เงินอุดหนุนและการมีส่วนร่วมในการจัดการต่างๆ

4) ภาคอาสาสมัคร เป็นตัวแทนของกลุ่มวิชาชีพที่เข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดสวัสดิการในหลายรูปแบบตั้งแต่การเข้าไปมีส่วนร่วม การให้แนวคิดการพัฒนา รวมถึงการผลักดันให้เกิดการจัดสวัสดิการในลักษณะของความเป็นผู้นำการ

5) ภาคที่ไม่เป็นทางการประกอบด้วยชุมชน เพื่อน เพื่อนบ้านและเครือญาติโดยที่ภาคไม่เป็นทางการเหล่านี้ จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสามารถรู้ถึงสภาพความเป็นไปของความจำเป็นที่ต้องมีการจัดสวัสดิการได้

หลักการที่สำคัญของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ เป็นการจัดสวัสดิการให้ประชาชนโดยหวังมุ่งให้ประชาชนทุกคนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นและมีหลักประกันในชีวิต เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงชุมชนฐานราก พื้นฟูทางสังคม สร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกพื้นที่สามารถจัดตั้งและพัฒนาคุณภาพสวัสดิการชุมชนได้อย่างทั่วถึง โดยที่รัฐบาลจะให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งของกองทุนและสมทบงบประมาณ รวมถึงการพัฒนาสวัสดิการชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้นทำให้เกิดความเชื่อมโยงกัน มีการบูรณาการของระบบสวัสดิการชุมชนของท้องถิ่นและภาครัฐ ซึ่งในการดำเนินการนั้นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเข้มแข็งที่ยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชน การยกระดับและต่อยอดจากงานสวัสดิการชุมชนกับงานด้านพัฒนาอื่นๆ

ทางด้านของระพีพรรณ คำหอมและคณะ⁴⁵ ได้กล่าวไว้ในการสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน : ทางเลือกใหม่ของสวัสดิการพหุลักษณะไทย พบว่า “ฐานคิดสวัสดิการ” มีความแตกต่างกัน ดังนี้

1) ฐานคิดของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและมีความคิดเห็นว่า “สวัสดิการชุมชน” เป็นไปเพื่อการให้หรือเป็นการสงเคราะห์แก่ผู้ยากลำบาก ถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของภาครัฐเป็นหลัก เช่น ข้อค้นพบที่ได้จากพื้นที่การศึกษาของอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (มีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสมทบ) อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา(จัดตั้งกองทุนใหม่) ฐานคิดนี้สามารถส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบเครือข่ายของกองทุนจัดสวัสดิการชุมชน เป็นลักษณะของการจัดตั้งกลุ่มกองทุนใหม่ที่ขาดการเชื่อมโยงแบบบูรณาการกับฐานกองทุนเดิมที่มีอยู่

⁴⁵ระพีพรรณ คำหอมและคณะ, การสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน ระดับอำเภอ 12 พื้นที่, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพปัญญาณิสัย, 2550), หน้า 5-6

2) ฐานคิดของ “ความเท่าเทียม” เป็นการให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรี มีการดึงผู้ยากลำบากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายสวัสดิการชุมชน เช่น การจัดระบบให้ผู้ยากลำบากได้มีโอกาสเข้ามาเป็นสมาชิกของกองทุน

3) ฐานคิดการพัฒนาผู้ยากลำบาก เป็นการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มเกษตรกรผู้ที่ยากลำบากได้มีโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่ม อันส่งผลให้เกิดมีการจัดสวัสดิการชุมชนขึ้นมาโดยเน้นที่ให้มีการทำประชาคมร่วมกันกับเครือข่ายการเรียนรู้

4) ฐานคิด “การมีส่วนร่วม” เป็นฐานคิดที่ทำให้เกิดการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีการประสานงานกับเครือข่ายสวัสดิการชุมชนที่มีความเข้มแข็งให้ไปเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนเครือข่ายที่ยังไม่มีความเข้มแข็ง

5) ฐานคิด “การเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมกัน” ฐานคิดนี้มีความสำคัญที่จะนำไปสู่การเกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนและสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่ายสวัสดิการชุมชน โดยจัดให้มีการบูรณาการร่วมกันแต่ในขณะนี้ เป็นเพียงการผลักดันจากนโยบายของรัฐบาลซึ่งยังคงต้องเวลาในพัฒนาและติดตามประเมินผลอยู่ต่อไป

ฐานคิดของสวัสดิการชุมชนต้องมีการบูรณาการที่หลากหลายฐานคิดเข้าด้วยกัน มีการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วเข้ามาเชื่อมโยงเข้าหากัน เพื่อที่จะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนเครือข่ายสวัสดิการชุมชนของอำเภอขึ้นมา มีการจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคชุมชนขึ้นมาโดยเฉพาะในกลุ่มที่เกิดจากฐานการพัฒนา ที่ส่วนใหญ่มีการสร้างลักษณะงานที่มีความเชื่อมโยงและมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน โดยเน้นไปที่ว่าการจัดสวัสดิการจะต้องให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเริ่มต้นจากการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผลิตยาง กลุ่มผู้ผลิตข้าว เป็นต้น ซึ่งทุกๆฐานคิดต้องมีการเชื่อมโยงและสามารถที่จะผสมผสานเข้าด้วยกันได้ เพื่อให้ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับประโยชน์จากการจัดสวัสดิการชุมชนอย่างแท้จริง แต่สุดท้ายแล้วก็มักจะมีคาดหวังให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชนและต้องการพาชุมชนไปสู่เส้นทางของการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2.3.3 หลักสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีภาระหน้าที่หลักในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนผู้ด้อยโอกาสให้สามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้ให้ความสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคมแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ⁴⁶

1) สวัสดิการกระแสหลัก หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐ เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึงความครอบคลุม ทั่วถึง เป็นธรรมครบถ้วนรูปแบบที่จัดให้กับประชาชนได้แก่ การจัดบริการในรูปแบบของสถาบัน การจัดการบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการกระแสหลักนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบการเงินการคลังระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นหลัก เช่น รูปแบบสวัสดิการพื้นฐาน (ภาคบังคับ) รูปแบบสวัสดิการท้องถิ่น เป็นต้น

2) สวัสดิการกระแสรอง หมายถึง สวัสดิการทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพความเข้มแข็งของภาคประชาชน และภาคพื้นถิ่น สวัสดิการในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นจากความสนใจ ความสมัครใจรวมกันของกลุ่มเป้าหมาย เป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การจัดการระบบและรูปแบบการจัดสวัสดิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนดทิศทางสวัสดิการสังคมและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยนั้นขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันประกอบด้วย

2.1 สวัสดิการพื้นถิ่น หมายถึง การสร้างหลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณด้านอื่นๆ เช่น ธนาคารข้าวประจำหมู่บ้าน

2.2 สวัสดิการชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้ให้ความหมายสวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน หมายถึง ทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนออมวันละบาทกองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

2.3 สวัสดิการท้องถิ่น หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการร่วมระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น โดยใช้แผน โครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

⁴⁶ระพีพรรณ คำหอม และคณะ, ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทพไทยวานิชย์, 2548), หน้า 11.

2.3.4 แนวนโยบายการให้การสนับสนุนของภาครัฐ

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีนโยบายการให้การสนับสนุนของภาครัฐ⁴⁷ ไว้ดังนี้

- 1) ให้กระทรวง ทบวง กรม นำแผนปฏิบัติการไปจัดตั้งงบประมาณประจำปีรองรับ
- 2) คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำโครงการรับรองการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ฯ โดยนำเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
- 3) ส่งเสริมให้มีการระดมทุนจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ การบริจาคเงินเข้ากองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนของภาคประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและภาคธุรกิจในรูปแบบต่างๆ เช่น มูลนิธิกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างสะดวกและคล่องตัวขึ้น
- 4) การจัดตั้งงบประมาณกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการตามแนวทางการจัดสรรเงินกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ปีงบประมาณ 2550 – 25545

2.2.5 รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

การจัดสวัสดิการสังคม จึงขึ้นอยู่กับความหมาย โดยใช้ฐานคิดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในสังคมนั้นๆโดยทั่วไปที่ปรากฏมีดังนี้⁴⁸

- 1) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามพื้นที่ (area based) การจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบของพื้นที่เป็นฐานโดยทั่วไป เป็นการติดตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่การปกครองประเทศเช่น ภาครัฐ จังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ตำบล รูปแบบการจัดสวัสดิการลักษณะนี้หน่วยงานในพื้นที่จะต้องมาร่วมกันจัดบริการตามภารกิจ หน้าที่ขององค์กรสวัสดิการสังคมเพื่อให้เกิดความครอบคลุม ทั้งถึงเป็นธรรมและมีมาตรฐานที่ดีด้านคุณภาพบริการรูปแบบสวัสดิการตามพื้นที่จึงมีข้อจำกัดต่อการเข้าถึงแหล่งบริการของกลุ่มเป้าหมาย เพราะต้องแสดงหลักฐานสิทธิตามภูมิสำเนาของการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเป็นหลัก ปัจจุบันรูปแบบนี้จึงควรพัฒนาโดยมิติอื่น ๆ มาร่วม เช่น ใช้ทั้งพื้นที่เป็นฐาน(area based) ร่วมกับการใช้โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรภาครัฐ (functional-based) และการใช้การมีส่วนร่วม

⁴⁷ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, เอกสารประกอบการสัมมนาข้าราชการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3 มกราคม 2546.

⁴⁸ ระพีพรรณ คำหอม, สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทกราฟิก หวานกราฟฟิค จำกัด, 2549), หน้า 26-27.

ร่วมของภาคส่วนต่างๆ (Participational-based) เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการทั้งแนวตั้ง (การสั่งการจากบนลงล่าง) และแนวนราบร่วมกันที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ

2) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามวิธีการ (Methods) รูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับวิธีการทางสังคมสงเคราะห์ระดับจุลภาค เช่น เฉพาะราย กลุ่มชน และชุมชนซึ่งถือเป็นรูปแบบการจัดบริการโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ขณะที่การให้บริการโดยทางอ้อมระดับมหภาค เช่น การบริการงานองค์กรก็เป็นการสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการใหม่ขึ้น แต่โดยทั่วไปรูปแบบการจัดสวัสดิการจะเน้นที่การให้บริการเฉพาะรายมาก จึงส่งผลให้รูปแบบการจัดสวัสดิการในวิธีการอื่นๆ ถูกให้ความสำคัญน้อยกว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะนี้ จึงต้องใช้ทั้งระดับจุลภาค ร่วมกับระดับมหภาคและในปัจจุบันรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามวิธีการจึงต้องมีการพัฒนาหลายๆ วิธีการทางสังคมสงเคราะห์ เน้นการบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะการกระทำทางสังคม (Social Action) การรณรงค์ การผลักดัน การต่อรองกับกลไกต่าง ๆ ทางสังคมเพื่อให้เกิดรูปแบบสวัสดิการใหม่ ๆ ขึ้น

3) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะนี้เป็นการสร้างกระแสใหม่กระแสทางเลือกของสังคมต่อการจัดสวัสดิการที่เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาสำคัญของสังคมที่เชื่อว่า ต้องเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้รู้จักการปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนเอง การเมืองเมือง และสังคมวัฒนธรรมการเคลื่อนไหวทางสังคมก็เพื่อสร้างความตระหนักของคนในสังคมไทย ความรับผิดชอบทางสังคมร่วมกันด้านสวัสดิการสังคม เช่น การใช้เครือข่าย การใช้องค์กรชุมชนเคลื่อนไหวต่อรองกับอำนาจรัฐ เป็นต้น รูปแบบนี้จำเป็นต้องกำหนดแผน ยุทธศาสตร์เป้าหมาย กลไกการทำงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปในทางที่เหมาะสม

4) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยสถาบัน (Institutional-based) เป็นการจัดสวัสดิการที่รัฐเชื่อว่า รัฐควรแทรกแซงการจัดสวัสดิการให้กับประชาชน โดยใช้โครงสร้างอำนาจของรัฐทำหน้าที่จัดระบบสวัสดิการสังคมในลักษณะต่าง ๆ เช่น สวัสดิการภาคบังคับ เป็นการจัดผ่านกลไกนโยบายทางสังคม เช่น บริการประกันสังคม บริการการศึกษาภาคบังคับ บริการประกันคุณภาพ บริการสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ เป็นต้น แต่เนื่องจากบริการดังกล่าวไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของทุกคนในสังคมได้ จึงทำให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ลดการพึ่งพาสถาบันรัฐลง (Deinstitutional-based) บริการในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นจากภาคส่วนของชุมชน ประชาชนที่มีศักยภาพ ความเข้มแข็งมีส่วนร่วมในการจัดบริการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน บริการลักษณะนี้ให้ความเชื่อว่า รัฐควรลดบทบาทการแทรกแซงการจัดสวัสดิการลง แต่ปล่อยให้กลไกของชุมชน ประชาชนทำหน้าที่จัดสวัสดิการแทนรัฐ การจัดสวัสดิการของสังคมไทยควรใช้รูปแบบทั้งโดยสถาบัน (Institutional-based) และรูปแบบลดการพึ่งพาสถาบัน

ของรัฐลง (Deinstitutional-based) มาเป็นรูปแบบสวัสดิการผสม (Mixed Modern) ที่ใช้ทั้ง 2 ลักษณะเข้าด้วยกัน จึงจะส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนโดยรวม

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

2.4.1 ความหมายเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

การจัดตั้ง กองทุนชุมชน เป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม ประสบความสำเร็จก้าวหน้า ซึ่งมีองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ กรรมการที่เลือกจากสมาชิกกลุ่มกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ในการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม ที่จะต้องดำเนินไปตามวัตถุประสงค์

กองทุนชุมชนเป็นรูปแบบกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งมีแนวคิดเบื้องต้นในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนของตนเอง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสามารถบริหารการเงินโดยผ่านความเห็นชอบและการตัดสินใจจากคณะบุคคลหรือกรรมการชุมชนหรือองค์กรชุมชน ในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของบุคคล กลุ่ม และชุมชน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์⁴⁹ ได้ให้ความหมายของคำว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ใน มาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคมนันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้อง ได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมในทุกระดับ

ระพีพรรณ คำหอม⁵⁰ ได้ให้ความหมายของ สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทาง สังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความ มั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเอง ได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไป โดย

⁴⁹ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. *ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: หจก.เทพเพ็ญวานิชย์. 2548), หน้า 4 – 7.

⁵⁰ ระพีพรรณ คำหอม, *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด. 2549), หน้า 1-5.

คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ปัญญาศิลป์ เสนีย์⁵¹ ให้ความหมายว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อมุ่งให้ประชาชน รู้จักการประหยัดและเก็บออมเงิน แล้วนำเงินออมมาเก็บสะสมรวมกันเป็นกองทุน ในรูปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยมุ่งให้ประชาชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องของเงินทุน นอกจากนั้น จะมีระบบการบริหารจัดการกันเองภายในชุมชน วางอยู่บนรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย

เพ็ญพรพร พิมสอน⁵² ได้ให้ความหมายว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง เป็นขบวนการรวมคนทุกระดับโดยมีหลักการและอุดมคติเดียวกัน ในการที่จะระดมเงินออมเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนสมาชิกของกลุ่ม ทั้งในด้านการประกอบอาชีพและสวัสดิการของครอบครัว

ลัดดา จุฑะกนก⁵³ ให้ความหมายว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การให้ประชาชนรู้จักประหยัดและออมเงิน แล้วนำมาสะสม รวมกันเป็นกองทุนในรูปกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงินทุนประกอบอาชีพ หรือใช้จ่ายในยามเดือดร้อนจำเป็น โดยการบริหารจัดการของสมาชิกและแบ่งปันช่วยเหลือกันภายในชุมชน สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน

ณรงค์ เส็งประชา⁵⁴ ให้ความหมายว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึงการรวมกลุ่มเพื่อรวบรวมทุนที่จะนำไปใช้ในการผลิต ด้วยวิธีการค่อย ๆ เก็บสะสมเงินฝากเป็นประจำกับกลุ่มและอาจกู้ยืมเงินไปลงทุนภายหลัง หลักการดำเนินงานยึดหลักประชาธิปไตย โดยการรวมคนที่อยู่ในวงการเดียวกัน มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเดียวกัน รวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจ การดำเนิน การใดๆ ถือเอาแนวคิดและมติของสมาชิกเป็นหลัก

⁵¹ปัญญาศิลป์ เสนีย์, กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตใน จังหวัดสงขลา, **วิทยานิพนธ์**, (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : สาขารัฐประศาสนศาสตรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2547), หน้า 27.

⁵²เพ็ญพรพร พิมสอน, ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในจังหวัดขอนแก่น, **วิทยานิพนธ์**, (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น.2538), หน้า 21.

⁵³ลัดดา จุฑะกนก, ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการออมระดับครัวเรือน : กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม, **วิทยานิพนธ์**, (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยบูรพา.2553), หน้า 20.

⁵⁴ณรงค์ เส็งประชา, **กลุ่มธุรกิจพื้นฐานกับการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2543) หน้า 72.

กรมการพัฒนาชุมชน⁵⁵ ให้ความหมายว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมตัวของประชาชน เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมทีละเล็กละน้อย เป็นประจำสม่ำเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสม” เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อน กู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพหรือเพื่อสวัสดิการของตนเอง และครอบครัว

2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

พระสุบิน ปณีโต ได้กล่าวไว้ว่า⁵⁶ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์นี้ มีจุดประสงค์ใหญ่ 3 ข้อ ได้แก่ (1) พัฒนาคณะให้มีคุณธรรมและยอมรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (2) พัฒนาจิตเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เน้นการทำงานพื้นฐานอาชีพเพื่อความมั่นคงของสังคมไทยในชนบท (3) พัฒนาคณะให้มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทุกชนิด เน้นอนามัยส่วนบุคคลและอนามัยสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังได้มีการปลูกฝังนิสัยให้เกิดทักษะ 7 ข้อ คือ ฟังตนเองมีความสามัคคี เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว มีวินัยในตนเองมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ มีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัดและอดออม. ให้รู้จักคิดวิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล. ให้มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า. ให้น้ำใจ. เป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น. ให้ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยรู้จักการเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ และผู้ตาม

วนิดา ม่วงศิลป์⁵⁷ กล่าวถึง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตว่า เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ของประชาชนในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคม โดยสอนให้คนรู้จักช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่น ด้วยการประหยัด และเก็บออมเงิน แล้วนำมาสะสมรวมกันเป็นประจำสม่ำเสมอ เพื่อเป็นทุนสำหรับสมาชิกที่มีความจำเป็นกู้ยืม ไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพหรือเพื่อสวัสดิการของครอบครัว โดยยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางซึ่งกันและกัน

⁵⁵กรมการพัฒนาชุมชน, คู่มือการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2553) หน้า 2.

⁵⁶พระสุบิน ปณีโต, กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์กองทุนสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.2541), หน้า 5.

⁵⁷วนิดา ม่วงศิลป์ชัย , กลุ่มงานส่งเสริมกองทุนชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ธนรัชการพิมพ์, 2547) หน้า 7 – 8.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ⁵⁸ ได้กล่าวว่า สังคหัตถ์ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือในหมู่คณะจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจและประสานหมู่คณะไว้ให้เกิดความสามัคคีและเพื่อให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขได้แก่ หลักสังคหัตถ์ 4 ดังต่อไปนี้⁵⁹

1. ทาน คือ การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันเฉลี่ยให้ ไม่ใช่ให้จนร่ำรวยหรือให้จนหมดเนื้อหมดตัว แต่เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรีผู้ให้ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยหรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป และยังรวมถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกันคือกล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟังชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสามัคคีเกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งแต่ละกลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้นมาจะมีการแบ่งหน้าที่กันและสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้คือฝ่ายประชาสัมพันธ์ หากฝ่ายประชาสัมพันธ์พูดจาไม่ดี ถึงโครงการหรือกิจกรรมจะดีแค่ไหนก็ไม่สามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกกลุ่มได้

3. อุตถจริยา การทำประโยชน์คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนชวนช่วยเหลือกิจการต่างๆบาเพ็ญสาธารณประโยชน์ทั้งช่วยแก้ไขปัญหาลและช่วยปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

4. สมนัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอแก่ทุกคน ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มและบุคคลทั่วไปไม่เอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่า และเสมอในสุขทุกข์คือร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันสรุปได้ว่าจากการศึกษาพิจารณาถึงหน้าที่ที่สำคัญในประเด็นหลักตามแนวทางของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงกระทำการสั่งสอน รวมถึงแนวความคิดที่สำคัญต่างๆ และได้มีการบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกเพื่อที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการและเอื้อให้ภาวะการทำงานในปัจจุบันสามารถบรรลุถึงความสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ และนอกจากนั้น ตัวบุคคลที่เป็นผู้ 4 ปฏิบัติก็ได้รับผลจากการศึกษา และพัฒนาจากการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นการฝึกฝนตนเองให้เกิดความสามารถ รวมถึงการลดภาวะยึดติดในรูปแบบต่างๆลงไปได้มากยิ่งขึ้น

⁵⁸พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **ธรรมบุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 4.** (กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.2550),

⁵⁹พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) . **ผู้พิพากษาตั้งศาลให้สังคมสมในดล.** (วัดญาณเวศกวันนครปฐม, 2550),

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน⁶⁰ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีแนวความคิดที่ดัดแปลงและผสมผสานระหว่างแนวคิดของ สหกรณ์การเกษตร เครดิตยูเนียน และสินเชื่อเพื่อการเกษตร ดังนี้

1 แนวคิดที่ 1 การรวมคนในหมู่บ้าน ให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยคนที่มีฐานะแตกต่างกันให้ช่วยเหลือกัน เป็นการยกฐานะความยากจน แนวความคิดนี้จึงอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “จนเงินแต่ไม่จนน้ำใจ”

2 แนวคิดที่ 2 การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุน โดยการรวมกลุ่มออมเงิน แล้วให้สมาชิกกู้ยืมเป็นทุนในการประกอบอาชีพ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะขาดแคลนเงินทุนและไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นสถาบันการเงินได้ เพราะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงหรือต้องมีหลักทรัพย์ ค้ำประกัน เกษตรกรที่ยากจนไม่สามารถหาหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ได้ การหันมาช่วยตัวเอง โดยการรวมกลุ่มออมเงินแล้วกู้ยืมเป็นทุน จึงเป็นทางออกที่ดีกว่า

3 แนวคิดที่ 3 การนำเงินทุนไปดำเนินการด้วยความขยัน ประหยัด ถูกต้อง เพื่อให้ได้ทุนคืนและมีกำไรเป็นการสร้างรายได้ให้กับสมาชิก

4 แนวคิดที่ 4 การลดต้นทุนในการครองชีพ โดยให้มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด เป็นการรวมตัวกันซื้อและขาย สามารถลดต้นทุนการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค และปัจจัยการผลิตได้สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน⁶¹ กล่าวว่า การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวของประชาชน บริหารจัดการ โดยประชาชนและเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและหมู่บ้านจึงมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

1. ความรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นการปลูกฝังให้ชาวชนบทมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นของประชาชน เมื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบ ในการดูแลเอาใจใส่ อันทำให้การทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพ

2 การพึ่งตนเอง เป็นการฝึกนิสัยการประหยัดและนำเงินมาออมอย่างมีความซื่อสัตย์ ความทนอด และความอดทน

3 หลักคุณธรรม คือ มีความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูล

⁶⁰สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. **คู่มือการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน**, (นนทบุรี: บริษัท ลิโอ แลนด์ จำกัด 2553), หน้า 2.

⁶¹กรมการพัฒนาชุมชน, **คู่มือการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2553) หน้า 3.

4 หลักควบคุมกันเองเป็นการดูแลความเคลื่อนไหว ตรวจสอบและสอดส่องดูแลสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นการตรวจสอบซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุปว่า หลักการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการดำเนินการภายใต้หลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน คุณธรรม 5 ประการ ดังกล่าวทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพและส่งผลสู่การเป็นอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ในสังคมต่อไป

2.4.3 ประวัติความเป็นมากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานพอสมควร เมื่อเทียบกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์อื่นๆ ที่ก่อตั้งขึ้นมาแล้วและสามารถที่จะบริหารจัดการให้โครงการต่างๆ ดำเนินไปได้ที่มีกลุ่มสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย มีสาระที่ควรศึกษาในรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้เริ่มก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

พระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม ตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดตราด เป็นพระสงฆ์ที่มองความทุกข์หรือปัญหาเฉพาะหน้าของประชาชนจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้ท่านพิจารณา ทบทวนบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ว่าควรปรับเปลี่ยนบทบาทของตนอย่างไรและมีอุบายวิธีอย่างไร ในการที่จะนำเอาหลักธรรมไปสู่จิตใจของประชาชนผู้นับถือ เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นแตกต่างไปจากสมัยพุทธกาล หากจะนำหลักธรรมไปเผยแผ่โดยตรงไม่อาศัยแรงจูงใจหรืออุบายอันแยบยลแล้ว ศาสนิกชนจำนวนมากก็เริ่มประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจจรมร่ำ ก็ จะห่างเหินไปจากวัดไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือแม้ศาสนพิธีต่างๆ เช่นการทำบุญถวายผ้าป่า การทำบุญกฐิน เป็นต้น เนื่องจากฐานะการเงินไม่มั่นคงและส่วนใหญ่เป็นผู้มีจิตศรัทธาแต่ขาดปัจจัยในการทำบุญ เป็นต้นด้านอาภิสหรือทำบุญด้วยวัตถุสิ่งของก็ไม่สามารถมีเงินใช้จ่ายได้ตามปรารถนาของตน อย่างไรก็ตามหากพิจารณาให้ดีแล้ว ก็สมเหตุผลผลที่ว่าเมื่อชาวบ้านประสบปัญหาที่หลากหลายให้คบคิดแก้ไขเป็นเบื้องต้น จะมีประโยชน์อะไรในการเทศน์สั่งสอน แต่เพียงวาจาซึ่งเป็นนามธรรมฟังแล้ว ก็หายไปไม่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ หลักธรรมที่พระสงฆ์เทศน์ไปแล้วก็ดีแต่ในระดับชาวบ้านไม่สามารถช่วยให้หลุดพ้นจากทุกข์หรือปัญหาที่เผชิญนั้นได้ ท่านจึงเริ่มมีแนวคิดที่จะประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับความเป็นจริงโดยใช้เงินเป็นเครื่องมือและมีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นบรรทัดฐาน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น เริ่มจากจุดของการปลูกจิตสำนึก คือ การเข้าไปหาชาวบ้านเพื่อจะตั้งกลุ่มตามแนวคิดของ พระอาจารย์สุบิน ปณีโต โดยเริ่มดำเนินงาน เมื่อปี พ.ศ. 2533

– 2534 ได้อาศัยหลักการพัฒนาเป็นแนวทาง คือ การให้ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนในหมู่บ้านไปบอกกล่าว ชาวบ้านให้มาร่วมเสียก่อน⁶²

2.4.4 การก่อตั้งโครงการออมทรัพย์แก่ชาวบ้าน

พระพุทธศานามีหลักธรรมบางประเภทที่เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันให้อยู่ดี กินดี และสามารถประกอบอาชีพอยู่อย่างรู้จักพอเพียงมีความพอดี หลักธรรมดังกล่าว คือ ทิฏฐธัมมิกัตถะ หรือหลักธรรม 4 ประการที่นำไปใช้แล้วได้ประโยชน์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น⁶³ 4 ข้อ ดังนี้

1. อุฏฐานสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น
2. อารักขสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยการรักษา
3. กัลยาณมิตตตา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยการมีมิตรดี
4. สมชีวิตา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยการเลี้ยงชีวิตที่ดี

พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ได้ตระหนักถึงความเดือดร้อนของชาวบ้านและมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือประชาชนให้พวกเขามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจึงเห็นหลักสำคัญของการแก้ปัญหาจึงอยู่ที่ “เงิน” จะทำอย่างไร จะทำให้ประชาชนในชุมชนมีเงินเป็นของตนเอง ท่านมองว่าควรเริ่มจาก “การออม” จึงเชิญผู้นำชาวบ้านจำนวน 4-5 คน เข้าร่วมปรึกษาหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการออม ท่านเสนอว่าควรมีการเก็บเงินร่วมกันทั้งหมู่บ้าน บ้านละ 10 บาท/เดือน เฉลี่ยเพียงแค่วันละ 30 สตางค์ ถ้าหากต่างคนต่างเก็บเงิน 30 สตางค์/วัน ก็ไม่สามารถเอาไปทำประโยชน์อะไรได้ อย่างไรก็ตามหากชาวบ้านนำเงินมารวมกันแล้ว บ้านหลังหนึ่งเก็บเงินเพียง 10 บาท/เดือน ในหมู่บ้านมี 100 หลังคาเรือน ก็จะได้เงินรวมเดือนละ 100 บาท ซึ่งตรงนี้นำไปแก้ปัญหาได้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของหมู่บ้านได้และเป็นผลประโยชน์กลับสู่ชุมชน อีกทั้งไม่เป็นภาระของชาวบ้านแต่อย่างใด โดยการให้ชาวบ้านทดลองทำดูก่อน เพราะจำนวนเงินยังมีไม่มากเท่าใดนัก ถ้าทำแล้วเห็นว่าไม่ดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นภาระยุ่งยากก็สามารถที่จะบอกยกเลิกได้ ดังนั้นหากมีคำถาม “ว่ามีใครเจ็บตัวไหมกับเงินออมแค่ 10 บาท/เดือน” คำตอบที่แน่นอน คือ ไม่ทุกข์ ทุกคนยอมรับได้ นั่นคือ “ความคิดพึ่งตนเองด้วยการออม” และไม่คิดพึ่งคนอื่นด้วยการกู้หนี้ยืมสิน

วิธีการรวมเงินในลักษณะนี้ ย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ ในการที่จะบริหารเงินให้เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านของตนมากที่สุด ถือว่ารู้จัก “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” อย่างไรก็ตามหากพิจารณาดีแล้วก็สมเหตุผลที่ว่า เมื่อชาวบ้านประสบปัญหาเมื่อชาวบ้านประสบปัญหาที่หลากหลายให้คบคิดแก้ไขเป็นเบื้องต้น จะมีประโยชน์อะไรในการเทศน์สั่งสอน แต่เพียงวาจาซึ่งเป็น

⁶²พระมหาวิมลญาณ ทุยโธสงฆ์, “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชนศึกษากรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.)

⁶³อง.จตุตถ. (ไทย). 35/145/127.

นามธรรมฟังแล้วก็หายไปไม่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ หลักธรรมที่พระสงฆ์เทศน์ไปแล้วก็ดีแต่ในระดับชาวบ้านไม่สามารถช่วยให้หลุดพ้นจากทุกข์หรือปัญหาที่เผชิญนั้นได้ ท่านจึงเริ่มมีแนวคิดที่จะประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับความเป็นจริงโดยใช้เงินเป็นเครื่องมือและมีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นบรรทัดฐาน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น เริ่มจากจุดของการปลูกจิตสำนึก คือ การเข้าไปหาชาวบ้านเพื่อจะตั้งกลุ่มตามแนวคิดของ พระอาจารย์สุบิน ปณีโต โดยเริ่มดำเนินงาน เมื่อปี พ.ศ. 2533 – 2534 ได้อาศัยหลักการพัฒนาเป็นแนวทาง คือ การให้ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนในหมู่บ้านไปบอกกล่าว ชาวบ้านให้มาร่วมเสียก่อน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากงานวิจัยของหลายท่านด้วยกัน ซึ่งเป็นวิจัยที่เกี่ยวข้องวิจัยเครือข่าย ดังนี้

ยุทธศิลป์ ยินเจริญ⁶⁴ ได้ศึกษา“แนวทางการสร้างเครือข่ายองค์การประชาชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์ ตำบลเกาะแต้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพกลุ่มออมทรัพย์และผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ใช้แบบสำรวจการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ของกรมพัฒนาชุมชนในการประเมินสถานภาพของกลุ่มออมทรัพย์ทำการคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random) จำนวน 6 กลุ่ม นำเสนอผลการประเมินโดยการจัดเวทีประชาชนและการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อหาแนวทางในการสร้างเครือข่าย อันมี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธานละตัวแทนสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 30 คน นักวิชาการกลุ่มออมทรัพย์ 2 คน ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มออมทรัพย์ 2 คน รวมเป็น 34 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลเกาะแต้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาพบว่า 1) การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลเกาะแต้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทั้ง 6 กลุ่มโดยการศึกษาสภาพกลุ่มออมทรัพย์ทั้ง 6 กลุ่มมีจุดเด่น คือ 1) ระยะเวลาที่จัดตั้ง มีการจัดตั้งกลุ่มมาเป็นเวลามากกว่า 5 ปี 2) ประเภทสมาชิก เปิดรับทั่วไปทั้งผู้ใหญ่ เด็ก และกลุ่ม 3) ทะเบียนสมาชิกกลุ่ม มีทะเบียนสมาชิก เรียบร้อย เป็นปัจจุบัน 4) วิธีเก็บเงินสัจจะสะสมสมาชิกไปส่งเงินสัจจะเองทั้งหมด 5) การประชุมใหญ่สามัญประจำปี มีกำหนดไว้แน่นอนมีการประชุมตรงตามกำหนดทุกปี มีบันทึก รายงานการประชุม จุดด้อย คือ 1) เงินของกลุ่ม มีเฉพาะสัจจะสะสม

⁶⁴ยุทธศิลป์ ยินเจริญ, แนวทางการสร้างเครือข่ายองค์การประชาชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์ ตำบลเกาะแต้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, วิทยานิพนธ์, (ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, พ.ศ. 2550)

2) กิจกรรมของกลุ่ม มีเพียงให้กู้เงินอย่างเดียว การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์สรุปผลอยู่ในระดับ 2 พอใช้ได้ 2) แนวทางในการสร้างเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ ตำบล อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีการจัดเวทีประชาชนเพื่อนำผลเสนอต่อที่ประชุมและประชุมย่อยเพื่อหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายสรุปผลการประชุมได้ดังนี้ คือ 1) สมาชิกกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) สมาชิกมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน 3) มีกลุ่มแกนนำของเครือข่าย 4) โครงสร้างของเครือข่ายแบบผสม 5) ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ 6) ทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมจะต้องใช้ทุน แหล่งเรียนรู้ สำนักงาน 7) มีสมาชิกเครือข่าย 8) การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในและภายนอก 9) การติดตามผลและประเมินผล 10) การบริหารจัดการและระบบผลประโยชน์มีการจัดตั้งคณะกรรมการโดยคัดเลือกจากตัวแทนสมาชิก

จันทนันท์ เหล่าพันทา⁶⁵ ได้ศึกษาเรื่อง “ขบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาองค์กรชุมชนของอำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น” พบว่า ในการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนที่ตึ้นนั้นจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากกันและกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะใช้วิธีการประชุมและเยี่ยมเยียนสมาชิกเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและร่วมกันแก้ปัญหาอย่างท่วงที เป็นรูปธรรม ในการดำเนินงานของเครือข่ายองค์กรชุมชนนั้นจะต้องมีการบริหารที่ดี กล่าวคือ 1) การดำเนินงานจะต้องมีการจัดทำแผน พร้อมกับจะต้องนำแผนไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน 2) มีการเชื่อมประสานให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีผู้รับผิดชอบ หาแนวทางขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงาน 3) มีการควบคุมการดูแลสมาชิกได้ทำอยู่ในกรอบกติกาที่วางร่วมกันไว้อย่างเคร่งครัด เพราะจะทำให้การดำเนินงานองค์กรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ไผท วงศ์อนุตรโรจน์⁶⁶ ได้ศึกษา “กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี” การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการกระบวนการทำงาน ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ ระหว่างแกนนำ กลุ่ม และองค์กรในเครือข่ายทางสังคมของชุมชน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชน เพื่อนำเสนอแบบแผนความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางสังคมของชุมชน (Community Network map) การศึกษาได้ใช้ขอบเขตในระดับตำบลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาพบว่า โครงสร้างและพื้นฐานเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีในชุมชน อันประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เพื่อนบ้าน และพรรคพวกเพื่อนฝูงความสัมพันธ์ผ่านการประกอบ

⁶⁵จันทนันท์ เหล่าพันทา, ขบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาองค์กรชุมชนของอำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น, **วิทยานิพนธ์**, (ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2546)

⁶⁶ไผท วงศ์อนุตรโรจน์, กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี, **วิทยานิพนธ์**, (ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2544)

อาชีพ ความสัมพันธ์ผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และโครงสร้าง และช่องทางการติดต่อสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในชุมชน และความสัมพันธ์ ในลักษณะต่างๆ นี้ได้พัฒนาไปสู่กลุ่มที่มีความเป็นทางการมากขึ้น ในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ภายนอก พบว่า เครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคล เป็นตัวกลางที่จะเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ให้ เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานภายนอกกับชุมชน ดังนั้น การวิเคราะห์ เครือข่ายทางสังคมของชุมชน สามารถแยกพิจารณาระดับความสัมพันธ์เป็น 3 ชั้น(Layer) และชั้น กลาง หรือแกนนำ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชน คือฐานความสัมพันธ์ที่ หลากหลาย สถานภาพชุมชน โครงสร้าง และช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมปฏิบัติ ผลประโยชน์ร่วมกับความเข้าใจของคนในชุมชน และกระแสแนวคิดในสังคม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนได้มี โอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น การผลักดันให้หน่วยงานภายนอกที่ทำงานกับ ชุมชนมีการทำงานประสานเชื่อมโยงกัน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนอื่นที่มี ประสบการณ์ ในประเด็นที่สำคัญต่อชุมชน การสร้าง และพัฒนาเครื่องมือ หรือการประยุกต์ใช้ โครงสร้าง และช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชน ให้เกื้อหนุนต่อความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชนกับบุคคล หน่วยงานภายนอก และควรมีการศึกษาวิจัยเครือข่ายทางสังคมที่มีลักษณะ เด่นอื่นๆ

เอกพงษ์ ไทรพุ่มทอง⁶⁷ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายการทำงานสายปฏิบัติการ ระหว่างองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับสำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน” พบว่า ความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่าง สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงาน ป.ป.ง. แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ความจำเป็นในระดับองค์กร ได้แก่ ด้านการบริหารงานคดี ด้านบุคลากร ด้านระบบกฎหมาย ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้าน บันทึบข้อตกลง 2) ความจำเป็นในระดับบุคคล ได้แก่ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านรูปแบบการ ประสานการปฏิบัติงาน ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านระบบกฎหมายโครงสร้างองค์กรและด้านทัศนคติ รูปแบบเครือข่ายการทำงานระหว่างองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตแห่งชาติ กับ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ควรมีรูปแบบเป็นการประสานงาน โดยข้อตกลง และมีความผสมผสานระหว่าง การประสานงานเป็นแผนอย่างมีระบบ และการ ประสานงานโดยแผนแบบแลกเปลี่ยนไปมา

⁶⁷เอกพงษ์ ไทรพุ่มทอง, การพัฒนาเครือข่ายการทำงานสายปฏิบัติการระหว่างองค์กรของสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน , วิทยานิพนธ์, (ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2549)

สุริชาติ จงจิตต์⁶⁸ ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพลังงานทางเลือกของชุมชน” พบว่าประกอบด้วย 1) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เริ่มจากการสร้างความตระหนักให้ชุมชนโดยมีผู้นำที่สามารถเชื่อมโยงการใช้พลังงานการเลือกกับปัญหาของชุมชนและวิกฤติด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม มีความรู้ และสามารถเลือกใช้พลังงานทางเลือกที่เหมาะสมกับชุมชน 2) การขยายเครือข่ายการเรียนรู้ ดำเนินการได้ด้วยการเปิดเวทีการเรียนรู้ให้ผู้นำชุมชนมีโอกาสถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน หรือการอบรม การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีพลังงานทางเลือก และการจัดตั้งคณะกรรมการพลังงานของชุมชนเพื่อบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและ 3) การดำรงอยู่ของเครือข่ายการเรียนรู้ ต้องอาศัยการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์อย่างต่อเนื่องทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อขยายกลุ่มใช้พลังงานทางเลือก และการตั้งศูนย์การเรียนรู้พลังงานทางเลือกของชุมชน

สอาดจิต เพ็ชรมีศรี⁶⁹ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดการจัดการความรู้ของวิทยาลัยพยาบาล กระจกทรวงกลาโหม” พบว่า 1) รูปแบบเครือข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดการจัดการความรู้ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระจกทรวงกลาโหมที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่1 ที่มาของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2)แนวคิดและหลักการของรูปแบบและ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่2องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) ผู้นำและสมาชิก 2) เป้าหมายร่วมของเครือข่าย 3)เทคโนโลยีสารสนเทศ งบประมาณและทรัพยากร 4) กิจกรรมเครือข่ายและ 5) การบริหารจัดการ โดยทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ประสิทธิภาพเครือข่ายคือ 1) การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของเครือข่าย 2) ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของผู้บริหารและปฏิบัติงานในสถาบันเครือข่าย และ 3)ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง เช่น อาจารย์พยาบาล บุคลากรสนับสนุน และนักเรียนพยาบาลศาสตร์ ส่วนที่3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้แบ่งเป็น แนวทางสำหรับผู้บริหารและปฏิบัติงานในระยะที่1 และระยะที่2 และส่วนที่4 เงื่อนไขและข้อจำกัดของการใช้รูปแบบและการทำงานในรูปแบบเครือข่าย สถาบันที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายต้อง มีนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่มีแนวทางร่วมกัน และมีทิศทางเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และองค์ประกอบด้านเป้าหมายร่วม สามารถดำเนินการเพียง 1-2 เรื่องก็ได้ตามความพร้อมของสถาบันสมาชิกเครือข่ายที่จะตกลงกัน

⁶⁸สุริชาติ จงจิตต์, แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพลังงานทางเลือกของชุมชน, **วิทยานิพนธ์**, (ปริญญาคุชฎบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พ.ศ. 2550)

⁶⁹สอาดจิต เพ็ชรมีศรี, การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดการจัดการความรู้ของวิทยาลัยพยาบาล กระจกทรวงกลาโหม, **วิทยานิพนธ์**, (ปริญญาคุชฎบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พ.ศ.

จำนง แจ่มจันทรวงษ์⁷⁰ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร” พบว่า รูปแบบการบริหารระบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น คือ ได้รูปแบบเครือข่ายปฏิสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Network Management : SINM Model) องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน 1) ระบบเครือข่ายประกอบด้วย เครือข่ายโรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษา (school education network) และเครือข่ายที่ไม่ใช่หน่วยงานทางการศึกษา (non school education network) 2) การบริหารระบบเครือข่าย ประกอบด้วย การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ การนำแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ การควบคุมและประเมินเชิงยุทธศาสตร์ โดยครอบคลุมภารกิจการบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป โดยการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และมีการจัดโครงสร้างองค์การเป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด 3) ด้านคุณภาพการศึกษาโดยองค์รวมได้แก่ คุณภาพสถานศึกษา คุณภาพนักเรียน และคุณภาพสังคม ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากงานวิจัยของหลายท่านด้วยกัน ซึ่งเป็นวิจัยที่เกี่ยวข้องวิจัยเครือข่าย ดังนี้

อภิญญา เวชยชัย⁷¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชนโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ” วัตถุประสงค์เพื่อประเมินการจัดสวัสดิการในโครงการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ สภาพปัญหาการดำเนินโครงการผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยเลี้ยงยังชีพในแต่ละหมู่บ้านแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้สูงอายุที่ยากจน อายุมาก มีบุตรหลานดูแลและไม่ได้ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวเกื้อกูลดี มีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลุ่มที่ได้รับเบี้ยยังชีพมากที่สุด
- 2) กลุ่มผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับบุตรหลาน ไม่ยากลำบาก ฐานะปานกลาง จะเป็นกลุ่มญาติสนิทของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งได้รับเบี้ยเลี้ยงยังชีพเป็นอันดับที่ 2

⁷⁰จำนง แจ่มจันทรวงษ์, การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2553)

⁷¹อภิญญา เวชยชัย, การศึกษาโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชนโครงการเบี้ยยังชีพ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขกระทรวงสาธารณสุข, 2544).

3) กลุ่มผู้สูงอายุที่ยากจน ทุกข์ยาก ไร้ญาติขาดมิตรจำนวนมาก อยู่ลำพังคนเดียวเข้าไม่ถึงบริการของรัฐ ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีเพื่อนบ้านคอยดูแล เป็นกลุ่มที่ได้เบี้ยยังชีพน้อยที่สุด ผลการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นธรรม การจ่ายเงินในส่วนนี้เป็นการจ่ายในหลักการสงเคราะห์แบบกระจายเป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า แต่ในขณะเดียวกันเป็นการใช้บอย่างผูกพันต่อเนื่องไม่สามารถกำหนดเวลาชัดเจน ไม่มีหลักประกันในแผนการใช้จ่ายอย่างแท้จริง รูปแบบการบริการไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้ผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ไม่ได้ก่อให้เกิดการพึ่งพิงที่ควรจะเป็นลักษณะบริหารมุ่งเน้นการสงเคราะห์เฉพาะราย เสริมลักษณะปัจเจกมากกว่าการเสริมความเป็นกลุ่มหรือชุมชนจากการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะและแนะนำเสนอทางเลือกใหม่เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากสวัสดิการอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

มรกด สิงหะเชนทร์⁷² ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุจากกรมประชาสงเคราะห์” วัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการ กรอบปัจจัยที่เกี่ยวกับทรัพยากรรวมทั้งปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ กระบวนการดำเนินและผลผลิตของโครงการ วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์จำนวนที่ให้ผู้สูงอายุไม่เหมาะสมการได้รับส่วนใหญ่ระยะเวลาไม่แน่นอน ไม่มีโครงสร้างบุคลากรมารองรับกับปริมาณงานและส่งผลให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถกำกับดูแลหรือติดตามข้อมูลในพื้นที่ให้เป็นปัจจุบันได้ การแก้ไขรายชื่อผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติไม่ตรงกับกรอบที่ตั้งไว้กับการดำเนินการที่น้อยมากหรือบางแห่งอาจไม่แก้ไขเลยและการติดตามผลการดำเนินงานพบปัญหาค่อนข้างมาก การคัดเลือกผู้สูงอายุให้ได้รับเบี้ยยังชีพให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของการมีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากที่สุด ข้อเสนอแนะการศึกษา นโยบายควรเน้นการพัฒนาความรู้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการคัดเลือกให้สามารถช่วยเหลือทุกกลุ่มที่อยู่ในชุมชนได้เอง ด้านการดำเนินงานควรมีการทบทวนบทบาทคณะกรรมการศูนย์ ในเรื่องการคัดเลือกหรือวิธีตรวจสอบกันเองในชุมชน กำหนดให้มีการปิดประกาศรายชื่อผู้สูงอายุที่ได้รับคัดเลือกให้ทุกคนในชุมชนทราบให้ทุกฝ่ายได้ตรวจสอบ

⁷²มรกด สิงหะเชนทร์, การประเมินผลการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุจากกรมประชาสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2542).

ปิยะดา ภัคดีอำนาจและคณะ⁷³ ได้ทำการวิจัย “แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา” ดังนี้

1) ด้านการบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ พบว่า มีการดำเนินการในการบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุการจัดการบริการส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ ตามตัวชี้วัดที่กำหนดบ้าง เช่น การบริการให้ความรู้ คำแนะนำการดูแลสุขภาพตลอดจนด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาตำบล 3 ปี (2552-2554) ซึ่งกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง โดยสรุปในด้านนี้ไม่ผ่านเกณฑ์

2) การจัดสวัสดิการรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ พบว่า มีการดำเนินการในการจัดสวัสดิการรายได้แก่ผู้สูงอายุตามตัวชี้วัดที่กำหนดบ้าง เช่น การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจนหรือไม่มีบ้าน การส่งเสริมการตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน การจ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุตลอดจนด้านอื่นๆแต่บ้างตัวชี้วัดก็ยังมีดำเนินการไม่ครอบคลุมครบถ้วนในปีงบประมาณ 2553-2554 โดยสรุปในด้านนี้ไม่ผ่านเกณฑ์

3) การบริการที่พักแก่ผู้สูงอายุ พบว่า ยังไม่มีการดำเนินการในการจัดบริการที่พักแก่ผู้สูงอายุ เช่น ไม่บ้านพักคนชราสำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ ไม่มีที่พักผู้รักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง และไม่มีการนำเสนอผู้สูงอายุไปให้ครอบครัวผู้อื่นดูแลตลอดจนด้านอื่นๆแต่บ้างตัวชี้วัดก็ยังมีดำเนินการไม่ครอบคลุมครบถ้วนในปีงบประมาณ 2553-2554 โดยสรุปในด้านนี้ไม่ผ่านเกณฑ์

4) การส่งเสริมการนันทนาการแก่ผู้สูงอายุ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกาตองยังไม่มีดำเนินการในการจัดกิจกรรมนันทนาการแก่ผู้สูงอายุเลย ตลอดจนด้านอื่นๆแต่บ้างตัวชี้วัดก็ยังมีดำเนินการไม่ครอบคลุมครบถ้วนในปีงบประมาณ 2553-2554 โดยสรุปในด้านนี้ไม่ผ่านเกณฑ์

5) การสร้างความมั่นคงแก่ผู้สูงอายุ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกาตองยังไม่มีดำเนินการในการสร้างความมั่นคงแก่ผู้สูงอายุ เช่น การเปิดโอกาสในการเรียนรู้แก่ผู้สูงอายุ การส่งเสริมการจัดงานศพตามประเพณี การรณรงค์การอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ การบริการด้านกฎหมายแก่ผู้สูงอายุ ตลอดจนด้านอื่นๆแต่บ้างตัวชี้วัดก็ยังมีดำเนินการไม่ครอบคลุมครบถ้วนในปีงบประมาณ 2553-2554 โดยสรุปในด้านนี้ผ่านเกณฑ์

6) การบริการและมีเครือข่ายเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกาตองยังไม่มีดำเนินการในการบริการและมีเครือข่ายเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุ เช่น ไม่มีศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ ไม่มีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในตอนกลางวัน ไม่มีการบริการเยี่ยมบ้าน ไม่มีการจัดระบบการเฝ้าระวังและดูแลผู้สูงอายุ ไม่มีการจัดอาสาดูแลผู้สูงอายุ ตลอดจนด้านอื่นๆแต่บ้าง

⁷³ปิยะดา ภัคดีอำนาจและคณะ,แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา, วารสารวิทยาการจัดการ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2557.

ตัวชี้วัดก็ยังมีผลการดำเนินการไม่ครอบคลุมครบถ้วนในปีงบประมาณ 2553-2554 โดยสรุปในด้านนี้ไม่ผ่านเกณฑ์

ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล และนุชนาฏ ยูฮันเงาะ⁷⁴ ได้ทำการวิจัย เรื่อง “กลไกบริหารระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย “ผลการศึกษาพบว่า

1. นโยบาย แผน และมาตรการ มีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร ครอบคลุมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไทย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสวัสดิการสังคม แต่ทั้งนี้ นโยบาย แผนและมาตรการดังกล่าว ส่วนใหญ่มีลักษณะชี้แนะ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุยังขาดโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

๒. สวัสดิการสังคมที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุยังมีไม่เพียงพอไม่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังเท่าไม่ถึงบริการ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสที่ช่วยตนเองไม่ได้ ไม่สะดวกที่จะไปใช้บริการ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในบริการ รวมทั้งภาครัฐไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ดังนั้น รูปแบบสวัสดิการสังคมที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในปัจจุบันจึงไม่สามารถทำให้ผู้สูงอายุเข้มแข็งช่วยตนเองได้

๓. องค์กรในระดับปฏิบัติการที่ทำหน้าที่จัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และธุรกิจเอกชน ส่วนใหญ่ต่างคนต่างทำ ไม่มีการประสานงานกันและไม่มีการแบ่งงานกันทำตามความเหมาะสม ทำให้มีการทำงานบางอย่างซ้ำซ้อนกันไม่ครอบคลุมถึงปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ

๔. องค์กรส่วนท้องถิ่น และองค์กรประชาชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่จัดตั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ในการดูแลและจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุรวมทั้งองค์กรส่วนใหญ่ยังไม่เข้มแข็ง ทำให้การดำเนินงานยังขาดประสิทธิภาพ

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร⁷⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ” พบว่า หน่วยงานต่างๆ ที่ให้บริการในปัจจุบันนั้นมีทั้งหน่วยงานภาคเอกชนและรัฐบาล เช่น กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งหน่วยงานเอกชน เช่น สภาสังคมสงเคราะห์ มูลนิธิวัยวัฒนาวาสน์ สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค เป็นต้น ลักษณะของบริการจะเป็นการให้ความช่วยเหลือทางด้านวัตถุหรือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการให้บริการเพื่อพัฒนา สำหรับ

⁷⁴ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล และนุชนาฏ ยูฮันเงาะ, กลไกบริหารระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม : มหาวิทยาลัยหัวเฉียว, 2544).

⁷⁵ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534).

แนวคิดในการให้บริการในอนาคตนั้น จะเน้นการให้บริการสวัสดิการสังคมและการสังคมสงเคราะห์ที่มุ่งแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้น โดยแนวคิดในการปฏิบัติงานโดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐานเน้นความสำคัญของครอบครัวเป็นสถาบันเบื้องต้นที่สำคัญในการให้ความดูแลผู้สูงอายุการปฏิบัติงานนั้นมุ่งความสนใจกับการทำงานเชิงสหวิชาการเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กร นักวิชาชีพ ในอันที่จะประสานประโยชน์ให้มากที่สุด ขณะเดียวกันบทบาทของนักวิชาชีพในการให้บริการโดยตรงยังคงได้รับการส่งเสริมให้คงไว้ รวมทั้งพัฒนาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาในบทบาทของผู้ปกครอง และเรียกร้องสิทธิของผู้รับบริการ อันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายซึ่งจะเป็นการให้บริการกับผู้สูงอายุที่สมบูรณ์และต่อเนื่อง สามารถสนองต่อปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากงานวิจัยของหลายท่านด้วยกัน ซึ่งเป็นวิจัยที่เกี่ยวข้องวิจัยเครือข่าย ดังนี้

วิรัตน์ ไชยชนะ⁷⁶ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “โครงสร้างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์คลองเปี้ยะ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง คือ ปัจจัยด้านผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญมากที่ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์คลองเปี้ยะ ได้มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกกลุ่ม และมีสถานภาพที่หลากหลาย เช่น เป็นผู้อาวโส เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และบางคน มีหน้าที่ในหมู่บ้านหลายตำแหน่ง ทำให้รู้จักวิธีในการจัดการ รู้จักแบ่งเวลาในการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการทำงาน จากการที่ผู้นำมีความหลากหลายเป็นผลให้เกิดผลดีในการทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำที่มีคุณสมบัติขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ

ไพรัช ไมตรีมิตร⁷⁷ ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านส้มโฮง หมู่ที่ 5 ตำบลโนนสวรรค์ อำเภอบุพมหารัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านส้มโฮง และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านส้มโฮง

⁷⁶วิรัตน์ ไชยชนะ, โครงสร้างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง กรณีศึกษา : กลุ่มออมทรัพย์คลองเปี้ยะ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา, **วิทยานิพนธ์**, (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.2553),หน้า 116.

⁷⁷ไพรัช ไมตรีมิตร, ผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านส้มโฮง หมู่ที่ 5 ตำบลโนนสวรรค์ อำเภอบุพมหารัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด, **วิทยานิพนธ์**, (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.2550), หน้า 71 – 75.

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านส้มโอง คือ ปัจจัยด้านผู้นำ ความรู้ ความสามารถของผู้นำ กล่าวคือ ในการพัฒนากลุ่มองค์กร ให้เกิดความสำเร็จ บทบาทของผู้นำหรือการนำมีส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรอยู่รอดได้ ข้อค้นพบที่สำคัญคือ ผู้นำแต่ละคนที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต้องอาศัยทักษะ รายละเอียด ความสุขุม รอบคอบ และสร้างการมีส่วนร่วม ศักยภาพของผู้นำในการร่วมกันในการดำเนินงาน พบว่า ผู้นำที่สามารถสร้างความต่อเนื่องของกิจกรรมและสามารถบริหารองค์กรได้ ต้องมีพื้นฐานประสบการณ์จากการดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้าน ซึ่งพบว่า คุณสมบัติของผู้นำกลุ่มที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่หลากหลายและเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างขวาง สามารถวิเคราะห์ เชื่อมโยงความต้องการของสมาชิกกับทิศทางการพัฒนาในด้านต่างๆในชุมชนได้

พวงเพชร ทิพย์ทอง⁷⁸ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของคุณลักษณะทางสังคมของผู้นำกลุ่มต่อภาวะการดำรงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดลพบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ในด้านการจัดการทุนของกลุ่มร่วมกัน มีคะแนนเฉลี่ย 2.54 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การดำรงอยู่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตด้านการจัดการทุนของกลุ่มร่วมกันสูงที่สุด คือ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกจ่ายเงินเป็นค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และด้านการมีกิจกรรมร่วมกันต่ำที่สุดได้แก่ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกไม่มีการร่วมมือกันในการหาเงินสมทบกองทุนให้มีมากเพียงพอกับความต้องการยืมเงินของสมาชิกจากแหล่งเงินทุนที่เป็นของรัฐและเอกชน

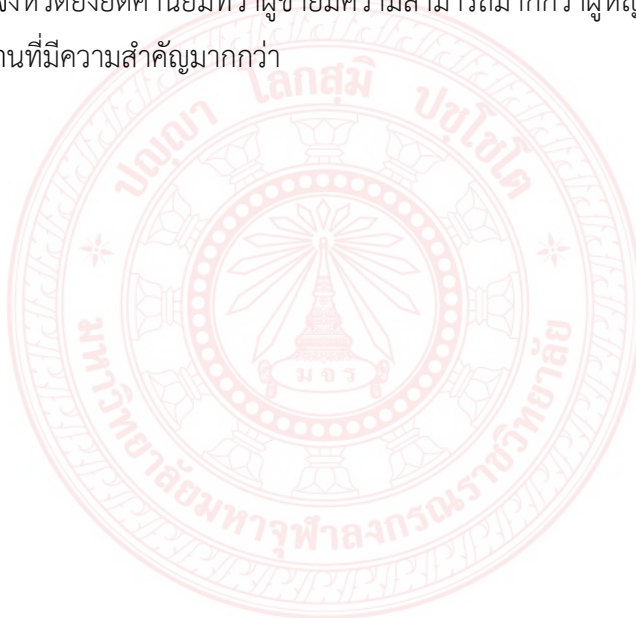
สุดใจ กรองทอง⁷⁹ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งและระดับความเข้มแข็ง ในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ฯ และศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน จากการศึกษาพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มทุกขั้นตอน กระบวนการได้มาของคณะกรรมการฯ ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ถูกกำหนดโดยผ่านเวทีประชาคมของสมาชิก กลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ สถานะทางการเงินและผลการดำเนินงาน มีการรายงานสถานะทางการเงินให้กับสมาชิกทราบเป็นประจำทุกเดือน นอกจากนี้ สุดใจ กรองทอง ยังได้สรุปว่า กลุ่มมีกิจกรรมการสร้างเครือข่ายร่วมมือกับกลุ่มองค์กรอื่นๆในชุมชน

⁷⁸พวงเพชร ทิพย์ทอง, **อิทธิพลของคุณลักษณะทางสังคมของผู้นำกลุ่มต่อภาวะการดำรงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดลพบุรี**, (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540) หน้า 114.

⁷⁹สุดใจ กรองทอง, **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์, วิทยานิพนธ์**, (ปริญญาามหาบัณฑิต : สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553) หน้า 83.

กลุ่มมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มมีกิจกรรมร่วมมือกับเครือข่ายอื่นอย่างต่อเนื่อง มีคณะกรรมการเครือข่ายเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆภายในชุมชน โดยปัจจัยทั้งสองด้านดังกล่าว เป็นปัจจัยที่ส่งผลและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเข้มแข็งของกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

มาลีรัตน์ สุกโต⁸⁰ ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอหลานสัก จังหวัดอุทัยธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผลการศึกษาพบว่า เพศ เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จะมีผลทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จมากขึ้น เนื่องจากในต่างจังหวัดยังยึดค่านิยมที่ว่าผู้ชายมีความสามารถมากกว่าผู้หญิงและความไว้วางใจที่จะให้ผู้ชายปฏิบัติงานที่มีความสำคัญมากกว่า

---

⁸⁰มาลีรัตน์ สุกโต, ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอหลานสัก จังหวัดอุทัยธานี, **วิทยานิพนธ์**, (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2543) หน้า 95.

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนที่สำคัญในการศึกษาดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการของกลุ่มชุมชนต่าง ๆ และภาคที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรียกอีกอย่างว่าเป็นการเก็บข้อมูลเชิงภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study)

การศึกษาในเชิงเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2535 อรรถกถา หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างเกณฑ์ชีวิตในการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยแนวคิด การสร้าง เครือข่าย มีส่วนร่วมของชุมชน

2. การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างองค์ประกอบและเกณฑ์ชี้วัดในการสร้าง เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืนในมิติต่าง ๆ ทั้งแนวคิดและวิธีการปฏิบัติ

3. ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ และการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดในการสร้าง เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน และความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาใน มิติต่าง ๆ

4. สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา องค์ประกอบ รูปแบบเกณฑ์ชี้วัดในการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

3.1.2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

การศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยต้องศึกษาเพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ กระบวนการสร้าง เกณฑ์ชี้วัดในการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน การพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดทั้ง ในระดับนโยบาย ปัจเจบุคคล ชุมชน องค์กรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ทำการศึกษาและคัดเลือกพระสงฆ์ องค์กร ชุมชน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นองค์กรที่มีบทบาทและความสัมพันธ์ เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

2. ศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (key-informant) ประกอบด้วยกลุ่มประชากร จำนวน 3 พื้นที่

3. ดำเนินการศึกษวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด รูปแบบ องค์ประกอบ เกณฑ์ชี้วัดใน การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืนในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดย เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

4. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ องค์ประกอบ เกณฑ์ชี้วัดในการสร้าง เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืนในมิติต่างๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมา เผยแพร่ให้ภาครัฐ คณะสงฆ์ ผู้บริหาร ประชาชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ

5. วิเคราะห์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ตามองค์ประกอบและเกณฑ์ชี้วัดในการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน รวมทั้งวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ของการทำงาน รวมถึงการสร้างเกณฑ์การปฏิบัติ (Benchmark) ที่สามารถนำไปสู่กระบวนการศึกษาที่เกี่ยวกับเกณฑ์ชี้วัดในการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ สวัสดิการอย่างยั่งยืน ในระดับต่าง ๆ ได้

6. สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และในระดับปัจเจกบุคคล

3.2 พื้นที่ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่สนาม คือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ที่จะทำการศึกษาในท้องที่ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 1 อำเภอ 2 ชุมชน , จังหวัดตราด จำนวน 1 อำเภอ 1 ชุมชน , ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และเป็นแหล่งที่มีประชาชนผู้อยู่อาศัยที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอขุนหาญ

ได้แก่ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ วัดกันทรอมใต้ , วัดกันทรอมอุดม

2. จังหวัดตราด อำเภอเขาสมิง

ได้แก่ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ วัดท่าโสม

3.2.2 ด้านกลุ่มประชากร

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) สัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) ประชากร หรือกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้มีความรู้ (Academic Sector) คือ ผู้นำทางศาสนาในพื้นที่ 4 รูป/คน ได้แก่

- 1) พระครูโกศลศาสนวงศ์
- 2) พระครูประทีปวิริคุณ
- 3) พระครูวิมลโสมนันท์
- 4) นายไพบูลย์ สมรัตน์

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติการภาคชุมชน (Community Sector) ได้แก่ ผู้นำกลุ่มสัจจะ 13 คน

- 1) นายธงศักดิ์ เพชรรัตน์
- 2) นางทองแดง มนตรีวงศ์
- 3) นางสุภาพร อระไฉ
- 4) นางสาวพิน มนตรีวงศ์
- 5) นายนิคม มนตรีวงศ์
- 6) นางธีรารมณ์ คำพินิจ
- 7) นางมารีชา เมฆคลี
- 8) นางกรรณิกา ศิริเทศ

- 9) นางสาวจิราภรณ์ อภิบาลศรี
  - 10) นางปรานอม นิยมการ
  - 11) นางวนิชยา ทวีคุณ
  - 12) นางสาวจิราวรรณ ทวีคุณ
  - 13) นางมาลัย สรวมชีพ
4. กลุ่มชาวบ้านทั่วไป (Youth Sector) ได้แก่ สมาชิกกลุ่ม 13 คน
- 1) นางสนาค สุพงษ์
  - 2) นายพิ มนตรีวงษ์
  - 3) นายประมวล สุพงษ์
  - 4) นางหวน มนตรีวงษ์
  - 5) นางวลัย เลิศศรี
  - 6) นางรัตนา สัญญาฤทธิ์
  - 7) นางกัญญา ศิริเทศ
  - 8) นายสำรวย เลิศศรี
  - 9) นางสาวกัญญารัตน์ สายสังข์
  - 10) นายอำนาจ พุทธบุรี
  - 11) นางจุฑาทิพย์ อุปเวช
  - 12) นางสาวศลิษา กลางประพันธ์
  - 13) นางสุรี พ่วงสุข

รวมผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 30 รูป/คน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังจะได้เก็บข้อมูลบางประเภทจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจัดอยู่ในส่วนของการสังเกตการณ์ประกอบกันไปด้วย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องในการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้คือ

3.3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เห็นการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมของอย่างยั่งยืน

3.3.2 การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) สำหรับ พระสงฆ์ คณะกรรมการ และสมาชิก ที่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการ อย่างยั่งยืน จำนวน 3 พื้นที่ ดังนี้

- อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
- อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

พื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 พื้นที่ และพื้นที่ในจังหวัดตราด จำนวน 1 พื้นที่ ผู้วิจัยได้กล่าวมานี้ ปรากฏรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. สัมภาษณ์ พระครูโกศลศาสนวงศ์ , ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้ , อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
2. สัมภาษณ์ พระครูประทีปวิรุณ, ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
3. สัมภาษณ์ พระครูวิมลโสมนันท์, ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิงจังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.
4. สัมภาษณ์ นายไพบุลย์ สมรัตน์, ประธานสภาวัฒนธรรม, อำเภอขุนหาญ, จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
5. สัมภาษณ์ นายธงศักดิ์ เพชรรัตน์, ประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
6. สัมภาษณ์ นางทองแดง มนตรีวงศ์ , รองประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
7. สัมภาษณ์ นางสาวพร อระไ , เภรณญิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
8. สัมภาษณ์ นางสาวพิน มนตรีวงศ์, กรรมการเงินเบิกจ่ายสมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
9. สัมภาษณ์ นางสาวนาค สุพงษ์, กรรมการสัญญาเงินกู้กลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
10. สัมภาษณ์นายพิ มนตรีวงศ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
11. สัมภาษณ์ นายประมวล สุพงษ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
12. สัมภาษณ์ นางหวน มนตรีวงศ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

13. สัมภาษณ์ นายนิคม เลิศศรี, ประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
14. สัมภาษณ์ นางมารีชา เมฆคลี, กรรมการเงินกู้กลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
15. สัมภาษณ์ นางธีราภรณ์ คำพินิจ, รองประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
16. สัมภาษณ์ นางกรรณิกา ศิริเทศ , กรรมการเงินออมกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
17. สัมภาษณ์ นางกัญญา ศิริเทศ , กรรมการเงินหุ้นกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
18. สัมภาษณ์ นางรัตนา สัญญาสุทธิ, กรรมการเงินออมกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
19. สัมภาษณ์ นางวลัย เลิศศรี , เภรณูญิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
20. สัมภาษณ์ นายสำรวย เลิศศรี, กรรมการฝ่ายสวัสดิการกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
21. สัมภาษณ์ นางสาวจิราภรณ์ อภิบาลศรี , ประธานกรรมการกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.
22. สัมภาษณ์ นางปรานอม นิยมการ , รองประธานกรรมการกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.
23. สัมภาษณ์ นางวนิชยา ทวีคุณ , เภรณูญิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.
24. สัมภาษณ์ นางมาลัย สรวมชีพ , กรรมการ/ผู้ตรวจสอบกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.
25. สัมภาษณ์ นางสาวจิรวรรณ ทวีคุณ , กรรมการกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.
26. สัมภาษณ์ นางสาวกัญญารัตน์ สายสังข์ , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.
27. สัมภาษณ์ นายอำนาจ พุทธบุรี , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

28. สัมภาษณ์ นางจุฑาทิพย์ อุปเวช , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

29. สัมภาษณ์ นางสาวศลิษา กลางประพันธ์ , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

30. สัมภาษณ์ นางสุรี พวงสุข , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ก่อนการลงเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจในเบื้องต้นว่า การรู้และเข้าใจในความเป็นมนุษย์ของผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย จะต้องอาศัยการยอมรับในความรู้และความสามารถของผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยและตอบคำถามการวิจัย จึงใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาเอกสาร (Surveying) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสำรวจ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการวิจัยในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา ปัญหา แนวทางแก้ไข การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

2. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมควบคู่กันไป ซึ่งจะกระทำโดยไม่ให้ผู้ถูกวิจัยรู้สีกว่ากำลังถูกสังเกตพฤติกรรมอยู่

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตโดยการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสังเกตและชวนพูดคุย แสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยพยายามเข้าร่วมเรียนรู้ในฐานะของคนร่วมพื้นที่ เนื่องจากการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มต่าง ๆ ของผู้ถูกวิจัยจะทำให้สังเกตเห็นการแสดงความคิดเห็น การร่วมมือในการทำงานของผู้ในกลุ่มต่าง ๆ หรือมีข้อถกเถียงกันเรื่องกลุ่ม ซึ่งได้เห็นพฤติกรรมของกลุ่ม เห็นวิธีการและกระบวนการการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน การสังเกตแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) เป็นเทคนิคการสังเกตที่ผู้วิจัยใช้ในระยะแรก ๆ ของการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่ม และการทำงานของคณะกรรมการกลุ่ม ข้อมูลที่สังเกตได้แก่ การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ปัจจัย และการวิเคราะห์

2.2.1 การสังเกตวิถีชีวิตของผู้นำ เพื่อสังเกตการณ์ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

2.2.2. การให้สมาชิกบอกเล่า หรือการให้คนในชุมชนพื้นที่การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน ความเป็นมาของหมู่บ้าน เรื่องที่ชุมชนภาคภูมิใจ การจัดทำแผนภาพต่าง ๆ

2.2.3 การสำรวจพื้นที่ การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้นั่งพูดคุยกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการ สมาชิก ซึ่งเป็นคนที่เคยเป็นเจ้าของพื้นที่ให้ช่วยกันเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน อันจะทำให้ทราบถึงปัญหาของกลุ่ม ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน

3. การสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

3.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย มีการถ่ายภาพและใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวกับ การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ปัจจัย และการวิเคราะห์

3.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ โดยตั้งคำถามแบบปลายเปิด เป็นคำถามที่กว้าง เพื่อให้เกิดคำตอบและคำถามที่หลากหลายในประเด็นที่ศึกษา ภายใตกรอบแนวคิดและตามความมุ่งหมายของการวิจัย

3.3 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูลทั่วไป เช่น ข้อมูลบริบทของพื้นที่ ความเป็นมา การดำรงชีวิต การสนับสนุนหรือการร่วมมือกัน และกระบวนการ

3.4 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จะเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ดำเนินการต่อเนื่องจากการเข้าไปพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยมีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร หน่วยงาน ซึ่งการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเบื้องต้น สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเพื่อศึกษาวิจัยข้อมูลในระดับอีกต่อไปได้

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการได้มาของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งใช้ความเคลื่อนไหวของกลุ่มเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็น และทัศนะของตนเองออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ เป็นกระบวนการกลุ่มที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้รู้ ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางของคำถามไว้ล่วงหน้าเป็นหัวข้อกว้าง ๆ ตามกรอบที่จะศึกษาเป็นคำถามลักษณะปลายเปิดโดยทำเวทีให้มีบรรยากาศเป็นกันเองมากที่สุด แต่ละคนจะนั่งล้อมวงและทำงานที่ตนเองถนัดบนสื่อพื้นเดียวกัน บางทีก็พูดคุยทักทายกันอย่างออกรสในขณะทำงาน ดังนั้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมวงสนทนาได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และบรรยากาศให้เป็นกันเอง ผู้วิจัยจะโยนคำถามเข้าในวงสนทนาอยู่เป็นระยะ และจะคอยดูอารมณ์ของผู้ร่วมวงสนทนาควบคู่กันไปและจะไม่เป็นทางการจนเกินไปนักเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาทุก

คนในกลุ่มมีความรู้สึกสบายใจที่จะร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นสนับสนุน ซึ่งเป็นลักษณะของกลุ่มที่มีการตอบโต้และโต้แย้งกันได้ดีที่สุดในลักษณะที่เปิดกว้าง เป็นกลุ่มที่เหมาะสมต่อการจุดประเด็น สำหรับประเด็นสำคัญที่จะนำมาสนทนา คือ การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การแจกแบบสอบถาม เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

(1) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย

(2) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญ กล่าวคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ และการละเล่น เน้นการนำผลการวิเคราะห์มาเผยแพร่สู่สังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน คณะสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับต่างๆ

(3) วิเคราะห์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเชื่อมโยงการส่งเสริมชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน

(4) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบมีโครงสร้าง มาทำการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานกับระดับการปฏิบัติที่มีต่อการสร้างและการใช้ตัวชี้วัดด้านการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

(5) นำผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และแนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปประยุกต์ในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และปัจเจกบุคคล

(6) สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชน รวมไปถึงการสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน เพื่อให้เห็นรูปแบบ กระบวนการ และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ชุมชน องค์กร และปัจเจกบุคคลต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน” โดยข้อมูลที่ได้เป็นการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดั้งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในบทที่ 3 และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปโดยการยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักและสรุปข้อมูลการวิจัยในลักษณะการพรรณนาความ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 4.1 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 4.2 ผลการศึกษาการสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- 4.3 ผลการวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน

4.1 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

4.1.1 เครือข่ายพระสงฆ์ ซึ่งเครือข่ายพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ดังนี้

1) พระสงฆ์ที่เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มนั้นๆจะมาเป็นประธานการประกอบกิจกรรมทำบุญตามพิธีกรรมทางศาสนาและฝ่ายประชาชนเมื่อทำบุญตักบาตรเสร็จก็ดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยมีคณะกรรมการเป็นผู้ทำงานและตรวจสอบความถูกต้องด้านการเงินทั้งการกู้ การออม การคืนเงินกู้ และสวัสดิการ การประชุมดำเนินกิจกรรมการออมและการกู้ยืมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มักจะใช้พื้นที่หรือศาลาอเนกประสงค์ของวัดในชุมชนนั้นๆเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม¹

2) พระสงฆ์ ปลุกฝังทัศนคติและแนวธรรมะปฏิบัติที่ถูกต้องในการดำรงชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และเป็นศูนย์รวมใจเชื่อมโยงสายใยของคนให้มาร่วมในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน²

3) พระสงฆ์มีการส่งเสริมทางกลุ่มสัจจะเพื่อประโยชน์ของชุมชน ในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในเชิงพื้นที่หรือประเด็นความสนใจ และเสริมหนุนชุมชนที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มต่าง ๆ อยู่แล้ว ให้มีขีดความสามารถในการพัฒนามากขึ้น โดยการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความ

---

¹สัมภาษณ์ พระครูโกศลศาสนวงศ์ , ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้ , อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

² สัมภาษณ์ พระครูวิมลโสมนันท์, ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิงค์จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

เดือดร้อนของชุมชน เช่น การช่วยเหลือชาวบ้านที่จะถูกยึดที่ทางกลุ่มได้ไปช่วยซื้อที่ดินไว้ แล้วค่อยใช้หนี้ทางกลุ่มอีกที และการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกโดยทำโครงการปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์ ลานตากผลผลิต โรงสี กองทุนปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น³

4.1.2 เครือข่ายกลุ่มมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) นั้นมี

เครือข่ายกับมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งเครือข่ายของ เครือข่ายกลุ่มมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) มีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ดังนี้

1) การประสานงานหน่วยงาน/กลุ่มเพื่อสร้างเครือข่าย ทางวิทยาลัยสงฆ์และคณะกรรมการและสมาชิกต้องวางแผนร่วมกันในการกำหนดหน่วยงาน หรือกลุ่มที่จะสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือข่าย โดยมุ่งเน้นที่ กลุ่มที่มีอยู่แล้วในพื้นที่⁴ ได้แก่ กลุ่มสตรี หรือกลุ่มอาชีพต่างๆในพื้นที่ เช่น กลุ่มผู้ปลูกทุเรียน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มกองทุนเงินล้าน เพื่อประสานงานขอหารือในประเด็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินการ โดยทุกกลุ่มจะต้องหารือในประเด็นที่ต้องการความร่วมมือ และสามารถดำเนินงานร่วมกันได้ในบริบท และหลักการของกลุ่ม โดยมีหลักการสำคัญที่ว่า กลุ่มสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีเอกภาพ และความสัมพันธ์ หรือการขับเคลื่อนเครือข่ายจะต้องดำเนินการด้วยความเห็นชอบของสมาชิกกลุ่มและเน้นที่ผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลัก

2) มีบทบาทในการจัดการองค์ความรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน เป็นพี่เลี้ยงที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการเข้ามีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์⁵

3) วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ได้วางนโยบายและแผนพัฒนาการสร้างเครือข่ายของกลุ่มสัจจะ ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกลุ่มในพื้นที่ ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

4) ทางวิทยาลัยสงฆ์ ได้ส่งตัวแทนมาของสถานศึกษาเข้าร่วมการฝึกอบรม และให้ความรู้กับกลุ่มสัจจะและมีการทำกิจกรรมร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการถอดบทเรียน

³ สัมภาษณ์ พระครูประทีปวิระคุณ, ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอนายูง จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

⁴ สัมภาษณ์ นายธงศักดิ์ เพชรรัตน์, ประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอนายูง จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

⁵ สัมภาษณ์ นางกรรณิกา ศิริเทศ, กรรมการเงินออมกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอนายูง จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถให้กับกลุ่มผู้ได้เข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะ แล้วยังนำบทเรียนนั้นกลับไปใช้ในชีวิต⁶

4.1.3 เครือข่ายกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ 5 กองทุนคือ กองทุนเงินล้าน กองทุนออมเพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กองทุนร้านค้าชุมชน ซึ่งเครือข่ายของกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ดังนี้

1) การส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน ในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในเชิงพื้นที่หรือประเด็นความสนใจ และเสริมหนุนชุมชนที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มต่าง ๆ อยู่แล้ว ให้มีขีดความสามารถในการพัฒนามากขึ้น โดยการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทางกองทุนช่วยสนับสนุนการเงินเพื่อเอื้ออำนวยให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมสนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง⁷

2) ส่งเสริมให้กลุ่มปราชญ์ กลุ่มแกนนำและผู้รู้ ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ควบคู่กับการค้นหาผู้นำตามธรรมชาติรุ่นใหม่ที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเพียร และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้เป็นพลังขับเคลื่อนและขยายผลกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนในวงกว้างและระยะยาว⁸

3) สนับสนุนการระดมทุนในชุมชนเพื่อการออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ การออมวันละบาท ฯลฯ เพื่อเป็นแหล่งทุนในการพัฒนาอาชีพและจัดสวัสดิการขั้นต้นของชุมชน ควบคู่กับการสร้างวินัยในการใช้จ่าย รวมไปถึงการส่งเสริมให้มีการออมสินทรัพย์อื่น ๆ ของคนในชุมชน เพื่อช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต เช่น การทำยาสมุนไพร ทอผ้า การทำไม้กวาด⁹

⁶สัมภาษณ์ นางสาวจิราภรณ์ อภิบาลศรี , ประธานกรรมการกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

⁷สัมภาษณ์ นางสุภาพร อระไ , เภรณญิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

⁸สัมภาษณ์ นายไพบูลย์ สมรัตน์, ประธานสภาวัฒนธรรม, อำเภอขุนหาญ, จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

⁹สัมภาษณ์ นางสาวพิน มนตรีวงศ์, กรรมการเงินเบิกจ่ายสมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

4.1.4 เครือข่ายกลุ่มเทศบาล ซึ่งมีเครือข่ายของกลุ่มเทศบาลอยู่ 3 กลุ่ม คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล ซึ่งเครือข่ายของ กลุ่มเทศบาล มีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ดังนี้

1) ส่งตัวแทนของหน่วยงานไปให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี เอกสาร หลักฐานต่างๆ ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ให้ความชัดเจนชัดเจนเป็นปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้ ปัจจุบันมีบางกลุ่มใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย ในการลงบัญชีและจัดระบบฐานข้อมูลของกลุ่ม เมื่อก่อนทำบัญชีแบบใช้สมุดจดบันทึกซึ่งอาจทำให้ข้อมูลมีการสูญหายได้¹⁰

2) พัฒนาระบบข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลศักยภาพชุมชนในประเด็นต่าง ๆ อาทิ สถานะของกลุ่มต่าง ๆ กิจกรรมของชุมชนทุนทางเศรษฐกิจ กิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นต้น โดยจัดทำเป็นแผนที่ทุนของชุมชนที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกและนำไปใช้เป็นฐานในการจัดการทรัพยากรของชุมชนและกำหนดทางเลือกการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต¹¹

3) เตรียมความพร้อมและยกระดับการพัฒนาคุณภาพบริการ ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดบริการทางสังคมขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนแต่ละช่วงวัยและวิถีชีวิตในชุมชน เช่น การจัดศูนย์เด็กเล็กในชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเอื้อต่อการส่งเสริมบทบาทพ่อแม่ การจัดบริการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน การดูแลสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน การให้ความช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนพิการผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น รวมทั้งการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนนำอยู่แบบองค์รวมที่มุ่งสู่ความสะอาด สงบ สะดวก ความปลอดภัย และความมีระเบียบวินัย¹²

4) ให้การสนับสนุนการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม คือ จะต้องปฏิบัติงานในลักษณะอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในชุมชนเกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันด้วยดี การติดต่อสื่อสารที่ดี จึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย¹³

¹⁰ สัมภาษณ์ นางสาวนาค สุพงษ์, กรรมการสัญญาเงินกู้กลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563

¹¹ สัมภาษณ์ นางปรานอม นิยมการ , รองประธานกรรมการกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

¹² สัมภาษณ์ นางวนิชยา ทวีคุณ , เภรณญิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

¹³ สัมภาษณ์ นางทองแดง มนต์วิงษ์, รองประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

4.1.5 เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่ ซึ่งมีเครือข่ายของกลุ่มอยู่ 2 กลุ่มคือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดบ้านไพร่ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโพธิ์น้อยและมีสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิตของหมู่บ้าน ซึ่งเครือข่ายของ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่มีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายของ เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ดังนี้

1) ดำเนินการทางการเงิน ส่งเสริมให้สมาชิกนำเงินมาออมทรัพย์ในรูปของเงินค่าหุ้น โดยจะต้องมาสะสมเงินหุ้นอย่างสม่ำเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสมทรัพย์” เพื่อเป็นกองทุนสำหรับ สมาชิกที่เดือดร้อนให้กู้ยืมเมื่อถึงคราวจำเป็น สมาชิกต้องมีหน้าที่นำเงินมาฝากไว้กับกลุ่มเป็นเงินที่ นอกเหนือจากการสะสมของสมาชิก เพื่อเป็นการระดมทุน และสมาชิกจะได้รับผลตอบแทนในรูป ดอกเบี้ย

2) รวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูลกลุ่ม กำหนดแนวทางและกิจกรรม การพัฒนาพื้นที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยการคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญาวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยนำข้อมูลชุมชน มาวิเคราะห์หาปัญหาและสาเหตุค้นหา ทางออก นำไปทดลองปฏิบัติจริงบนฐานองค์ความรู้และศักยภาพของชุมชน ศึกษางานแลกเปลี่ยน เรียนรู้จากเครือข่าย และจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม¹⁴

3) ริเริ่มและเป็นแกนนำจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ของกลุ่ม โดยเฉพาะกิจกรรมที่เชื่อมโยง บทบาทระหว่างบ้าน สถาบันศาสนา โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างเครือข่ายการดูแล ค้ำครอง การจัดสวัสดิการสังคมภายในชุมชน รวมถึงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทุกประเภท และดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) จำทำเอกสาร ทะเบียน บัญชีสมุดสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ได้จัดทำ เอกสาร เกี่ยวประวัติของสมาชิก และจัดทำสมุดออม โดยทางกลุ่มได้แบ่งสมุดเป็น สมุดเงินฝากจะ เป็นสีเขียว,เหลือง ส่วนสมุดกู้เงินจะใช้เป็นสีน้ำตาล เพื่อความสะดวกในการลงข้อมูลหรือการบันทึกที่ ถูกต้อง

5) การจัดสวัสดิการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ต้องนำเงินจากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี มาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การรักษาพยาบาล ฌาปนกิจสงเคราะห์ ทุนการศึกษา ทุนสาธารณประโยชน์ ฯลฯ

6) มีการติดตามการทวงหนี้ ทางกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้และวัดกันทรอม อุดม มีการติดตามและการทวงหนี้โดยให้คณะกรรมการ แจ้งรายการที่ต้องชำระหนี้ให้กับผู้ที่กู้ยืม

¹⁴ สัมภาษณ์ นางสาวศลิษา กลางประพันธ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัด ตราด, 9 ธันวาคม 2563.

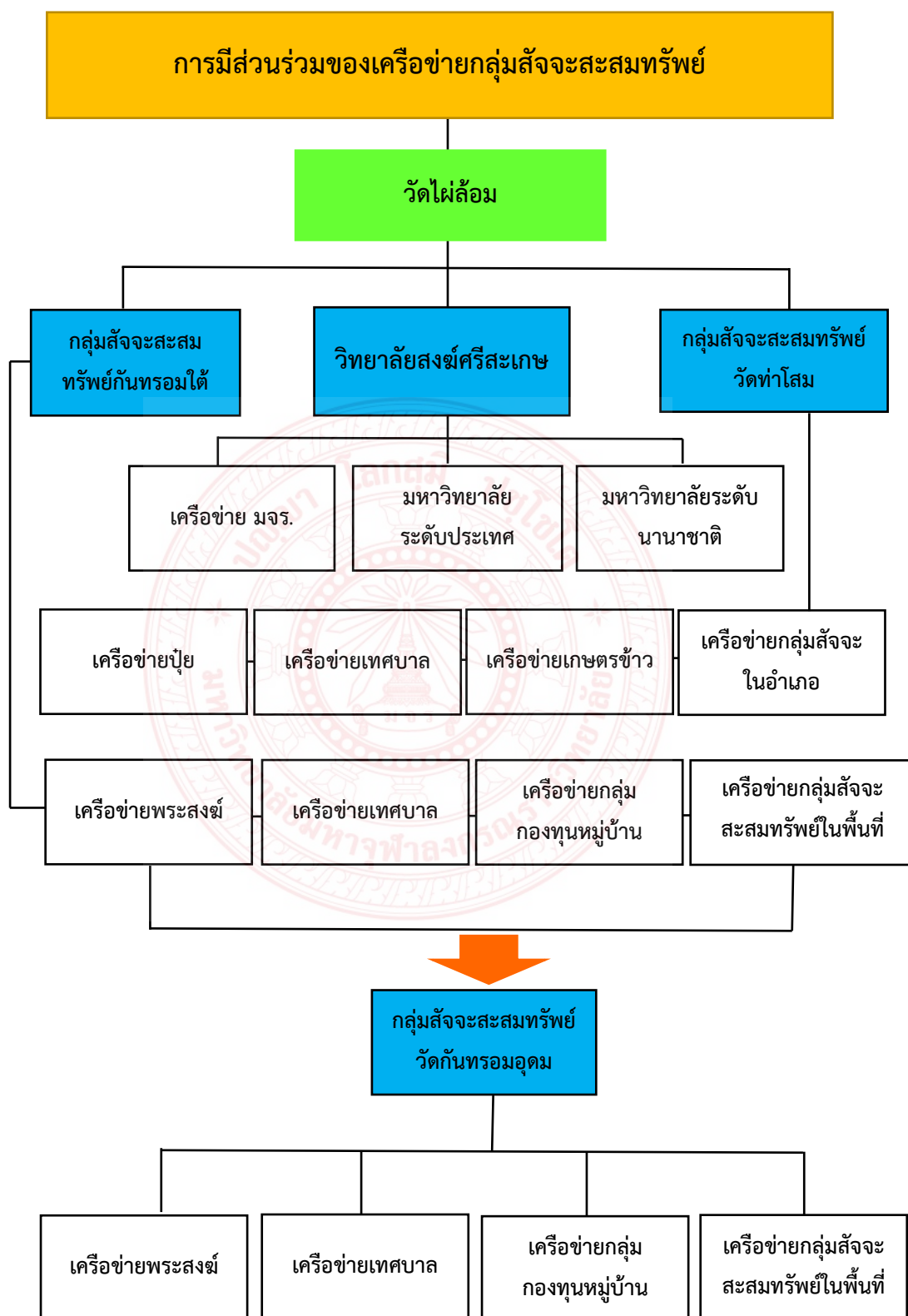
พอถึงเวลาก็จะได้มาชำระ ส่วนกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม จะให้สมาชิกในกลุ่มช่วยทวงหนี้ เพราะถ้าคนที่กู้ไม่มาใช้หนี้ ทางคณะกรรมการจะไม่ปล่อยกู้ให้กับสมาชิกท่านอื่นอีก¹⁵

7) พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และจัดทำตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มในมิติต่าง ๆ เช่น ตัวชี้วัดความสุขของสมาชิก ทั้งความสุขภายในจิตใจ และความสุขภายนอก เช่น การมีครอบครัวอบอุ่น การมีปัจจัยสี่พอเพียง การมีหลักประกันในชีวิต เป็นต้น¹⁶

¹⁵ สัมภาษณ์ นางมาริษา เมฆคลี, กรรมการเงินกู้กลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

¹⁶ สัมภาษณ์ นางกัญญา ศิริเทศ , กรรมการเงินกู้กลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

รูปภาพที่ 4.1 แสดงถึงการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

4.2 ผลการศึกษา การสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลแล้วถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม จนได้แนวคิด และวิธีการทำงาน รวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสมแล้ว วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ในฐานะสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และเป็นต้นสังกัดของนักวิจัย จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในการขับเคลื่อนการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งได้เห็นบทบาทของหน่วยงานและพระสงฆ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ดังนี้

4.2.1 บทบาทพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

1) พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ซึ่งมี 3 ขั้นตอน ขั้นแนะนำเตรียมการ ขั้นก่อตั้งกลุ่ม ขั้นดำเนินการ

2) พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มีคุณธรรม จริยธรรม เช่น สอนให้มีสัจจะ โดยมีการกำหนดร่วมกันว่า กลุ่มจะเปิดทำการวันที่ ..... ของทุกเดือน เมื่อถึงเวลาทำการของกลุ่ม สมาชิกทุกคนจะต้องรักษาสัจจะ คือ มาส่งเงินกับกลุ่มและร่วมทำกิจกรรมของกลุ่ม¹⁷

3) พระสงฆ์ที่เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มนั้นๆจะมาเป็นประธานการประกอบกิจกรรมทำบุญตามพิธีกรรมทางศาสนาและฝ่ายประชาชนเมื่อทำบุญตักบาตรเสร็จก็ดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยมีคณะกรรมการเป็นผู้นำทำงานและตรวจสอบความถูกต้องด้านการเงินทั้งการกู้ การออม การคืนเงินกู้ และสวัสดิการ การประชุมดำเนินกิจกรรมการออมและการกู้ยืมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มักจะใช้พื้นที่หรือศาลาอเนกประสงค์ของวัดในชุมชนนั้นๆเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม¹⁸

4) พระสงฆ์มีการส่งเสริมทางกลุ่มสัจจะจะทำเพื่อประโยชน์ของชุมชน ในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในเชิงพื้นที่หรือประเด็นความสนใจ และเสริมหนุนชุมชนที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มต่าง ๆ อยู่แล้ว ให้มีขีดความสามารถในการพัฒนามากขึ้น โดยการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เช่น การช่วยเหลือชาวบ้านที่จะถูกยึดที่ทางกลุ่มได้ไปช่วยซื้อที่ดินไว้ แล้วค่อยใช้หนี้ทางกลุ่มอีกที และ การส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกโดยทำโครงการปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์ ลานตากผลผลิต โรงสี กองทุนปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น เป็นการฝึกหัดการดำเนินธุรกิจในระบบกลุ่ม โดยมุ่งหวัง

¹⁷สัมภาษณ์นายพิ มนตรีวงศ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอบุณฑล จ.ศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

¹⁸สัมภาษณ์ นายนิคม เลิศศรี, ประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอบุณฑล จ.ศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

ผลกำไรเพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ยังสนับสนุนเงินกู้ให้กับสมาชิกที่เป็นชาวบ้านในชุมชน กลุ่มอาชีพ หรือ กลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นำไปเป็นเงินทุนในการลงทุนในการประกอบอาชีพ¹⁹

4.2.2 บทบาทสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษามีบทบาทในการสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

1) วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ในฐานะสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และเป็นต้นสังกัดของนักวิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในการขับเคลื่อนการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

2) วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ได้วางนโยบายและแผนพัฒนาการสร้างเครือข่ายของกลุ่มสัจจะ ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกลุ่มในพื้นที่ ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

3) ทางสถานศึกษา ได้ส่งตัวแทนมาของสถานศึกษาเข้าร่วมการฝึกอบรม และให้ความรู้กับกลุ่มสัจจะและมีการทำกิจกรรมร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการถอดบทเรียนซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถให้กับกลุ่มผู้ได้เข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะ แล้วยังนำบทเรียนนั้นกลับไปใช้ในชีวิต²⁰

4) ทางสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มสัจจะโดยทางสถานศึกษาให้บุคลากรและนักเรียนมีการออมเงินกับกลุ่มสัจจะ โดยออมวันละบาท²¹

5) กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการและประเมิน ผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

4.2.3 บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล มีบทบาทในการสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

1) ทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล ได้ส่งตัวแทนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี เอกสาร หลักฐานต่างๆของกลุ่มชัดเจนเป็นปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้ ปัจจุบันมี

¹⁹ สัมภาษณ์ นายสำรวย เลิศศรี, กรรมการฝ่ายสวัสดิการกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอนาทม จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

²⁰ สัมภาษณ์ นางสาวกัญญารัตน์ สายสังข์ , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

²¹ สัมภาษณ์ นางจุฑาทิพย์ อุบเวช , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

บางกลุ่มใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย ในการลงบัญชีและจัดระบบฐานข้อมูลของกลุ่ม เมื่อก่อนทำบัญชีแบบใช้สมุดจดบันทึก²²

2) ทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล ได้ให้ความร่วมมือกับกลุ่มสัจจะ โดยการอนุญาตให้ทางกลุ่มสัจจะตั้งที่ทำการถาวรและให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้าง²³

3) มีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม คือ จะต้องปฏิบัติงานในลักษณะอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในชุมชนเกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันด้วยดี การติดต่อสื่อสารที่ดี จึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย²⁴

4) ทางการบริหารส่วนตำบล(อบต.) ส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล ได้จัดหางบประมาณในการจัดโครงการ วิทยากร ร่วมกับวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการอบรม เช่น จัดโครงการเกี่ยวกับการทำยาสมุนไพร ทอผ้า เครื่องจักสาน²⁵

4.2.4 บทบาทเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่ พบว่า เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่ มีบทบาทในการสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

1) ทางเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาคณะกรรมการและสมาชิก โดยการจัดฝึกอบรม สัมมนา จัดเวทีประชาคม/เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดศึกษาดูงาน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่ม²⁶

2) กำหนดให้มีการประชุมเพื่อทบทวนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการรวมทั้งการจัดแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายแต่ละคนให้ชัดเจน

3) กลุ่มกำหนดให้กรรมการแต่ละคนสรุปผลการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ในการประชุมแต่ละครั้ง เพื่อให้คณะกรรมการสามารถตรวจสอบตนเองว่า ได้ทำงานตามหน้าที่หรือไม่²⁷

²² สัมภาษณ์ นางมาลัย สรวมชีพ , กรรมการ/ผู้ตรวจสอบกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอลำดวน จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

²³ สัมภาษณ์ นายอำนาจ พุทธิบุรี , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอลำดวน จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

²⁴ สัมภาษณ์ นางสาวจิรวรรณ ทวีคุณ, กรรมการกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอลำดวน จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

²⁵ สัมภาษณ์นายพิ มนต์วีรังษ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอลำดวน จังหวัดตราด, 2 มิถุนายน 2563.

²⁶ สัมภาษณ์ นายประมวล สุพงษ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอลำดวน จังหวัดตราด, 2 มิถุนายน 2563.

²⁷ สัมภาษณ์ นางสาวสุรี พวงสุข , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอลำดวน จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

4) การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จะเป็นการใช้การมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนช่วยกันแก้ไขปัญหาด้วยตนเองก่อน กลุ่มจึงมักมีความเข้มแข็ง เสียสละ และคอยช่วยเหลือกันละกัน สมาชิกกลุ่มต้องมีสัจจะในการออมเงิน ยืมเงินและคืนเงินตามกำหนดทุกเดือน กลุ่มจึงสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน นอกจากกิจกรรมการออมเงินและกู้ยืมแล้วหรือต่อมามากจะถูกระบุว่ากองทุนการเงินชุมชน สมาชิกกลุ่มยังได้รวมกลุ่มขยายกิจกรรมชุมชน ดังนี้

- ธุรกิจชุมชน โดยการจัดจำหน่ายสินค้าจำเป็นในการครองชีพและประกอบอาชีพ ซึ่งมีผลให้เกิดธุรกิจชุมชนในกลุ่มอื่นๆ ตามมา เช่น ร้านค้าชุมชนสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม²⁸

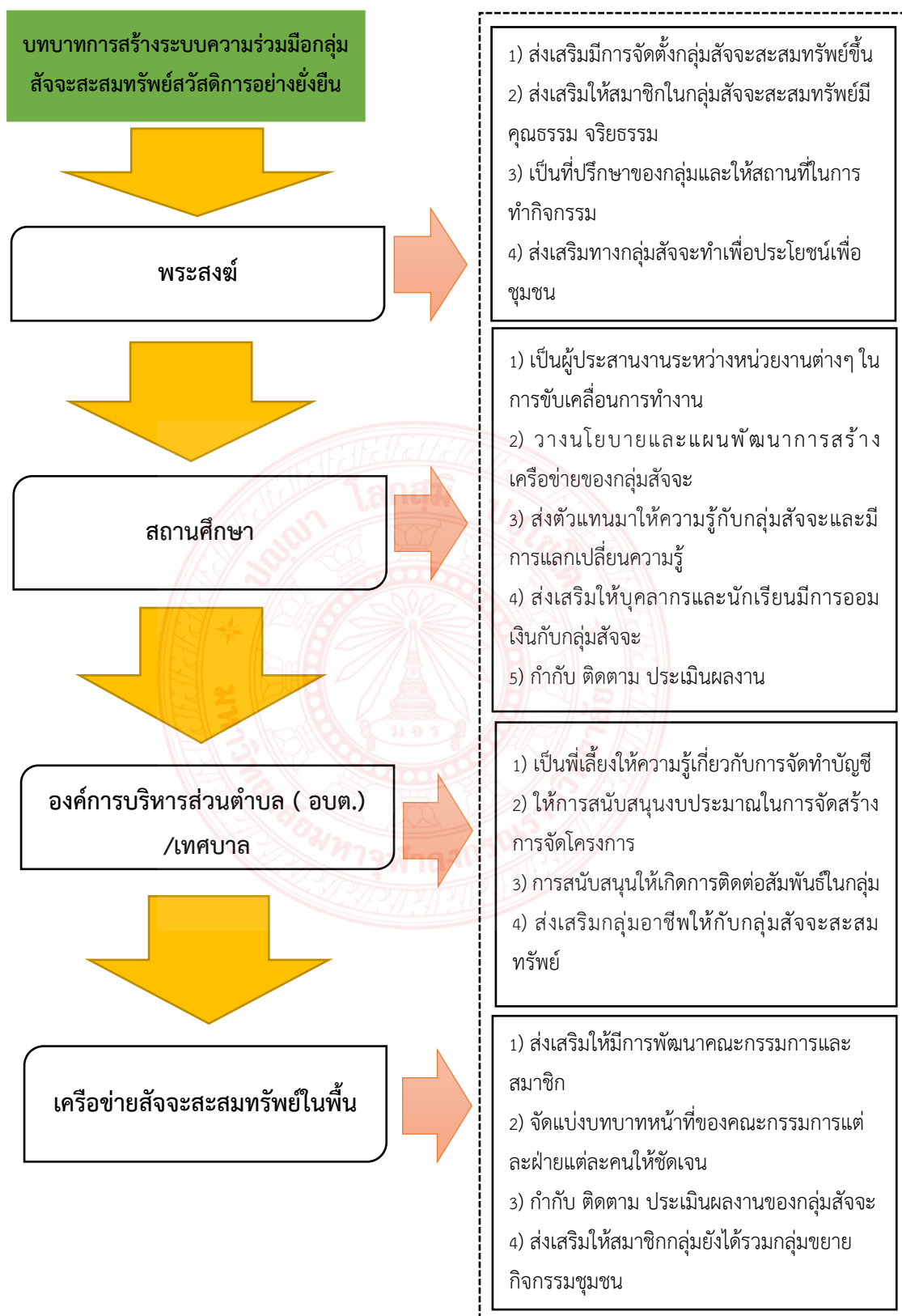
- กิจกรรมกองทุนพึ่งตนเอง โดยการรวบรวมเงินจากการบริจาคของกลุ่มต่างๆ และจากบุคคลภายนอก จากเงินสวัสดิการ และจากการจำหน่ายเอกสาร เข้าเป็นกองทุน เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมจำเป็น เช่น การสัมมนา ศึกษาดูงาน เพื่อขยายเครือข่าย ฯลฯ²⁹

- กองทุนจุลินทรีย์เพื่อการพัฒนาเกษตรยั่งยืน เพื่อสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตที่ไร้สารพิษ และสร้างจิตสำนึกดูแลสิ่งแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนโดยการขยายพื้นที่การผลิตที่ใช้จุลินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมี ด้วยการสนับสนุนเงินแก่กลุ่มเกษตรกรนำร่องที่ได้รับคัดเลือก เพื่อทดลองวิธีการดังกล่าว ด้วยการสนับสนุนเงินและคืนทุนพร้อมค่าตอบแทนให้แก่กลุ่ม เมื่อได้ผลผลิตเพื่อขยายงานต่อไปในเขต (อำเภอ) ของตน³⁰

²⁸ สัมภาษณ์ นางทวน มนต์วิงษ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

²⁹ สัมภาษณ์ นางวลัย เลิศศรี , เภรณิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

³⁰ สัมภาษณ์ นางรัตนา สัญญาฤทธิ์, กรรมการเงินออมกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

รูปภาพที่ 4.2 แสดงถึงบทบาทในการสร้างความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

4.3 ผลการวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน

หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลแล้วถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม จนได้แนวคิด และวิธีการทำงาน รวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสมแล้ว วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ในฐานะสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และเป็นต้นสังกัดของนักวิจัย จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในการขับเคลื่อนการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยดำเนินการร่วมกับ การสร้างรูปแบบการพัฒนาและยกระดับสวัสดิการชุมชน โดยมีลำดับการทำงานดังนี้

1. ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

กลุ่มเป้าหมาย : - คณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้

- คณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมอุดม
- ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น /ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ผลที่ได้รับ : สภาพการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ความต้องการของแต่ละหน่วยงาน แนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทบาทการทำงานของแต่ละส่วนงาน

สถานที่ : ศาลาวัดกันทรอมใต้ อำเภอนาทม จังหวัดศรีสะเกษ วันที่ 2 มิถุนายน 2563

2. ประชุมคณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ วัดกันทรอมใต้ และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมอุดม อำเภอนาทม จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม จังหวัดตราด

กลุ่มเป้าหมาย : - คณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้

- คณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมอุดม
- ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น /ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ผลที่ได้รับ : - ผลการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มจากการทำ SWOT Analysis

- (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- รูปแบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ (แบ่งกลุ่ม)

สถานที่ : ศาลาวัดกันทรอมใต้ อำเภอนาทม จังหวัดศรีสะเกษ วันที่ 15 - 16 ธันวาคม 2563

การสร้างระบบความร่วมมือการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการชุมชน อย่างยั่งยืน พบว่า ปัญหา และอุปสรรค การสร้างระบบความร่วมมือการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในกลุ่มยังน้อยเนื่องจาก สมาชิกส่วนใหญ่สมัครเพื่อต้องการยืมเงินจากกลุ่ม และสวัสดิการของกลุ่มเท่านั้น ยังมองว่าการร่วมกิจกรรมในกลุ่มยังไม่ค่อยมีผลกับตนเองเท่าไร ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการอบรมหรือการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม ส่วนมากจะปฏิบัติตามความคิดของผู้นำเพียงอย่างเดียว เพราะถือว่าให้อำนาจในการตัดสินใจกับคณะกรรมการแล้ว และอีกอย่างหนึ่งสมาชิกบางคนไม่มีเวลาร่วมกิจกรรมของกลุ่ม เพราะต้องไปทำงานของตนให้เสร็จก่อนไม่เช่นนั้นวันนั้นก็จะขาดรายได้ไปอีกหนึ่งวัน³¹ เช่น กริตยางพารา ดังนั้น กลุ่มควรตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของการมีส่วนร่วม ว่ามีความสำคัญอย่างไร ส่งผลต่อความสำเร็จของการทำงานหรือไม่ หากมองเห็นถึงปัญหาดังนี้แล้วก็จะนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาให้ดีขึ้น

พระอธิการมนัส ชันติธมโม ในฐานะประธานผู้ก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัด จันทบุรี ซึ่งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นกลุ่มออมทรัพย์ของชาวบ้าน ตั้งขึ้นโดยคณะสงฆ์ใน จังหวัด จันทบุรี และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อเป็นกองทุนการเงินและกองทุนสวัสดิการของ ชุมชน โดยให้การดูแลสมาชิก เมื่อ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และส่งเสริมการศึกษา พัฒนาอาชีพและธุรกิจ ชุมชน โดยยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติ และแนวพระราชดำริ "เศรษฐกิจ พอเพียง" มาเป็นแนวทางในการพัฒนา จนเป็นที่ศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในวันนั้นและได้เชิญชวน ตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ขึ้นเพื่อสร้างฐานกองทุนการเงินชุมชนที่มีการออม การกักตุน และนำดอกผลที่ได้มาเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกเมื่อเจ็บป่วยและเสียชีวิต เริ่มต้นตั้งกลุ่มมีสมาชิกเริ่มต้นจำนวน 108 คน มีเงินออม 6,810 บาท พร้อมกับการเริ่มต้นการบริหารงานของกลุ่ม โดยการเลือกชาวบ้านเป็น คณะทำงานบริหารกลุ่มในรูปแบบของคณะกรรมการ และค่อยๆ ขยายกลุ่มไปตามวัดต่างๆ จนกระทั่ง ปัจจุบันเป็นระยะเวลา 20 ปี กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จันทบุรีมีจำนวนสมาชิก 79,494 คน จำนวนกลุ่ม กลุ่มสัจจะ 167 ดำเนินกิจกรรมอยู่ในวัด 88 วัด มีเงินหมุนเวียนในระบบของกลุ่มสัจจะฯประมาณ 1,700,000,000 บาท(ข้อมูลเดือนมิถุนายน 2560) ขยายครอบคลุมทั้งจังหวัดและกลายเป็นองค์กร เงินฐานรากสำคัญให้แก่ประชาชนในชุมชนโดยใช้หลักธรรมในศาสนาพุทธ หลักเศรษฐกิจพอเพียงและหลักประชาธิปไตยของสมาชิกชุมชนนั้นๆ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของในการสร้างความ มั่นใจและแรงศรัทธาให้ดำรงอยู่ภายในกลุ่มสมาชิก โดยมีพระภิกษุเป็นที่ปรึกษา ช่วยแก้ปัญหาในเวลา ที่จำเป็นและได้พยายามจัดกิจกรรมที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ ปัญหาจิตใจตลอดจนการดำเนินชีวิตตามวิถีแบบชาวบ้านได้

³¹สัมภาษณ์ นางธีราภรณ์ คำพินิจ, รองประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอนายูง จังหวัด ศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

จากการศึกษา พระครูสุวรรณโพธิ์ธรรม (มนัส ขนติธมโม) เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทองผู้ก่อตั้งกลุ่มองค์กรการเงินชุมชนชื่อกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จันทบุรีเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการทำกิจกรรมทางสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นต้นแบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ใน จังหวัดจันทบุรี พบว่า การบริหารองค์กรและเครือข่าย กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดจันทบุรี เป็นรูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรที่เริ่มจากจุดเล็กๆคือกลุ่มสัจจะของแต่ละวัด ซึ่งเมื่อมีขนาดและกิจกรรมเพิ่มขึ้นก็ขยายโครงสร้างเป็นเครือข่ายเขตหรืออำเภอและจังหวัด การบริหารองค์กรชุมชนของกลุ่มสัจจะนั้นใช้หลักคิดสำคัญคือ การบริหารจากรากฐานขึ้นสู่ข้างบน เมื่อฐานรากมั่นคง เข้มแข็ง ส่วนบนเข้มแข็ง คนเข้มแข็ง ชุมชนและสังคมเข้มแข็ง ส่วนการบริหารงานกลุ่มใช้การบริหารงานแบบวันเดียวเสร็จ (One Day Stop) คือ การทำงานทุกอย่างให้แล้วเสร็จภายในวันเดียว การบริหารจัดการองค์กรชุมชนการเงินที่เรียบง่ายเรียนรู้และเติบโตไปพร้อมๆกันด้วยการจัดประชุมสัจจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชนโดยมิได้ยึดติดให้วัดโพธิ์ทองเป็นศูนย์กลางของการจัดการทุกอย่างซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การใช้หลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของสมาชิก

พระอธิการมนัส ขนติธมโมและคณะกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ได้พัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มเป็นแบบเครือข่าย 3 ระดับ ได้แก่ 1.ระดับกลุ่มหรือระดับวัด 2.ระดับเขต และ 3.ระดับจังหวัด เพื่อให้มีการช่วยเหลือและตรวจสอบกันเป็นเครือข่ายดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระดับกลุ่มหรือวัด เป็นกลุ่มระดับเริ่มต้นที่เกิดขึ้นจากผลการประชุมชี้แจงและจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ซึ่งมีประชาชนในชุมชนสมัครเป็นสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มและมีการเลือกตั้งคณะทำงานกลุ่มสัจจะฯ จากสมาชิกที่เสียสละเป็นผู้แทนช่วยเหลืองานของกลุ่มในวันจัดตั้งกลุ่ม คณะทำงานกลุ่มสัจจะมีหน้าที่บริหารจัดการการออมและการกั๊ยมเงินและสวัสดิการในการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมกลุ่มเดือนละครั้ง คณะทำงานกลุ่มสัจจะมีวาระการบริหารจัดการกลุ่ม 1 ปี ซึ่งกลุ่มส่วนใหญ่ต้องมีการแผยต่างๆ

ระดับเขต เป็นเครือข่ายของระดับกลุ่ม/วัดในระดับอำเภอที่รวมตัวกันมาช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในเขตพื้นที่หรืออำเภอ ปัจจุบันมี 7 เขต มีกรรมการมาจากผู้แทนระดับกลุ่มและมีหน้าที่จัดประชุมระดับเขตทุกเดือนโดยหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ เพื่อแลกเปลี่ยนผลการทำงานของแต่ละเขตและภายในของเขตที่เป็นเจ้าภาพจะต้องรายงานระดับกลุ่ม/วัดทุกกลุ่มที่สังกัดอยู่ในระดับเขต นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อตรวจสอบความโปร่งใสของทุกกลุ่ม

ระดับจังหวัด เป็นเครือข่ายของระดับเขตที่รวมกันขึ้นเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือการบริหารจัดการในภาพกว้างของทั้งระดับกลุ่มและเขตให้มีความเชี่ยวชาญ โปร่งใสและ

น่าเชื่อถือ รวมทั้งเป็นคลังปัญญาในการคิดสร้างสรรค์รูปแบบบริการทางการเงินให้ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกและเป็นพลังขับเคลื่อนองค์กรการเงินชุมชนในรูปแบบของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในระดับประเทศ ภาระหน้าที่ของกลุ่มจังหวัดที่สำคัญคือ 1) พัฒนาระบบการเงินและกรรมการกลุ่มสัจจะให้โปร่งใส เชื่อสัตย์ และพึ่งตนเองได้ 2) เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นที่ปรึกษาในระดับจังหวัดและกลุ่มอื่นในประเทศที่เข้ามาศึกษาดูงาน 3) ตรวจสอบระบบบัญชีของเครือข่ายในระดับกลุ่มและระดับเขตภายในทั้งหมด 4) จัดประชุมสามัญประจำปี (อ้างอิงรายงานประจำปี พ.ศ.2563) ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูสุวรรณโพธิธรรม (มนัส ขนติธมโม) ท่านให้สัมภาษณ์ว่า พัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นแบบเครือข่าย 3 ระดับ ได้แก่ 1.ระดับกลุ่มหรือระดับวัด 2.ระดับเขต และ 3.ระดับจังหวัด กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมอุดม กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม เพิ่งเริ่มจัดตั้งกลุ่มสัจจะขึ้นมาใหม่ พบว่า เริ่มมีกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นแบบเครือข่ายเกิดขึ้นทำให้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ทั้ง 3 กลุ่มนี้มีเงินบริหารกลุ่มดังนี้

1.กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

- เงินสะสมแรกเข้า	จำนวน	7,000 บาท
- เงินสะสมต่อเดือน	จำนวน	24,120 บาท
- เงินออมรายปี	จำนวน	60,3000 บาท
- เงินสะสมสิ้นปี	จำนวน	289,440 บาท
- เงินทุนบัญชีหุ้น	จำนวน	8,445,660 บาท
- เงินสวัสดิการ	จำนวน	9,308,740, บาท
- เงินปันผล	จำนวน	1,737,500 บาท
รวมเงินทั้งสิ้น	จำนวน	17,745,400 บาท

2.กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมอุดม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

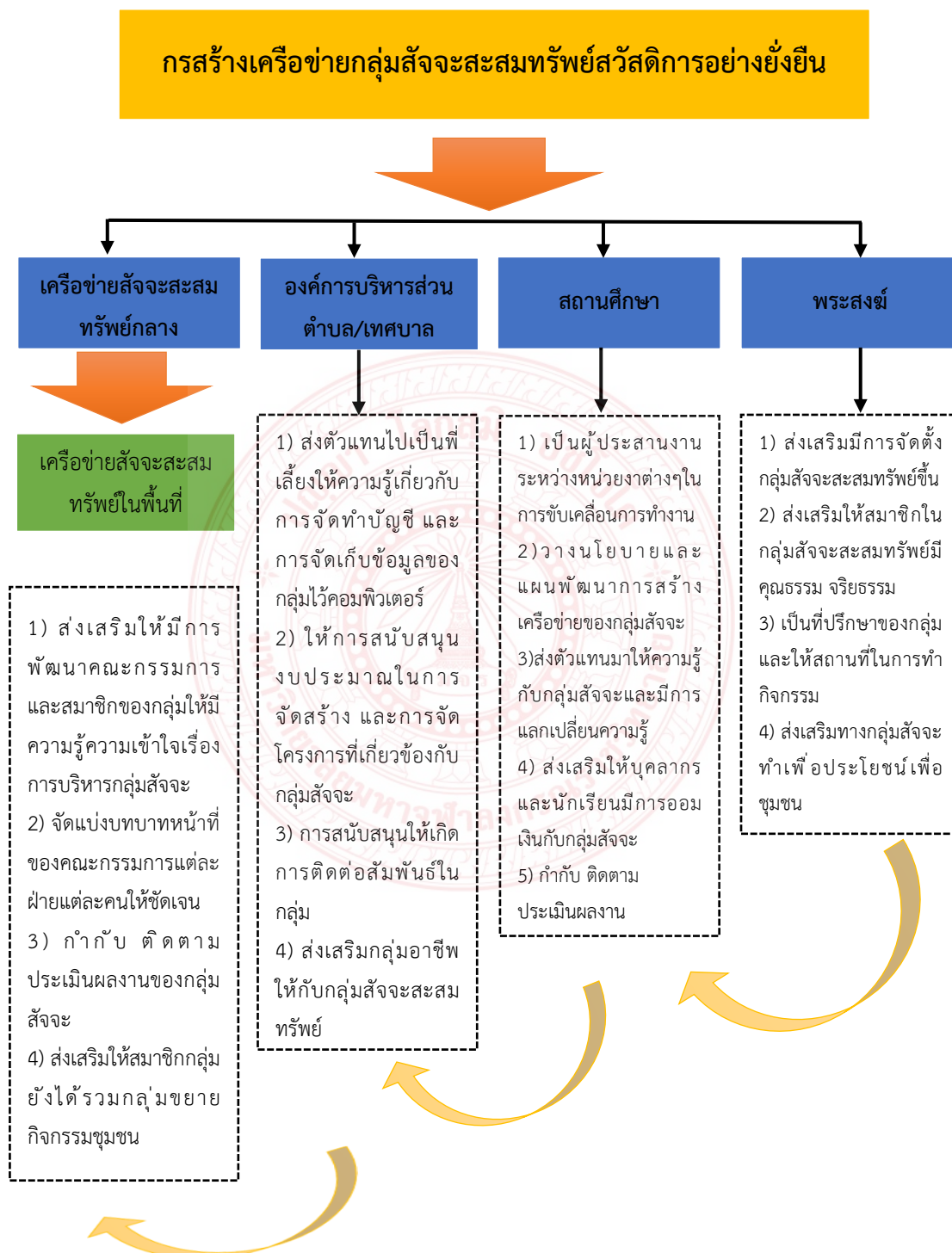
- เงินสะสมแรกเข้า	จำนวน	9,1800 บาท
- เงินสะสมต่อเดือน	จำนวน	17,600 บาท
- เงินออมราย ละ ต่อ ปี	จำนวน	231,400 บาท
- เงินสะสมสิ้นปี	จำนวน	231,400 บาท
- เงินทุนบัญชีหุ้น	จำนวน	2,554,600 บาท
- เงินสวัสดิการ	จำนวน	874,108 บาท
- เงินปันผล	จำนวน	101,400 บาท
รวมเงินทั้งสิ้น	จำนวน	3,401,708 บาท

2.กลุ่มสัจจะสมทรัพย์วัดท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

- เงินสะสมแรกเข้า	จำนวน	43,120 บาท
- เงินสะสม / เดือน	จำนวน	260,770 บาท
- เงินสะสมสิ้นปี	จำนวน	3,104,690 บาท
- รวมเงินทุนบัญชีหุ้น	จำนวน	36,440,074 บาท
- เงินสวัสดิการ	จำนวน	42,791,815 บาท
รวมเงินทั้งสิ้น	จำนวน	79,231,890,20 บาท

4.4 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

รูปภาพที่ 4.3 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษามีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นเครื่องมือที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ใช้ในการบริหารจัดการงานให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ เนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ทั้งนี้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ต้องสร้างระบบการดำเนินงานร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน ส่วนการมีส่วนร่วมแบ่งระดับได้ 5 เครือข่าย ได้แก่ 1) เครือข่ายพระสงฆ์ พระสงฆ์ที่เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มนั้นๆ และยังให้สถานที่ในการดำเนินกิจกรรม และปลูกฝังทัศนคติและแนวธรรมาปฏิบัติที่ถูกต้องในการดำรงชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และเป็นศูนย์รวมใจเชื่อมโยงสายใยของคนให้มาร่วมในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน 2) เครือข่ายกลุ่มมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ได้วางนโยบายและแผนพัฒนาการสร้างเครือข่ายของกลุ่มสัจจะ ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกลุ่มในพื้นที่ ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นและได้ประสานไปยังเครือข่ายต่างๆ ให้เข้าร่วมการฝึกอบรม และให้ความรู้กับกลุ่มสัจจะ และมีการทำกิจกรรมร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการถอดบทเรียนซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถให้กับกลุ่มผู้ได้เข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะ แล้วก็นำบทเรียนนั้นกลับไปใช้ในชีวิต 3) เครือข่ายกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน สนับสนุนการระดมทุนในชุมชนเพื่อการออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ การออมวันละบาท ฯลฯ เพื่อเป็นแหล่งทุนในการพัฒนาอาชีพและจัดสวัสดิการขั้นต้นของชุมชน ควบคู่กับการสร้างวินัยในการใช้จ่าย รวมไปถึงการส่งเสริมให้มีการออมสินทรัพย์อื่น ๆ ของคนในชุมชน เพื่อช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต เช่น การทำยาสมุนไพร ทอผ้า การทำไม้กวาด 4) เครือข่ายกลุ่มเทศบาล ส่งตัวแทนของหน่วยงานไปให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี เอกสาร หลักฐานต่างๆ ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ให้มีความชัดเจนชัดเจนเป็นปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้ ปัจจุบันมีบางกลุ่มใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย ในการลงบัญชีและจัดระบบฐานข้อมูลของกลุ่ม และยังให้การสนับสนุนการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม คือ จะต้องปฏิบัติงานในลักษณะอำนวยการ ความสะดวกให้สมาชิกในชุมชนเกิดการติดต่อสัมพันธ์ และปฏิบัติต่อกันด้วยดี การติดต่อสื่อสารที่ดี จึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย 5) เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่ ดำเนินการทางการเงิน ส่งเสริมให้สมาชิกนำเงินมาออมทรัพย์ในรูปของเงินค้ำหุ้น โดยจะต้องมาสะสมเงินหุ้นอย่างสม่ำเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสมทรัพย์” เพื่อเป็นกองทุนสำหรับสมาชิกที่เดือดร้อนให้กู้ยืมเมื่อถึงคราวจำเป็น สมาชิกต้องมีหน้าที่นำเงินมาฝากไว้กับกลุ่มเป็นเงินที่นอกเหนือจากการสะสมของสมาชิก เพื่อเป็นการระดมทุน และสมาชิกจะได้รับผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย และยังพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และ

จัดทำตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มในมิติต่าง ๆ เช่น ตัวชี้วัดความสุขของสมาชิก ทั้งความสุขภายในจิตใจ และความสุขภายนอก เช่น การมีครอบครัวอบอุ่น การมีปัจจัยสี่พอเพียง การมีหลักประกันในชีวิต เป็นต้น

ผลการศึกษา การสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลแล้วถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม จนได้แนวคิด และวิธีการทำงาน รวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสมแล้ว วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ในฐานะสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และเป็นต้นสังกัดของนักวิจัย จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในการขับเคลื่อนการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งได้เห็นบทบาทของหน่วยงานและพระสงฆ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ดังนี้ 1) บทบาทพระสงฆ์ พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มสัจจะ โดยให้พื้นที่หรือศาลาอเนกประสงค์ของวัดในชุมชนนั้นๆเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมและยังมีการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มีคุณธรรม จริยธรรม 2) บทบาทสถานศึกษา ทางสถานศึกษา ได้ส่งตัวแทนมาของสถานศึกษาเข้าร่วมการฝึกอบรม และให้ความรู้กับกลุ่มสัจจะและมีการทำกิจกรรมร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการถอดบทเรียนซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถให้กับกลุ่มผู้ได้เข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะ แล้วยังนำบทเรียนนั้นกลับไปใช้ในชีวิต 3) บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล ได้ส่งตัวแทนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี เอกสาร หลักฐานต่างๆของกลุ่มชัดเจนเป็นปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้ ปัจจุบันมีบางกลุ่มใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย ในการลงบัญชีและจัดระบบฐานข้อมูลของกลุ่ม เมื่อการทำบัญชีแบบใช้สมุดจดบันทึก และส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล ได้จัดหางบประมาณในการจัดโครงการ วิทยากร ร่วมกับวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการอบรม เช่น จัดโครงการเกี่ยวกับการทำยาสมุนไพร ทอผ้า เครื่องจักสาน 4) บทบาทเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาคณะกรรมการและสมาชิกโดยการจัดฝึกอบรม สัมมนา จัดเวทีประชาคม/เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดศึกษาดูงาน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่ม

รูปแบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน จากการศึกษาการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน นั้นพบว่า กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม ได้มีรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน ร่วมกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมอุดม โดยการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการบริหารกลุ่มในประเด็นที่ได้จากการศึกษาจากกลุ่มสัจจะสะสม

ทรัพย์ จังหวัดตราด เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเป็นแบบเครือข่าย 3 ระดับ ได้แก่ 1.ระดับกลุ่มหรือระดับวัด 2.ระดับเขต และ 3.ระดับจังหวัด เพื่อให้มีการช่วยเหลือและตรวจสอบกันเป็นเครือข่ายดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) ระดับกลุ่มหรือวัด เป็นกลุ่มระดับเริ่มต้นที่เกิดขึ้นจากผลการประชุมชี้แจงและจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ซึ่งมีประชาชนในชุมชนสมัครเป็นสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มและมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่มสัจจะฯ จากสมาชิกที่เสียสละเป็นผู้แทนช่วยเหลืองานของกลุ่มในวันจัดตั้งกลุ่ม คณะทำงานกลุ่มสัจจะจะมีหน้าที่บริหารจัดการการออมและการกักเงินและสวัสดิการในการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมกลุ่มเดือนละครั้ง คณะทำงานกลุ่มสัจจะจะมีวาระการบริหารจัดการกลุ่ม 1 ปี ซึ่งกลุ่มส่วนใหญ่ต้องมีการรวมการฝ่ายต่างๆ 2) ระดับเขต เป็นเครือข่ายของระดับกลุ่ม/วัดในระดับอำเภอที่รวมตัวกันมาช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในเขตพื้นที่หรืออำเภอ ปัจจุบันมี 7 เขต มีการรวมมาจากผู้แทนระดับกลุ่มและมีหน้าที่จัดประชุมระดับเขตทุกเดือนโดยหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ เพื่อแลกเปลี่ยนผลการดำเนินงานของแต่ละเขตและภายในของเขตที่เป็นเจ้าภาพจะต้องรายงานระดับกลุ่ม/วัดทุกกลุ่มที่สังกัดอยู่ในระดับเขต นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อตรวจสอบความโปร่งใสของทุกกลุ่ม 3) ระดับจังหวัด เป็นเครือข่ายของระดับเขตที่รวมกันขึ้นเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือการบริหารจัดการในภาพกว้างของทั้งระดับกลุ่มและเขตให้มีความเชี่ยวชาญ โปร่งใสและ น่าเชื่อถือ รวมทั้งเป็นคลังปัญญาในการคิดสร้างสรรค์รูปแบบบริการทางการเงินให้ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกและเป็นพลังขับเคลื่อนองค์กรการเงินชุมชนในรูปแบบของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในระดับประเทศ ภาระหน้าที่ของกลุ่มจังหวัดที่สำคัญคือ 1) พัฒนาระบบการเงินและกรรมการกลุ่มสัจจะให้โปร่งใส เชื่อสัตย์ และพึ่งตนเองได้ 2) เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นที่ปรึกษาในระดับจังหวัดและกลุ่มอื่นในประเทศที่เข้ามาศึกษาดูงาน 3) ตรวจสอบระบบบัญชีของเครือข่ายในระดับกลุ่มและระดับเขตภายในทั้งหมด 4) จัดประชุมสามัญประจำปี

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ 3 ประเด็นคือ (1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ (2) ผลการศึกษาการสร้างระบบความร่วมมือการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ (3) รูปแบบการการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการดำเนินการวิจัยมาทั้งหมด สามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน” ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1.1 ศึกษาการมีส่วนร่วมของการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของการเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ มีปัจจัยในการก่อรูปคือภาวะหนี้สินของชาวบ้านในชุมชนและปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้นำที่อยากช่วยแก้ไขปัญหากับหนี้สิน โดยมีกระบวนการดำเนินงานในระยะเริ่มจัดตั้งกลุ่มเป็นการทำงานแบบไม่เป็นทางการ ลักษณะของงานอาสาสมัครของชาวบ้านที่มารวมกลุ่มในระยะแรก โดยมีโครงสร้างการทำงานที่คัดเลือกกรรมการมาทำงานตามความถนัด โดยมีคณะกรรมการที่สำคัญได้แก่ ที่ปรึกษากลุ่ม ประธานทำงานฝ่ายลงทะเบียนรายชื่อ ทำใบสมัครและสัญญา รับค่าหุ้น จัดสรรเงินกู้ รับชำระคืนเงินกู้และจัดสรรสวัสดิการ การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยนั้นมีอยู่ 4 ประเด็นคือ

1. การปรึกษาหารือ ซึ่งการปรึกษาหารือนี้จะเน้นการในลักษณะการปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือกฎเกณฑ์ของกลุ่มและการให้ข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และมีการจัดกิจกรรมของกลุ่มนั้น เช่น จัดให้มีการเข้าร่วมอบรมกับเครือข่ายทุกปี กิจกรรมด้านการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก

2. การวางแผน เป็นการกำหนดโครงสร้างการบริหารและการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยมีการวางแผนการใช้จ่ายทรัพย์สินให้เหมาะกับรายรับ และกฎระเบียบต่างๆ ของกลุ่มรวมถึงสวัสดิการที่จะได้รับ

3. การดำเนินงาน ส่งเสริมให้สมาชิกนำเงินมาออมทรัพย์สินในรูปของเงินค่าหุ้น โดยจะต้องมาสะสมเงินหุ้นอย่างสม่ำเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสมทรัพย์สิน” เพื่อเป็นกองทุนสำหรับสมาชิกที่เดือดร้อนให้กู้ยืมเมื่อถึงคราวจำเป็น สมาชิกต้องมีหน้าที่นำเงินมาฝากไว้กับกลุ่มเป็นเงินที่นอกเหนือจากการสะสมของสมาชิก เพื่อเป็นการระดมทุน และสมาชิกจะได้รับผลตอบแทนในรูปเงินปันผล

4. ขั้นตอนการติดตาม ประเมินผล มีการประเมินผลของกลุ่มและการประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ มีการประเมินประจำเดือน (ในวันที่กำหนดส่งเงินสัจจะสะสมประจำเดือน) ด้วยการตรวจสอบบัญชียอดเงินที่เป็นปัจจุบัน หนี้เสีย อัตราสวัสดิการและอัตราการเจริญเติบโต

5.1.2 ผลการศึกษา การสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สินสวัสดิการอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่า หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลแล้วถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สินวัดท่าโสม จนได้แนวคิด และวิธีการทำงาน รวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สินวัดท่าโสมแล้ว วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ในฐานะสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และเป็นต้นสังกัดของนักวิจัย จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สินในการขับเคลื่อนการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สิน ซึ่งได้เห็นบทบาทของหน่วยงานและพระสงฆ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สิน ดังนี้ 1) บทบาทพระสงฆ์ พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มสัจจะโดยให้พื้นที่หรือศาลาอเนกประสงค์ของวัดในชุมชนนั้นๆเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมและยังมีการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สินมีคุณธรรม จริยธรรม 2) บทบาทสถานศึกษา ทางสถานศึกษา ได้ส่งตัวแทนมาของสถานศึกษาเข้าร่วมการฝึกอบรม และให้ความรู้กับกลุ่มสัจจะและมีการทำกิจกรรมร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการถอดบทเรียนซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถให้กับกลุ่มผู้ได้เข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะ แล้วยังนำบทเรียนนั้นๆกลับไปใช้ในชีวิต 3) บทบาทองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล ได้ส่งตัวแทนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี เอกสารหลักฐานต่างๆของกลุ่มชัดเจนเป็นปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้ ปัจจุบันมีบางกลุ่มใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย ในการลงบัญชีและจัดระบบฐานข้อมูลของกลุ่ม เมื่อการทำบัญชีแบบใช้สมุด

จัดบันทึก และส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) / เทศบาล ได้จัดหางบประมาณในการจัดโครงการ วิทยากร ร่วมกับวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการอบรม เช่น จัดโครงการเกี่ยวกับการทำยาสมุนไพร ทอผ้า เครื่องจักสาน 4) บทบาทเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาคณะกรรมการและสมาชิกโดยการจัดฝึกอบรม สัมมนา จัดเวทีประชาคม/เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดศึกษาดูงาน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่ม 5) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการและสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนของกลุ่มได้เร็วขึ้น มีการจัดประชุม ฝึกอบรม โดยส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และมีติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนากลุ่มให้ก้าวหน้า

5.1.3 รูปแบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน นั้นพบว่า กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดท่าโสม ได้มีรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน ร่วมกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมใต้และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดกันทรอมอุดม โดยการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการบริหารกลุ่มในประเด็นที่ได้จากการศึกษาจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเป็นแบบเครือข่าย 3 ระดับ ได้แก่ 1. ระดับกลุ่มหรือระดับวัด 2. ระดับเขต และ 3. ระดับจังหวัด เพื่อให้มีการช่วยเหลือและตรวจสอบกันเป็นเครือข่ายดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) ระดับกลุ่มหรือวัด เป็นกลุ่มระดับเริ่มต้นที่เกิดขึ้นจากผลการประชุมชี้แจงและจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ซึ่งมีประชาชนในชุมชนสมัครเป็นสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มและมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่มสัจจะฯ จากสมาชิกที่เสียสละเป็นผู้แทนช่วยเหลืองานของกลุ่มในวันจัดตั้งกลุ่ม คณะทำงานกลุ่มสัจจะมีหน้าที่บริหารจัดการการออมและการกู้ยืมเงินและสวัสดิการในการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมกลุ่มเดือนละครั้ง คณะทำงานกลุ่มสัจจะมีวาระการบริหารจัดการกลุ่ม 1 ปี ซึ่งกลุ่มส่วนใหญ่ต้องมีกรรมการฝ่ายต่างๆ 2) ระดับเขต เป็นเครือข่ายของระดับกลุ่ม/วัดในระดับอำเภอที่รวมตัวกันมาช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในเขตพื้นที่หรืออำเภอ ปัจจุบันมี 7 เขต มีกรรมการมาจากผู้แทนระดับกลุ่มและมีหน้าที่จัดประชุมระดับเขตทุกเดือนโดยหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ เพื่อแลกเปลี่ยนผลการดำเนินงานของแต่ละเขตและภายในของเขตที่เป็นเจ้าภาพจะต้องรายงานระดับกลุ่ม/วัดทุกกลุ่มที่สังกัดอยู่ในระดับเขต นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อตรวจสอบความโปร่งใสของทุกกลุ่ม 3) ระดับจังหวัด เป็นเครือข่ายของระดับเขตที่รวมกันขึ้นเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือการบริหารจัดการในภาพกว้างของทั้งระดับกลุ่มและเขตให้มีความเชี่ยวชาญ โปร่งใสและ น่าเชื่อถือ รวมทั้งเป็นคลังปัญญาในการคิดสร้างสรรค์รูปแบบบริการทางการเงินให้ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกและเป็นพลังขับเคลื่อน

องค์กรการเงินชุมชนในรูปแบบของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในระดับประเทศ ภาระหน้าที่ของกลุ่มจังหวัดที่สำคัญคือ 1) พัฒนาระบบการเงินและกรรมการกลุ่มสัจจะให้โปร่งใส เชื่อสัตย์ และพึ่งตนเองได้ 2) เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นที่ปรึกษาในระดับจังหวัดและกลุ่มอื่นในประเทศที่เข้ามาศึกษาดูงาน 3) ตรวจสอบระบบบัญชีของเครือข่ายในระดับกลุ่มและระดับเขตภายในทั้งหมด 4) จัดประชุมสามัญประจำปี

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน” สามารถนำมาอภิปรายผลตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

การมีส่วนร่วมของการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นการรวมตัวของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อออมเงินอย่างสม่ำเสมอ และใช้เงินในการลงทุนประกอบอาชีพและใช้จ่ายทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ๆ ภายในกลุ่มบริหารและจัดการโดยสมาชิกกลุ่มกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งได้สอดคล้องกับ ไพรัตน์ เตชะรินทร์¹ ได้กล่าวว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องต่อไปนี้จะบรรลุวัตถุประสงค์ นั้นกล่าวไว้ 8 ประการ 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน 2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน 3) ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อคิด และแก้ไข ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 5) ร่วมจัดงาน หรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล 6) ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของ หน่วยงานที่วางไว้ 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย 8) ร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผลและซ่อมแซมบำรุงโครงการ ตลอดจนถึงการเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรนันท์ เหล่าพันทา² ได้ศึกษาเรื่อง “ขบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาองค์กรชุมชนของอำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น” พบว่า ในการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนที่ดีนั้นจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากกันและ

¹ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารการพิมพ์ พ.ศ.2527).

²จันทรนันท์ เหล่าพันทา, ขบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาองค์กรชุมชนของอำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น, (ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2546)

กันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะใช้วิธีการประชุมและเยี่ยมเยียนสมาชิกเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และร่วมกันแก้ปัญหาอย่างท่วงที เป็นรูปธรรม ในการดำเนินงานของเครือข่ายองค์กรชุมชนนั้น จะต้องมีการบริหารที่ดี กล่าวคือ 1) การดำเนินงานจะต้องมีการจัดทำแผน พร้อมกับจะต้องนำแผนไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน 2) มีการเชื่อมประสานให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความคล่องตัวมีผู้รับผิดชอบ หาแนวทางขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงาน 3) มีการควบคุมการดูแลสมาชิกได้ทำอยู่ในกรอบกติกาที่วางร่วมกันไว้อย่างเคร่งครัด เพราะจะทำให้การดำเนินงานองค์กรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2. การสร้างระบบความร่วมมือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน

การดำเนินกิจกรรมสร้างระบบความร่วมมือของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นการรวมศาสนา ชุมชนและครอบครัวเข้าด้วยกัน เครือข่ายสะสมทรัพย์มีความเป็นมาจากการประสานวิธีคิด 3 ประสานคือศาสนาชุมชนและครอบครัวเข้าด้วยกันในการพบปะกับชุมชน³ พยายามเน้นให้ประชุมชนมองเห็นความสำคัญของการพึ่งพาตนเองและการมีสัจจะโดยการรวมกลุ่มกันและเริ่มทำด้วยตนเองไม่มัว หรือรอให้มีปัจจัยภายนอกเข้ามาช่วยส่วนการปรับเงินจากสมาชิกที่ไม่ตรงต่อเวลาบัญชีละ 1 บาท หรือ 20 บาท แต่สมาชิกบางคนไม่มีสัจจะ ไม่ส่งเงินตามกำหนดหรือตามกติกาของกลุ่ม จึงทำให้เกิดผลเสียตามมา คือ (1) เครือข่ายอาจก่อให้เกิดความแตกแยกได้ เนื่องจากส่วนที่ไม่ได้เข้าร่วมเกิดความไม่พอใจ แม้ในเครือข่ายเองก็อาจแตกแยกได้หากเกิดความไม่ไว้วางใจกัน (2) การที่เครือข่ายเป็นที่รวมของสมาชิกที่มีความคิดเห็นไปทางเดียวกัน อาจทำให้ไม่สามารถปรับหรือยอมรับความคิดเห็นภายนอกที่อาจแตกต่างออกไปได้ (3) แม้ความเท่าเทียมกันเป็นหลักการสำคัญในการทำงานแบบเครือข่าย แต่ก็เป็นไปได้ที่อาจเกิดการครอบงำทางความคิด ทำให้เครือข่ายตกอยู่ใต้อิทธิพลหรือถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอิทธิพลภายนอกได้โดยง่าย (๔) การทำงานของเครือข่ายมิใช่เป็นไปโดยปราศจากต้นทุน ต้นทุนที่จะเห็นได้ชัดเจน คือ ต้นทุนในด้านทรัพยากรที่ต้องใช้ในการประสานงาน ต้นทุนของการประนีประนอมในบาง เรื่องเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพหรือให้งานของเครือข่ายบรรลุผล ซึ่งสอดคล้องกับ เอกพงษ์ ไทรพุ่มทอง⁴ ได้ศึกษาเรื่อง“การพัฒนาเครือข่ายการทำงานสายปฏิบัติการระหว่างองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับ

³สัมภาษณ์ พระครูโกศลศาสนวงศ์ , ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้ , อำเภอนาทม จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

⁴เอกพงษ์ ไทรพุ่มทอง, การพัฒนาเครือข่ายการทำงานสายปฏิบัติการระหว่างองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, วิทยานิพนธ์, (ปริญญาโทบริหารศาสตร พ.ศ. 2549)

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน” พบว่า ความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงาน ปปง. แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ความจำเป็นในระดับองค์กร ได้แก่ ด้านการบริหารงานคดี ด้านบุคลากร ด้านระบบกฎหมาย ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านบันทึกข้อตกลง 2) ความจำเป็นในระดับบุคคล ได้แก่ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านรูปแบบการประสานการปฏิบัติงาน ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านระบบกฎหมายโครงสร้างองค์กร และด้านทัศนคติรูปแบบเครือข่ายการทำงานระหว่างองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กับ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ควรมีรูปแบบเป็นการประสานงานโดยข้อตกลง และมีความผสมผสานระหว่าง การประสานงานเป็นแผนอย่างมีระบบ และการประสานงานโดยแผนแบบแลกเปลี่ยนไปมา

3. รูปแบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืน

รูปแบบการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นการสร้างรูปแบบของคนหมู่มากในชุมชน ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยผ่านกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยมีการเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือองค์กร ที่สมัครใจจะแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิเชื่อถือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน และมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การสะสมทรัพย์และมีการทำกิจกรรมร่วมกัน การจะสร้างให้เกิดเครือข่ายนั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย การสร้างเครือข่ายอาจปรากฏในรูปของการจัดตั้งเป็นเครือข่ายใหม่โดยศึกษาแนวทางในการสร้างเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศิลป์ ยินเจริญ⁵ ได้ศึกษา “แนวทางการสร้างเครือข่ายองค์การประชาชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” พบว่า 1) การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทั้ง 6 กลุ่มโดยการศึกษาสภาพกลุ่มออมทรัพย์ทั้ง 6 กลุ่มมีจุดเด่น คือ 1) ระยะเวลาที่จัดตั้ง มีการจัดตั้งกลุ่มมาเป็นเวลามากกว่า 5 ปี 2) ประเภทสมาชิก เปิดรับทั่วไปทั้งผู้ใหญ่ เด็ก และกลุ่ม 3) ทะเบียนสมาชิกกลุ่ม มีทะเบียนสมาชิก เรียบร้อย เป็นปัจจุบัน 4) วิธีเก็บเงินสัจจะสะสมสมาชิกไปส่งเงินสัจจะเองทั้งหมด 5) การประชุมใหญ่สามัญประจำปี มีกำหนดไว้แน่นอนมีการประชุมตรงตามกำหนดทุกปี มีบันทึก รายงานการประชุม จุดด้อย คือ 1) เงินของกลุ่ม มีเฉพาะสัจจะสะสม

⁵ยุทธศิลป์ ยินเจริญ, แนวทางการสร้างเครือข่ายองค์การประชาชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, วิทยานิพนธ์, (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พ.ศ. 2550)

2) กิจกรรมของกลุ่ม มีเพียงให้กู้เงินอย่างเดียว การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์สรุปเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2 พอใช้ได้ 2) แนวทางในการสร้างเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ ตำบล อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีการจัดเวทีประชาชนเพื่อนำผลเสนอต่อที่ประชุมและประชุมย่อยเพื่อหาแนวทางในการสร้างเครือข่าย สรุปผลการประชุมได้ดังนี้ คือ 1) สมาชิกกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) สมาชิกมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน 3) มีกลุ่มแกนนำของเครือข่าย 4) โครงสร้างของเครือข่ายแบบผสม 5) ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ 6) ทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมจะต้องใช้ทุน แหล่งเรียนรู้ สำนักงาน 7) มีสมาชิกเครือข่าย 8) การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในและภายนอก 9) การติดตามผลและประเมินผล 10) การบริหารจัดการและระบบผลประโยชน์มีการจัดตั้งคณะกรรมการโดยคัดเลือกจากตัวแทนสมาชิก และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เสรีพงศ์พิศ⁶ เสนอว่าเครือข่ายของชุมชนจะเจริญเติบโต และประสบความสำเร็จได้ด้วยปัจจัยสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ 1) มีวัฒนธรรมเครือข่ายคือ มีความสัมพันธ์แนบแน่นมากกว่าแนวตั้ง สมาชิกทุกคนเคารพให้เกียรติกัน ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบเจ้านายไม่มีหัวหน้า ลูกน้อง แต่เป็นพี่น้องกัน สัมพันธ์กันด้วยใจ ด้วยจิตวิญญาณ ไม่ใช่ด้วยผลประโยชน์ 2) สมาชิกมีการพบปะกัน ไปมาหาสู่กัน เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ 3) เครือข่ายมีเป้าหมายชัดเจน ที่สมาชิกทุกคนเข้าใจตรงกัน 4) มีแผนงานและกิจกรรมหรือลงทุนร่วมกัน เช่น วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มออมทรัพย์เป็นต้น อันเป็นเงื่อนไขให้สมาชิกพบปะและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 5) มีกลุ่มแกนนำ ทำหน้าที่นำและประสานงานของเครือข่ายด้วยความมุ่งมั่น 6) สมาชิกเครือข่ายร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่แข่งขันกันเอง

จะเห็นได้ว่า การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน มีการบูรณาการที่สำคัญ คือ การรู้จักบริบทของชุมชนโดยวิเคราะห์จากบริบทของชุมชนเพื่อค้นปัญหาที่แท้จริงของชุมชน และมีการนำหลักธรรมมาเชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาด้วย จึงเป็นการแก้ปัญหาทางด้านกาย และด้านจิตใจด้วย จึงทำให้ชุมชนเกิดความสุขที่แท้จริง

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน” มีประเด็นสำคัญที่ใช้เป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

แนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในชุมชนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ในการปฏิบัติงานการบริหารจัดการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

⁶เสรีพงศ์พิศ. 2546. แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ภูมิปัญญาไท พ.ศ.2564)

ควรมีการปรับปรุงเรื่องของการวางแผนให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ นโยบายภาครัฐเพื่อให้คณะกรรมการ และสมาชิกร่วมกันมีส่วนร่วม ตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และวางแผนงาน ของกองทุน กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงานกิจกรรมด้านต่างๆมากขึ้นพร้อมทั้ง วางแผนของกองทุนและร่วมกันให้ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสนับสนุนในการวางแผนงานด้านต่างๆ มากขึ้น การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ยังมีการนำเอาหลักธรรมมา ประยุกต์ใช้กับการบริหารของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นการดึงเอาแก่นของศีลธรรมและคติความเชื่อ ในชุมชนนั้น มาเป็นแกนหลักในการพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะสงฆ์และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างเครือข่าย กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และควรทำการศึกษาข้อมูล พื้นฐานของปัญหาในชุมชนแต่ละชุมชน เพื่อนำมา เข้าสู่ที่ประชุมปรึกษาหารือ และกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์และยัง มีนโยบายป้องกันผลกระทบจากการบริหารจัดการกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ จากการเข้ามาของ กองทุนอื่นๆ เช่น กองทุนเงินล้านเพื่อให้ เกิดความยั่งยืนเน้นที่กระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมและ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ควรมีแนวทางในการบริหารจัดการ กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ นำปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ ด้านการวางแผนต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะ ออมทรัพย์เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาการบริหารจัดการ กองทุนสัจจะ สะสมทรัพย์และการสร้างเครือข่ายอย่างยั่งยืนต่อไป

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยในแต่ละพื้นที่ในการ การสร้างเครือข่าย กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เห็นความแตกต่างทางด้านปัจจัย เงื่อนไขและ รูปแบบในการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่
- 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่าง ยั่งยืน จากกลุ่มที่มีความโดดเด่น ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
- 3) ข้อค้นพบที่ได้จะสามารถนำไปสู่การนำไปใช้พัฒนาต่อยอดในงานด้านวิจัยได้ เช่น นำปัญหาและอุปสรรคมาพัฒนามาต่อยอดงานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อนำไปสู่การพัฒนา กลุ่ม องค์กร จนขยายไปสู่ระดับใหญ่ได้

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาไตรปิฎก ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

_____ .พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) หนังสือ

กรมการพัฒนาชุมชน, คู่มือการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, (กรุงเทพมหานคร :

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2553.

กรมประชาสัมพันธ์, “การทำงานเชิงรุกในสวัสดิการชุมชน”, (กรุงเทพมหานคร : กรม

ประชาสัมพันธ์ , 2536.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม

ของประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: หจก.เทพเพ็ญวานิชย์. 2548.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป

การศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด, 2543.

_____ .การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา”,

(กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด, 2543), หน้า 32.

ชัย วัชช์ ห น อ ร์ ต น์ , “ส วิ ส ต ิ ก า ร ชุ ม ช น ช น บ ท ไ ท ย ” , (ก รุ ง เ ท พ ฯ : ร อ ง พ ิ ม พ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ชนินทร์ วะสีนนท์, การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไกกระบวนการจัดการ

ตนเอง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

_____ .การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไกกระบวนการจัดการตนเอง

, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

_____ .การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไกกระบวนการจัดการตนเอง

, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและคณะ, โครงการเผยแผ่ความรู้การพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อพัฒนา

คุณภาพชีวิตของประชาชน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2548.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ณรงค์ เส็งประชา, **กลุ่มธุรกิจพื้นฐานกับการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2543.
- ทัศนีย์ ลักษณะวิชช, **การใช้ทรัพยากรในงานสวัสดิการชุมชน**, (กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, 2546.
- ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล และนุชนาฏ ยูฮันเงาะ, **กลไกบริหารระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม : มหาวิทยาลัยหัวเฉียว, 2544.
- ปทุมมา ศรีนครธรรม, **“สรุปเนื้อหาเครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ”**, (ศูนย์ศึกษา และพัฒนาชุมชนพิษณุโลก, 2550.
- ประพจน์ ช่างภูศรี, (อ้างใน รุ่งโรจน์ เพชรบุณนิ), **“เครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน : กรณีศึกษาเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.)”**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- ประเวศ วะสี, **“ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคม”**, หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็งลำดับที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม และธนาคารออมสิน, 2541.
- ประเวศ วะสี, **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2542.
- ปิยะดา ภักดีอำนาจและคณะ, **แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา**, วารสารวิทยาการจัดการ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2557.
- นฤมล นิราทร, **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ.2543.
- พระสุทิตย์ อาภากร, **“เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ”**, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, 2548.
- มรกต สิงหะเชนทร์, **การประเมินผลการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุจากกรมประชาสงเคราะห์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2542.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, พ.ศ.2543.
- พระสุบิน ปณีโต, **กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์กองทุนสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. 2541.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ระพีพรรณ คำหอมและคณะ, การสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่าย
กองทุนสวัสดิการชุมชน ระดับอำเภอ 12 พื้นที่, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพเพ็ญ
วานิสย์, 2550.

ระพีพรรณ คำหอม, สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริก
หวานกราฟฟิค จำกัด. 2549.

วนิดา ม่วงศิลปะชัย , กลุ่มงานส่งเสริมกองทุนชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ธนรัชการพิมพ์, 2547.

วิทยา ตัวติเสรี,(ออนไลน์),แหล่งที่มา : www.ap-morgan.com/forum/index.plp?topic=1857
(20 พ.ย.2554)

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบัน
ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

สถาบันพัฒนาชุมชน ,โครงการสนับสนุนการจัดการสวัสดิการชุมชน.(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
แอ๊ปป่า พร๊ตติ้ง กรุ๊ป,2552.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, เอกสาร
ประกอบการสัมมนาข้าราชการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3
มกราคม 2546.

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. คู่มือการจัดตั้งสถาบันการจัดการ
เงินทุนชุมชน, (นนทบุรี: บริษัท ลีโอ แลนเซ็ทจำกัด 2553.

เสรี พงศ์พิศ, ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชุมชนบท, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มูลนิธิปัญญา,2536.

อภิญา เวชชัย, การศึกษาโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชน
โครงการเปี่ยมยังชีพ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขกระทรวง
สาธารณสุข, 2544.

(2) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย :

จำนง แจ่มจันทรวงษ์, การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษา
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร,
วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พ.ศ. 2553.

ปัญจศิลป์ เสนีย์, กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตใน จังหวัดสงขลา,
(วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : สาขารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2547.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไผท วงศ์อนุตรโรจน์, กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองขาว อำเภอดอนตาล จังหวัดกาฬสินธุ์, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, พ.ศ. 2544.
- พระมหาวิมลญาณ ทุยไธสงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์ชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชนศึกษา กรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”, วิทยานิพนธ์พัฒนาศาสนาชุมชนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- พวงเพชร ทรัพย์ทอง, อิทธิพลของคุณลักษณะทางสังคมของผู้นำกลุ่มต่อภาวะการดำรงอยู่ของ กลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดลพบุรี, (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาวิชาสังคม วิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.
- เพ็ญพรพร พิมสอน, ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการ ผลิตในจังหวัดขอนแก่น, (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต : สาขาวิชาส่งเสริม การเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น.2538.
- มาลีรัตน์ สุโคโต, ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี, (ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2543.
- ยุทธศิลป์ ยืนเจริญ, แนวทางการสร้างเครือข่ายองค์การประชาชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์ ตำบล เกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหงสงขลา, พ.ศ. 2550.
- ลัดดา จุฑะกนก, ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการออมระดับครัวเรือน : กรณีศึกษากลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ, (วิทยานิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัย บุรพา.2553.
- วิรัตน์ ไชยชนะ, โครงสร้างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง กรณีศึกษา : กลุ่มออมทรัพย์คลองเปี้ยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา, (วิทยานิพนธ์ ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.2553.
- สอาดจิต เพ็ชรศรี, การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดการจัดการ ความรู้ของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงกลาโหม, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย พ.ศ. 2551.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุดใจ กรองทอง, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขต
จังหวัดบุรีรัมย์, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ : สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะ
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553.

สุริชาติ จงจิตต์, แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพลังงานทางเลือกของชุมชน,
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2550.

เอกพงษ์ ไทรพุดทอง, การพัฒนาเครือข่ายการทำงานสายปฏิบัติการระหว่างองค์กรของสำนักงาน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับสำนักงานป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงิน, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันพัฒนาบริหาร
ศาสตร์ พ.ศ. 2549.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Avery, G.C., **Leadership for sustainable futures : Achieving success in a competitive world**,
Cheltenham, (UK and Northampton, MA, USA : Edward Elgar, 2005.

Blaker Brownell, **Directory of corporate affiliations**, (University of California :
National Register Pub. Co., 1998.

Britanica World Language Edition of the Oxford Dictionary, Vol.2 part.1,Q-Z part2-3.

Kilduff M., Tsai W. (2003). Social Networks and Organizations. SAGE. London. P.36-37.

Lofauist, **Business books and serials in print**, (University of Michigan : R.R. Bowker Co., 1977.

Oxford University, **Oxford Advanced Learner's Dictionary English**, (Oxford : Oxford
University Press, 2005.

Phrasomchoke Mongsawad, **Sufficiency economy : A contribution to develop ment
theory**,(Proceedings of World Academy of Science : Engineering and Technology,
2007.

Wanasilp, Wanakiti & Nantarat Tangvitoontham. (2015.) **The Relationshipbetween the
Understanding of Philosophy of Sufficiency Economyand the Living
Standard : The Case Study of Sufficiency EconomyCommunity in Lower
Northern Region of Thailand**. InternationalJournal of Business and Economic
Development.

ภาคผนวก : ก
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

“การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน”

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน” ประกอบด้วย 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☐ ลงใน ( ) ที่เห็นว่าตรงกับความคิดของท่านตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล/ฉายา.....

อายุ.....ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... บ้าน.....

ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

หมายเลขโทรศัพท์.....

☐ โสด ☐ แต่งงาน มีบุตร.....คน เป็นชาย.....คน เป็นหญิง.....คน

การศึกษา..... ศาสนา.....

.....

อาชีพ..... รายได้.....บาท/เดือน

ตำแหน่งหน้าที่ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ หัวหน้ากลุ่ม ☐ กรรมการ

☐ สมาชิก ☐ เลขานุการ

☐ เจ้าอาวาสวัด.....

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 1 กระบวนการบริหารกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

1.1 ขอให้ท่านได้อธิบาย การบริหารกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ของท่าน

.....

.....

ส่วนที่ 2 ปัญหา และอุปสรรค ระบบการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

2.1 การร่วมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นอย่างไร

.....

.....

2.2 การบริหารการเงิน

.....

.....

2.3 การจัดการสวัสดิการ

.....

.....

ส่วนที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

3.1 รูปแบบการรวมคน

.....

.....

3.2 รูปแบบการรวมเงิน

.....

.....

3.3 รูปแบบการรวมปัญญาความคิด

.....

.....

3.4 รูปแบบการสร้างกองทุนสวัสดิการ เงินกองกลาง

.....

.....

3.5 รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

.....

.....

3.6 ในการบริหารเอาหลักพุทธธรรมข้อใดมาใช้

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

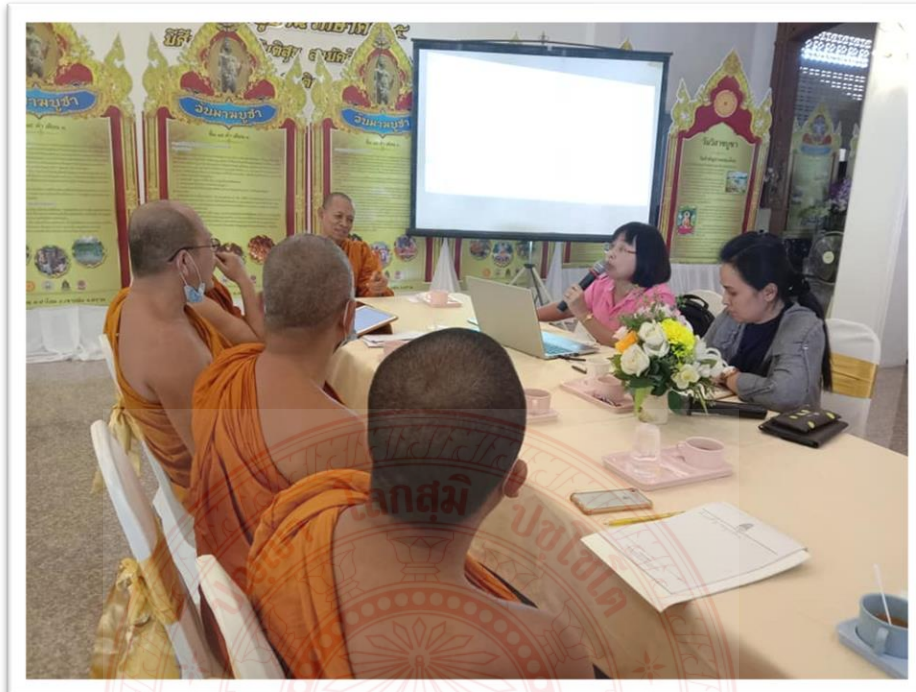

ภาคผนวก : ข

ภาพประกอบ

แบบ สฟ.๐๙.

**หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูประทีปวิรคุณ เจ้าอาวาสวัดกันทรอมุทม ชื่อหน่วยงาน วัดกันทรอมุทม ตำบลกันทรอม
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๑๕๐. โทรศัพท์: ๐๘๕-๖๓๖-๔๔๒๗

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เรื่อง “การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นงานวิจัยของ พระธงชัย ขนติโร/
มนตรีวงศ์ โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ทางพระพุทธศาสนา
- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ เดือน กุมภาพันธ์ เป็นต้นไป ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไป
ใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาการเรียนรู้การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
๒. ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาปัจจัยการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
๓. ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
๔. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และประสานประโยชน์
ร่วมกันในด้านการศึกษาวิจัย การนำไปใช้ประโยชน์ และการวางแผนทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ ..... พระครูประทีปวิรคุณ

(พระครูประทีปวิรคุณ)

ตำแหน่ง

ตำแหน่ง

เจ้าอาวาสวัดกันทรอมุทม

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

เรื่อง

“การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน”

1. สัมภาษณ์ พระครูโกศลศาสนวงศ์ , ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้ , อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
2. สัมภาษณ์ พระครูประทีปวิรคุณ, ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
3. สัมภาษณ์ พระครูวิมลโสมนันท์, ประธานที่ปรึกษากลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิงค์จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.
4. สัมภาษณ์ นายไพบูลย์ สมรัตน์, ประธานสภาวัฒนธรรม, อำเภอขุนหาญ, จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
5. สัมภาษณ์ นายธงศักดิ์ เพชรรัตน์, ประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
6. สัมภาษณ์ นางทองแดง มนต์วีรังษ์ , รองประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
7. สัมภาษณ์ นางสาวพร อระไ , เภรณญิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
8. สัมภาษณ์ นางสาวพิน มนต์วีรังษ์, เลขานุการกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, , 2 มิถุนายน 2563.
9. สัมภาษณ์ นางสาวศุภษ, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
10. สัมภาษณ์นายพิ มนต์วีรังษ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
11. สัมภาษณ์ นายประมวล สุพงษ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
12. สัมภาษณ์ นางหวน มนต์วีรังษ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.
13. สัมภาษณ์ นายนิคม เลิศศรี, รองประธานกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมใต้, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, , 2 มิถุนายน 2563.

14. สัมภาษณ์ นางมาริษา เมฆคลี, กรรมการกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

15. สัมภาษณ์ นางธีราภรณ์ คำพินิจ, เลขานุการกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

16. สัมภาษณ์ นางกรรณิกา ศิริเทศ , เภรัญญิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

17. สัมภาษณ์ นางกัญญา ศิริเทศ , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

18. สัมภาษณ์ นางรัตนา สัญญาฤทธิ์, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

19. สัมภาษณ์ นางวลัย เลิศศรี , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

20. สัมภาษณ์ นายสำรวย เลิศศรี, สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดกันทรอมอุดม, อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, 2 มิถุนายน 2563.

21. สัมภาษณ์ นางสาวจิราภรณ์ อภิบาลศรี , ประธานกรรมการกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

22. สัมภาษณ์ นางปรานอม นิยมการ , รองประธานกรรมการกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

23. สัมภาษณ์ นางวนิชยา ทวีคุณ , เภรัญญิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

24. สัมภาษณ์ นางมาลัย สรวมชีพ , กรรมการ/ผู้ตรวจสอบกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

25. สัมภาษณ์ นางสาวจิรวรรณ ทวีคุณ , กรรมการกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

26. สัมภาษณ์ นางสาวกัญญารัตน์ สายสังข์ , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

27. สัมภาษณ์ นายอำนาจ พุทธบุรี , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

28. สัมภาษณ์ นางจุฑาทิพย์ อุปเวช , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

29. สัมภาษณ์ นางสาวศลิษา กลางประพันธ์ , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

30. สัมภาษณ์ นางสาวสุรี พ่วงสุข , สมาชิกกลุ่มสัจจะวัดท่าโสม, อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด, 9 ธันวาคม 2563.

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

1. ผลผลิต

- 1.1 ได้การยอมรับของหน่วยงาน
- 1.2 ชุมชนรู้จักวางแผนมรดกทางวัฒนธรรมของตัวเอง
- 1.3 ได้ความสวยงาม
- 1.4 ชุมชนมีศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์
- 1.5 เป็นหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับ
- 1.6 บริหารจัดการด้วยความสุจริต
- 1.7 ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี มีความรู้ ความสามารถในการดูแลตน
- 1.8 ชุมชนมีทัศนคติต่อผู้ร่วมงานในทางสร้างสรรค์

2. ผลลัพธ์

- 2.1 มีหน่วยงานให้ความสำคัญทางวัฒนธรรม
- 2.2 มีสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน
- 2.3 ชุมชนได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากวิทยากรชุมชน
- 2.4 ชุมชนได้ฝึกภาคปฏิบัติ
- 2.5 ชุมชนมีความเข้าใจในการบริหารจัดการ
- 2.6 ได้รับสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดจากการสัมมนา
- 2.7 ได้ศึกษาเรียนรู้บริบทขององค์กรอื่น ๆ
- 2.8 ได้การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
- 2.9 ได้การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
- 2.10 ได้รูปแบบการส่งเสริมความมั่นคงและเสริมสร้างจิตใจ นำไปสู่การนำผลวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
- 2.11 ได้กระบวนการพัฒนาการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
- 2.12 ได้กระบวนการพัฒนาจิตใจเพื่อเสริมสร้างการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน
- 2.13 ได้ผลการวิเคราะห์นำไปสู่กระบวนการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ และวัดที่เหมาะสม

3. ผลกระทบ

3.1 มีการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อระดมและสรุปความคิดเห็นที่สอดคล้องกับความรู้และประสบการณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน โดยสามารถสรุปเป็นแนวการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืนได้ ตลอดทั้งประชาชนทั่วไปได้ส่งเสริมคุณภาพชีวิตจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมและบทบาทของชุมชนอย่างยั่งยืน ให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

3.2 มีการพัฒนาด้านทักษะ การศึกษาค้นคว้าวิจัยให้กับทีมวิจัย ผู้ร่วมวิจัย ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ วิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเชิงปฏิบัติการสู่ภาคสนามให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลาย โดยผ่านการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์การประชุมกลุ่มย่อย เป็นต้น

3.3 สามารถนำผลการศึกษาไปนำเสนอต่อกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เสนอความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงประชาชน ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

3.4 สามารถนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม ชัดเจน และมีความเป็นจริงในการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การประยุกต์ใช้ และการนำไปสู่การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ให้เป็นมาตรฐานสากล

3.5 วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ได้ประสานองค์กร หน่วยงาน ชุมชน เพื่อนำเสนอผลการวิจัยสู่สาธารณชน

3.6 องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำผลการสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน ไปบูรณาการต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีมาตรฐานที่ดี และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.7 สามารถบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดศรีสะเกษ

3.8 การสร้างเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการอย่างยั่งยืน มีวิธีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่องค์กรชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจ โดยสอดแทรกหลักธรรมที่หลากหลายในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่ชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ประวัติคณะผู้วิจัย

1. ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อนามสกุล

(ภาษาไทย) พระธงชัย ขนติธโร

(ภาษาอังกฤษ) Phra.Thongchai Khantitharo

ตำแหน่ง

อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์

สถานที่ติดต่อ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

เลขที่ 67 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำคำ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 33000

ประวัติการศึกษา

- นักธรรมเอก พ.ศ.2556

- พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จบปีการศึกษา 2560

- พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จบปีการศึกษา 2558

งานวิจัย

(1) : เรื่อง “พลวัตวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา: คติความเชื่อ และการละเล่น” ทุนวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2562)

บทความทางวิชาการ

(1) : พระธงชัย ขนติธโร, บทความเรื่อง “พระราชผู้ทรงธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” บทความวิชาการ, เนื่องในโอกาสงาน” มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วิชาการครั้งที่ 13,วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,วันที่ 1 - 31 มกราคม 2560.

(2) : พระธงชัย ขนติธโร, บทความเรื่อง “ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด” บทความวิชาการ, การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 9 ระดับชาติครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ,วันที่ 2 - 3 เมษายน 2561.

(3) : พระธงชัย ขนดีธโร, บทความเรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” บทความวิชาการ, การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๙ ระดับชาติครั้งที่ ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาสงฆ์ศรีสะเกษ,วันที่ ๒ - ๓ เมษายน 2561.

(4) : พระธงชัย ขนดีธโร, บทความเรื่อง“รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์” บทความวิชาการ,การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ เรื่อง “นครน่าน : นครพระพุทธศาสนา สู่มรดกธรรม มรดกโลก ” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน,วันที่ 15 พฤษภาคม 2562.

